

EU:s stormakter i Afrika

Frankrikes, Tysklands, Spaniens och Italiens
Afrikapolitik under förändring

KAROLINA GASINSKA OCH CARINA GUNNARSON

Karolina Gasinska och Carina Gunnarson

EU:s stormakter i Afrika

Frankrikes, Tysklands, Spaniens och Italiens Afrikapolitik under
förändring

Titel	EU:s stormakter i Afrika– Frankrikes, Tysklands, Spaniens och Italiens Afrikapolitik under förändring
Title	EU Powers in Africa – French, German, Spanish and Italian Africa Policy in Transition
Rapportnr	FOI-R--4836--SE
Månad	Februari
Utgivningsår	2020
Antal sidor	92
ISSN	1650-1942
Kund	Försvarsdepartementet
Forskningsområde	Säkerhetspolitik
FoT-område	Inget FoT-område
Projektnr	A11904
Godkänd av	Lars Höstbeck
Ansvarig avdelning	Försvarsanalys

Bild/Cover: Madeleine Westerlund, FOI

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, vilket bl.a. innebär att citering är tillåten i enlighet med vad som anges i 22 § i nämnd lag. För att använda verket på ett sätt som inte medges direkt av svensk lag krävs särskild överenskommelse.

This work is protected by the Swedish Act on Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729). Citation is permitted in accordance with article 22 in said act. Any form of use that goes beyond what is permitted by Swedish copyright law, requires the written permission of FOI.

Sammanfattning

Syftet med studien är att ge en översikt över Frankrikes, Tysklands, Spaniens och Italiens Afrikapolitik och ländernas politiska, ekonomiska, säkerhetsrelaterade samt kulturella relationer till Afrika. Detta undersöks genom analys av nationella policydokument, tal, samt närvaro och aktiviteter i Afrika. Analysen bygger även på intervjuer, dokument och statistik från OECD, Världsbanken, IMF, Sipri och *IPI Peacekeeping Data*. Tyngdpunkten ligger på ländernas bilaterala relationer till Afrika.

Studien finner likheter och skillnader mellan de fyra länderna. Gemensamt är att Afrika har fått ökad prioritet och att det militära engagemanget i Sahel markant har ökat under 2010-talet. Samtliga stater prioriterar relationerna till Nordafrika, Västafrika (Sahel) samt Afrikas horn. Samtliga vill öka handeln med Afrika, om än med olika utgångspunkter och från olika nivåer. ”Mjuka maktresurser” används alltmer som ett komplement till andra politikområden. Frankrike har den mest omfattande militära närvaron i Afrika; medan Tyskland främst är engagerat i krisförebyggande och multinationella fredsbevarande insatser. Samtliga stater vill närmare integrera säkerhet, bistånd och ekonomisk utveckling, en utveckling som förväntas öka även på EU-nivå. Detta innebär att Sverige kommer att behöva ta ställning till balansen mellan olika policyområden som säkerhet och bistånd.

Nyckelord: Frankrike, Tyskland, Spanien, Italien, Afrikapolitik, EU, Sverige.

Summary

The aim of the study is to provide an overview of the Africa policy of France, Germany, Spain and Italy and the countries' political, economic, security and cultural relations with Africa. The analysis builds on national policy documents, speeches, interviews, documents and statistics from international organisations combined with an analysis of the countries' activities in Africa.

The study finds both similarities and differences between the four countries. All states give more priority to Africa and they have increased their military engagement in the Sahel during the 2010s. All states prioritise North Africa, West Africa and the Horn of Africa. France has the most extensive military presence, while Germany focuses on crisis prevention and multinational peacekeeping operations. The studied countries express ambitions to increase trade with Africa. The use of 'soft power' has increased in importance and all countries express an ambition to integrate different policy instruments and policy areas, primarily security, development cooperation and economic development. This development will likely increase at the EU level as well, which means that Sweden will have to decide on the balance between different policy areas.

Keywords: France, Germany, Spain, Italy, Africa, Africa policy, EU, Sweden.

Förord

Denna rapport har skrivits på uppdrag av Försvarsdepartementet. För genomförandet av studien har vi fått värdefullt stöd och goda råd från flera personer. Vi är speciellt tacksamma för det stöd och hjälp vi fått från utsända och lokalanställda vid Sveriges ambassader i Paris, Berlin, Madrid och Rom. Våra intervjupersoner har generöst delat med sig både av sin kunskap och tid. Under rapportskrivandet har Evelina Bonnier, förutom konstruktiv läsning, även hjälpt till med statistisk analys och utformning av rapportens figurer och diagram. Bengt-Göran Bergstrand har hjälpt oss att analysera statistik från SIPRIs Arms Transfer Data Base, för vilket vi är tacksamma. I ett slutskede av arbetet bidrog Eva Hagström-Frisell och ”slutseminariet” med insiktsfulla kommentarer som väsentligt förbättrade rapporten.

Carina Gunnarson har utformat studiens forskningsdesign, skrivit det inledande kapitlet, samt kapitlen om Frankrike och Spanien. Karolina Gasinska har författat kapitlen om Tyskland och Italien. Båda författarna har bidragit till det avslutande kapitlet.

Karolina Gasinska och Carina Gunnarson

Stockholm, februari 2020

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	10
1.1	Syfte och forskningsfrågor	11
1.2	Metod och material.....	11
1.3	Disposition.....	14
2	Frankrike.....	15
2.1	Strategi och policy.....	15
2.2	Politiska och diplomatiska relationer.....	18
2.3	Handel och investeringar	19
2.4	Bistånd	23
2.5	Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer	25
2.6	Extern kulturpolitik.....	28
2.7	Analys.....	29
3	Tyskland	30
3.1	Strategi och policy.....	30
3.2	Politiska och diplomatiska relationer.....	33
3.3	Handel och investeringar	34
3.4	Bistånd	36
3.5	Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer	38
3.6	Extern kulturpolitik.....	41
3.7	Analys.....	41
4	Spanien.....	43
4.1	Strategi och policy.....	43
4.2	Politiska och diplomatiska relationer.....	46
4.3	Handel och investeringar	47
4.4	Bistånd	51
4.5	Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer	54
4.6	Extern kulturpolitik.....	56
4.7	Analys.....	57
5	Italien	58
5.1	Strategi och policy.....	58
5.2	Politiska och diplomatiska relationer.....	61
5.3	Handel och investeringar	63
5.4	Bistånd	65
5.5	Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer	66
5.6	Extern kulturpolitik.....	68
5.7	Analys.....	68

6 Sammanfattning och slutsatser	69
6.1 Politik och diplomati	70
6.2 Handel och bistånd	71
6.3 Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer	72
6.4 Extern kulturpolitik	73
6.5 Slutsatser	74
Referenser	77
Intervjulistat.....	92

Akronymer

AECID	Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo
AfD	Alternative für Deutschland
AFD	Agence française de développement
AICS	Agenczia italiana per la cooperazione allo sviluppo
AIP	Africa Investment Platform
AKBP	Auswärtigen Kultur- und Bildungspolitik
APE	Accords de partenariat économique
AU	Afrikanska unionen
AVS	Afrika, Västindien, Stilla havsområdet (EU:s samarbetsländer)
BCEAO	Banque Centrale des Etats de l’Afrique de l’Ouest
BMZ	Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung (Ministeriet för ekonomiskt samarbete och utveckling)
BNP	Bruttonationalprodukt
CDIS	Coordinated Direct Investment Survey
CDU	Christlich Demokratische Union Deutschlands
CEMAC	Communauté Économique et Monétaire de l’Afrique Centrale
CFA	Communauté Financière Africaine
CICID	Comité interministériel de la coopération et du développement
CPA	Conseil présidentiel pour l’Afrique
CSU	Christlich-Soziale Union
3D	Diplomatie, Développement, Défense
DAAD	Deutscher Akademischer Austauschdienst
DAC	Development Assistance Committee
E2I	Enable and Enhance Initiative
ECOWAS	Economic Community of West African States
EDF	European Development Fund
EFSD	European Fund for Sustainable Development
EI2	European Intervention Initiative
EIP	European External Investment Plan
ENI	Ente Nazionale Idrocarburi
EU	Europeiska Unionen
EUCAP	European Union Capacity Building Mission
EUNAVFOR	European Union Naval Force
EUROSUR	European Border Surveillance System
EUTM	European Union Training Mission
FDP	Freie Demokratische Partei
FN	Förenta Nationerna
G20	Group of Twenty Finance Ministers and Central Bank Governors
G5 Sahel	Group of Five for the Sahel
GSFP	Gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken
IFA	Institut für Auslandsbeziehungen
IMF	International Monetary Fund
IPI	International Peace Institute
IS	Islamiska staten
JAES	Joint Africa-Europe Strategy
LaREM	La République en marche!
MINUSMA	The United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali
Nato	The North Atlantic Treaty Organization

NIP	Neighbourhood Investment Platform
ODI	Official Development Aid
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OIF	Organisation internationale de la francophonie
P3S	Partnership for Security and Stability in the Sahel
Pesco	Permanent Structured Cooperation
PP	Partido Popular
PPP	Pays pauvres prioritaires
PSOE	Partido Socialista Obrero Español
RFI	Radio France Internationale
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute
SPD	Sozialdemokratische Partei Deutschlands
UEMOA	Union Économique et Monétaire Ouest Africaine
UNESCO	The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFIL	UN Interim Force in Lebanon

1 Inledning

Frankrikes, Tysklands, Italiens och Spaniens Afrikapolitik håller på att förändras. Frankrike har som före detta kolonialmakt bevarat starka band till de forna kolonierna och är i dag en ledande aktör i EU:s Afrikapolitik. Tysklands kolonialhistoria i Afrika är relativt kort, men Afrika har sedan 2014 fått en alltmer framträdande roll i tysk utrikespolitik. Spanien har traditionellt haft starka relationer till Nordafrika och sedan 2000-talet märks ett ökat intresse för Afrika söder om Sahara. Kontinenten har även fått ökad prioritet i Italiens utrikespolitik, främst mot bakgrund av irreguljär migration.

Vilka är de fyra staternas långsiktiga strategier och intressen i Afrika? I vilka avseenden har ländernas Afrikapolitik förändrats? Vad innebär de fyra staternas prioriteringar på sikt för samarbetet inom EU och för Sverige? Detta är några av de frågor som denna studie avser att belysa och diskutera.

Europas relationer till Afrika håller även på att förändras som en följd av att omvärldens strategiska intresse för Afrika ökat.¹ Såväl nya som gamla aktörer har sedan början av 2000-talet stärkt sin närvaro i Afrika. Denna ökade närvaro uttrycks såväl genom ett ökat intresse för politisk dialog, ökad militär närvaro samt stärkt handel. Kina arrangerade sitt första sino-afrikanska toppmöte i Peking 2006 och har sedan dess arrangerat sju toppmöten; Japan organiserade 2019 ett afrikanskt toppmöte, det sjunde i ordningen sedan 1993.² Hösten 2019 organiserade Ryssland sitt första rysk-afrikanska toppmöte i Sotji, Ryssland.³ Utländska staters militära närvaro har stärkts genom såväl nya baser, nya militära engagemang, som militära avtal. Kina har etablerat sig som Afrikas enskilt största handelspartner, men ett ökat intresse för Afrika finns även hos Ryssland, Indien, Japan och Gulfstaterna och tillväxtekonomier som Indonesien, Sydkorea och Turkiet.

Afrika är nära länkat till Europa genom sin geografiska närhet. Hur Afrika utvecklas politiskt, ekonomiskt och säkerhetspolitiskt kommer under överskådlig tid att påverka Europas och EU:s framtid. Politiskt och säkerhetspolitiskt har Europa intresse av att konflikter i Europas södra närområde inte sprider sig, eftersom det kan resultera i ökad irreguljär migration till Europa, vilket i sin tur kan skapa nya konfliktlinjer inom och mellan länder, som påverkar unionens inre sammanhållning. Ekonomiskt är Europa alltså Afrikas största handelspartner, vilket skapar möjligheter och ger arbetstillfällen också för europeiska företag.

EU-stater som Frankrike, Tyskland, Spanien och Italien är starkt engagerade i Afrika och pådrivande i utformningen av EU:s politik och relationer till Afrika. En stark vilja uttrycks att öka Europas engagemang i Afrika, i synnerhet i Sahel. Ett par konkreta exempel är Frankrike och Tysklands gemensamma initiativ *Partnership for Security and Stability in the Sahel* (P3S), som presenterades vid G7-mötet i Biarritz i augusti 2019. Initiativet syftar till att bredda engagemanget i regionen till att inte bara omfatta militära insatser och bistånd, utan även intern säkerhet och rättsväsende.⁴ Frankrikes försvarsminister uttryckte dessutom i samband med ett besök i Sahel i november 2019, att europeiska stater kommer att skicka specialförband till stöd för de maliska försvarsstyrkorna.⁵

För att förstå hur EU:s politik gentemot Afrika kommer att utvecklas i framtiden, är det därför centralt att förstå tongivande EU-staters Afrikapolitik och deras prioriteringar i Afrika.

¹ Se Gasinska, Karolina red. (2019), *Foreign military bases and installations in Africa*, FOI-R--4658--SE (Stockholm: FOI).

² Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "The 2018 Beijing Summit of the Forum on China-Africa Cooperation", *Africa News*, "Over twenty African presidents in Japan as 7th TICAD opens", 2019-08-28.

³ President of Russia, "Sochi will host Russia-Africa Summit on October 24", 2019-10-24.

⁴ The Sahel Alliance (2019), "Biarritz G7 summit: Strengthening commitments in the Sahel".

⁵ Radio France Internationale Afrique (2019), "Mali: quelle envergure pour l'opération Tacouba annoncée par la France", 2019-11-06.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

I denna studie fördjupas analysen av EU:s stormakter i Afrika. Analysen omfattar Frankrikes, Tysklands, Italiens och Spaniens Afrikapolitik där syftet är att beskriva ländernas strategier och relationer till Afrika. Syftet med studien är att ge en översiktsbild över ländernas politiska, ekonomiska, säkerhetsrelaterade samt kulturella relationer till den afrikanska kontinenten.

Den övergripande frågeställningen är: Vilka är de fyra staternas långsiktiga strategier och intressen i Afrika? För att besvara frågan riktas analysen in på följande delfrågor:

- Vilka är ländernas politiska, ekonomiska, säkerhetsrelaterade och kulturella relationer till Afrika?
- Har det skett någon väsentlig förändring över tid inom dessa områden? I så fall, hur?
- Vilka geografiska prioriteringar uttrycks inom respektive område?

Valet av länder motiveras av att samtliga fyra länder är starkt engagerade i Afrika, både genom sin historia och genom ländernas geografiska närhet till och närvaro på den afrikanska kontinenten. De fyra länderna, framför allt Frankrike och Tyskland, har även varit centrala för utvecklingen av försvarssamarbete, till exempel för EU:s permanenta strukturerade samarbete (*Permanent Structured Cooperation, PESCO*).⁶

Studien avser även att diskutera likheter och skillnader mellan de fyra länderna och hur ”de fyra” kan komma att påverka EU:s framtida Afrikapolitik, och i förlängningen Sverige. Det breda anslaget motiveras av att samtliga länder har gett Afrika ökad prioritet. Maktskiftet har också skett i Frankrike, Spanien och Italien, och där maktskiftet i Frankrike har lett till nya accenter i landets Afrikapolitik. Policyförändringar pågår i alla fyra länder i riktning mot att närmare integrera olika policyområden, en utveckling som sker också på EU-nivå.⁷ För att kunna ta ställning till EU:s Afrikapolitik behöver Sverige mer kunskap om sina europeiska allierade. Studien bidrar till ökad kunskap om hur diskussionen förs i EU:s huvudstäder och vilka prioriteringar som ländernas regeringar i dag gör i sina relationer med Afrika.

Rapporten genomförs på uppdrag av Försvarsdepartementet. Studien är en uppföljning av FOI-rapporten *Foreign military bases and installations in Africa* från 2019.⁸

1.2 Metod och material

Relationerna undersöks både genom att identifiera relevanta nationella policydokument i form av strategier eller tal, men också genom en analys av närvaro och aktiviteter i Afrika. Analysen bygger även på statistik från bl.a. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), Världsbanken, Internationella valutafonden (IMF), Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (Sipri) och *International Peace Institute (IPI) Peacekeeping Data* samt intervjuer med diplomater, forskare och experter i Stockholm, Paris, Berlin, Madrid och Rom under hösten 2019.

I policyanalysen har arbetet inriktats på att identifiera centrala policydokument. I vissa fall (Italien och Frankrike) uttrycks inte Afrikapolitiken i ett samlat policydokument. Istället har policyn härletts ur centrala tal, resor eller andra offentliga dokument. Analysen avser att lyfta fram såväl omfattning och form för varje politikområde, förändring över tid samt

⁶ Hagström Frisell, Eva, Sundberg, Anna (2018), *PESCO – den fortsatta utvecklingen och dess betydelse för Sverige*, FOI Memo 6397 (Stockholm: FOI).

⁷ Lebovich, Andrew (2018), *Halting Ambition: EU Migration and Security Policy in the Sahel*, Policy Brief, European Council on Foreign Relations, 5; Bergmann, Julian (2017), *A Bridge over Troubled Water? The Instrument Contributing to Stability and Peace (IcSP) and the Security-Development Nexus in EU External Policy*, Discussion Paper 6/2018 (Bonn: German Development Institute), 23.

⁸ Gasinska, Karolina red. (2019), *Foreign military bases and installations*.

eventuella geografiska prioriteringar. Det finns både likheter och skillnader mellan de valda länderna, något som kommer att avspeglas i analysen.

Tyngdpunkten i analysen ligger på ländernas bilaterala relationer till Afrika. Balansen mellan bilateralt och multilateralt engagemang lyfts dock särskilt fram i avsnittet om militär närvaro och säkerhetsrelaterade kontakter. Vad gäller förändring över tid är analysen främst inriktad på den senaste tioårsperioden utifrån de indikatorer som preciseras nedan. Har det skett någon förändring i form, omfattning eller geografisk prioritering för relationerna inom varje delområde? Tidsperspektivet kan vara längre för vissa länder, i den mån det är relevant.

1.2.1 Indikatorer

Politiska och diplomatiska relationer beskrivs genom en kort översikt över landets kolonialhistoria, diplomatisk närvaro, eventuell förekomst av högnivåbesök eller toppmöten. Materialet består i forskningsrapporter, information från utrikesdepartements och presidentkansliers hemsidor, samt nyhetsartiklar.

Handel analyseras genom att identifiera ländernas viktigaste handelspartners i Afrika (import, export och investeringar). Analysen uppmärksammar om några särskilda industrier eller råvaror är intressanta för landet. Tillgången till statistik kan dock variera mellan olika länder. I exempelvis Spanien saknas öppen statistik om företag i Afrika. Vilka länder som är bland ett lands tio främsta handelspartners kan variera beroende på vilken källa som används. Den handelsstatistik som redovisas i denna rapport bygger huvudsakligen på statistik från Världsbanken (*World Integrated Trade Solution*) och IMF (*Coordinated Direct Investment Survey*, CDIS), som kompletteras med nationell statistik och ländernas handels- och investeringspolicy.

Bistånd analyseras i relation till bruttonationalprodukten (BNP) och i relation till bistånd till andra kontinenter. Biståndets tematiska inriktning och fördelning mellan bilaterala och multilaterala kanaler analyseras. För att öka jämförbarheten mellan länderna används statistik från Organisationen för ekonomiskt samarbete och utvecklings kommitté för bistånd (*The Organisation for Economic Co-operation and Development-Development Assistance Committee*, OECD-DAC), kompletterat med nationella dokument.

Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer analyseras genom militär närvaro i form av baser, förekomst av militära avtal, militärattachéer, vapenexport, deltagande i bilaterala och multilaterala insatser (FN, EU) och nationella säkerhetspolitiska dokument. Informationen om militärt och säkerhetsrelaterat multilateralt engagemang bygger på information från *IPI Peacekeeping Data*. Information om vapenexport bygger på data från *SIPRI Arms Transfers Database*.

Med kulturella relationer avses så kallade mjuka maktresurser som kan variera mellan olika länder, beroende på vad landet självt vill lyfta fram (litteratur, språk, ideologi, idrott, film, musik etc.).

1.2.2 Intervjuer

Totalt har 22 intervjuer genomförts med totalt 30 personer i de fyra ländernas huvudstäder. Intervjuerna har främst använts som ett komplement till övrigt material i studien, men också för att fånga in förändringar över tid i ländernas Afrikapolitik. Intervjuernas roll för analysen varierar något mellan olika länder, bland annat beroende på författarnas förkunskaper, men också beroende på tillgången till material. I fallet Frankrike har intervjuerna främst använts för att förstå förändringar efter presidentvalet 2017, då Emmanuel Macron valdes till president. Gällande Tyskland har intervjuerna främst nyttjats för att identifiera förändringar av landets Afrikapolitik över tid. Vad gäller Spanien har intervjuerna bidragit till en förståelse av den inrikespolitiska situationen och processen som ledde fram till antagandet av en ny Afrikastrategi 2019. Italien saknar strategiska dokument för landets Afrikapolitik,

varför intervjuerna har fått stor betydelse för att identifiera relevanta dokument och för den generella förståelsen av politikens utformning.

1.2.3 Afrika och dess subregioner

Traditionellt brukar Afrika delas in i olika geografiska zoner. En första åtskillnad brukar göras mellan Nordafrika och Afrika söder om Sahara, som i sin tur delas in i olika subregioner som Västafrika, Centralafrika, Afrikas horn, Östafrika samt södra Afrika. I denna studie studeras ländernas relationer till hela Afrika, vilket även inkluderar relationerna till Nordafrika. Att beskriva ländernas relationer till hela Afrika har varit en särskild utmaning eftersom kontinenten traditionellt brukar delas in i Nordafrika och Afrika söder om Sahara. Ett konkret exempel är att statistik från internationella organisationer, såväl för bistånd som handel, ofta redovisas separat för varje region och inte för Afrika som helhet. Den geografiska separationen mellan Nordafrika och Afrika söder om Sahara märks även organisatoriskt på myndighetsnivå; relationerna till Nordafrika och Afrika söder om Sahara brukar hanteras av olika enheter vid länders utrikesdepartement. En liknande geografisk uppdelning kan märkas på expertnivå, där forskare antingen är specialiserade på Nordafrika, eller på Afrika söder om Sahara.

I rapporten finns en viss skevhet i och med att intervjupersonerna främst har en bakgrund som experter på Afrika söder om Sahara, något som också gäller för författarna till denna rapport. Ambitionen har ändå varit att balansera denna skevhet genom att inkludera Nordafrika i intervjufrågor och statistik.

Mellan Nordafrika och Afrika söder om Sahara finns Sahelregionen, som omfattar Mauretanien, Mali, Burkina Faso, Niger samt Tchad. Hur regionerna ska definieras och avgränsas från varandra varierar. Detta gäller även Maghreb som är en geografisk beteckning som används för att beteckna länder i Nordafrika. I Maghreb-staterna ingår Algeriet, Marocko och Tunisien. I *Maghrebunionen*, som bildades 1989, ingår förutom dessa tre länder även Mauretanien och Libyen. Vilka länder som avses med Maghreb kan variera. Där det är möjligt, kommer vi att definiera vilka länder som avses i respektive landkapitel.

1.2.4 Centrala begrepp

Migration är ett vagt begrepp som kan omfatta såväl reguljär som irreguljär migration. Till den reguljära migrationen hör arbetskraftsrelaterad invandring där människor med legal grund befinner sig i ett europeiskt land. Irreguljär migration omfattar migranter som illegalt har rest till EU och som uppehåller sig i ett land utan tillstånd eller rättslig status.

Bistånd och utvecklingsamarbete används som synonymer i denna rapport.

Vilken typ av aktiviteter som ingår i så kallade mjuka maktresurser, där ett lands kulturella relationer ingår, är omdebatterat inom forskningen. I kontrast till militära maktmedel syftar mjuka maktresurser till att påverka andra stater genom landets attraktionskraft, t.ex. ideologi, institutioner eller kultur.⁹ I praktiken är det problematiskt att dra en absolut skiljelinje mellan ”hårda” och ”mjuka” maktresurser. I denna studie syftar analysen till att fånga upp och lyfta fram de, i landets perspektiv, viktigaste aktiviteterna inom området. Vi har valt att använda uttrycket ”extern kulturpolitik” i rapporten, som omfattar den kulturpolitik som riktar sig till andra länder. Av stilistiska skäl används ibland ”kulturdiplomati” som en synonym till ”extern kulturpolitik”.

⁹ Se Nye, Joseph S. (1990), ”Soft Power”, *Foreign Policy*, 80, 153-171.

1.2.5 Studiens avgränsningar

Eftersom studien har EU-fokus har urvalet gjorts bland EU:s medlemsstater. Om studien hade gjorts för tre år sedan, hade Storbritannien varit en given aktör. Urvalet har styrts av en vilja att inkludera de största EU-aktörerna i Afrika i studien, vilket exempelvis exkluderar ett land som Polen.

Studiens syfte är att ge en översiktsbild över ländernas Afrikapolitik och att fånga in de väsentligaste aspekterna och förändringarna. Varje delområde skulle med fördel kunna fördjupas ytterligare.

Det vore även intressant att närmare analysera innehåll och tillämpning i praktiken av de olika ländernas bilaterala avtal med afrikanska stater, men det har inte rymts inom ramarna för denna studie.

Migrationsfrågan genomsyrar flera politikområden (bistånd, säkerhetspolitik, handel, klimatfrågor) och är en av drivkrafterna för de fyra ländernas Afrikapolitik. Skillnader finns dock mellan länderna vad gäller syn på migration, erfarenhet av migration och resonans i den inhemska opinionen. Utvecklingssamarbete och ekonomisk utveckling kan här tolkas som instrument som delvis används för att motverka grundläggande orsaker till migration. Spanien särskiljer sig här något från övriga länder: den spanska biståndsmyndigheten AECID betonar starkt att Spaniens bistånd följer utvecklingsrelaterade mål och inte syftar till att förhindra migration, även om man arbetar ”i kontexter som karaktäriseras av migration”.¹⁰ Även om migration berörs inom flera delområden i denna studie skulle migrationsfrågan i sig förtjäna en separat analys, inte minst hur den hanteras av andra stater, exempelvis Marocko, Tunisien och Libyen, men även Turkiet, i samarbete med EU.

Vad de fyra EU-staternas politik innebär för EU:s Afrikapolitik diskuteras i studiens sammanfattande slutsats, men skulle förtjäna en ytterligare fördjupning. En intressant aspekt skulle exempelvis vara att analysera ländernas positioner i relation till det nya avtal som håller på att utformas mellan EU och AVS-länderna (Afrika, Västindien och Stilla havet) och som ska gälla från februari 2020 och tjugo år framåt. En ytterligare aspekt som skulle förtjäna ytterligare studier är att undersöka EU-staters samarbete och i vilka konstellationer samarbetet yttrar sig på marken. De fyra staternas multilaterala engagemang i Afrika är en aspekt som berörs i studien, men som också skulle förtjäna ytterligare fördjupning.

1.3 Disposition

I rapporten redogörs för Frankrikes, Tysklands, Spaniens och Italiens Afrikapolitik, i den turordningen. Varje fallstudie inleds med en kortfattad historisk beskrivning av ländernas historia i Afrika; därefter struktureras varje delkapitel utifrån landets 1) politiska/diplomatiska relationer; 2) Ekonomiska relationer (handel och bistånd); 3) Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade samarbeten; 4) Kulturpolitik. Rapporten sammanfattas med en jämförande analys mellan de fyra länderna, samt en diskussion för hur ländernas prioriteringar och intressen kan komma att påverka EU:s Afrikapolitik och i förlängningen Sverige.

¹⁰ Intervju 16, 2019-10-22.

2 Frankrike

Trots att mer än 50 år har gått sedan Frankrikes kolonier i Väst- och Centralafrika blev självständiga, har Frankrike mer än andra europeiska före detta kolonialmakter bibehållit starka relationer med de forna kolonierna. Relationerna beskrivs officiellt som ”täta och multidimensionella” och omfattar såväl diplomatisk, militär som ekonomisk närvaro.¹¹ Närvaron är framför allt koncentrerad till Väst- och Centralafrika. De sammanflätade relationerna uttrycks både genom den afrikanska diasporan i Frankrike och genom de drygt 260 000 franska medborgare som är bosatta i Afrika, de flesta i frankofona Väst- och Centralafrika.¹²

Genom närvaron har Frankrike traditionellt fått tillgång till en inflytandesfär som bidragit till landets position som global aktör, men även gett tillgång till marknader för franska företag och strategiska resurser i form av uran och olja. Militärt kännetecknas närvaron av bilaterala samarbetsavtal, militärbaser och bilaterala militära interventioner. Frankrikes position i Afrika utmanas i dag alltmer av konkurrens från nya aktörer och ekonomier. Kontinenten är fortsatt prioriterad i fransk utrikes- och säkerhetspolitik, i synnerhet Sahelområdet, mot bakgrund av det försämrade säkerhetspolitiska läget. Den franskledda operation Barkhane är i dag med sina 4 500 militärer den största pågående franska militära operationen utanför Frankrike.¹³

I detta kapitel görs en genomgång av fransk policy och strategi för Afrika, med en tyngdpunkt på förändring under president Macron, som valdes till president 2017, med sin nybildade politiska rörelse *En Marche*. Efter valet bytte rörelsen namn till *La République en marche* (LaREM). Vid det efterföljande parlamentsvalet samma år fick Macrons rörelse egen majoritet i Nationalförsamlingen.

Kapitlet börjar med en översikt av Macrons strategi och policy, följt av en analys av landets politisk/diplomatiska relationer, ekonomiska relationer i form av bistånd, handel, investeringar, militära närvaro samt kulturdiplomati.

2.1 Strategi och policy

Frankrikes Afrikapolitik är inte en fråga där det finns stora skiljelinjer mellan de politiska partierna. En kontroversiell aspekt av de fransk-afrikanska relationerna, framför allt till Afrika söder om Sahara, är det så kallade *Françafrique*, där privata nätverk och personliga kontakter traditionellt haft ett betydande inflytande över Afrikapolitiken. Denna fråga är knappast något som engagerat den breda allmänheten; däremot har den uppmärksammats desto mer av franska journalister och intellektuella.¹⁴ En känslighet för fransk Afrikapolitik finns dock i den afrikanska diasporan i Frankrike och i de tidigare kolonierna där det ofta finns en misstänksamhet mot Frankrikes intressen och agerande.¹⁵ Mot ljuset av detta har Macron uttryckt en vilja att förändra samarbetsformerna för Frankrikes relation till Afrika, bland annat genom att distansera sig från det så kallade *Françafrique*, genom att i ökad utsträckning närma sig Afrika i multilaterala sammanhang, och genom att särskilt framhålla att Macron själv tillhör en ny generation politiker som saknar personliga erfarenheter av

¹¹ Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, ”Les enjeux de la diplomatie française en Afrique”.

¹² Ministère de l'Europe et des affaires étrangères (2017), *Rapport du gouvernement sur la situation des Français établis hors de France 2017*.

¹³ Elysée, ”Discours du Président de la République à la conférence des ambassadeurs”, 2018-08-27; Châtelot, Christophe, ”Changement de ton de la France à l'égard de l'Afrique”, *Le Monde*, 2019-09-03; Keohane, Daniel (2017), ”Defense choices for the next French president”, 206 (Zürich: Center for Security Studies).

¹⁴ Se Bat, Jean-Pierre (2012), *Le syndrome Foccart. La politique française en Afrique, de 1959 à nos jours* (Paris: Gallimard); *Politique Africaine* (2007), ”France-Afrique: Sortir du pacte colonial”, 105 (Paris: Karthala); Chrétien, Jean-Pierre red. (2008), *L'Afrique de Sarkozy : Un déni d'histoire* (Paris: Karthala); Péan, Pierre (1983), *Affaires africaines* (Paris: Fayard).

¹⁵ Se t.ex. Douce, Sophie, ”Au Burkina Faso, un sentiment anti-français diffus”, *Le Monde*, 2019-11-04.

kolonisering eller avkolonisering.¹⁶ Det är för att visa sin vilja till förnyelse och markera distans till traditionella fransk-afrikanska relationer som Macron höll ett uppmärksammat tal på universitetet i Ouagadougou, Burkina Faso, i november 2017. I sitt tal framhöll den franske presidenten särskilt att Frankrike inte längre har en Afrikapolitik (*"il n'y a plus de politique africaine de la France"*), ett uttalande som fick stor uppmärksamhet i såväl nationell som internationell press.¹⁷

Liksom i många andra EU-länder är migrationsfrågan politiskt mycket känslig, vilket också genomsyrar Afrikapolitikens olika områden. Macrons främsta inrikespolitiska motståndare är Marine Le Pens *Rassemblement National* (tidigare *Front National*), som fått växande elektoralt stöd för sina kärnfrågor säkerhet, EU-motstånd och en kritisk inställning till immigration. För att bemöta den oro som Le Pens väljare ger uttryck för, men också mot bakgrund av ett ökat antal asylsökande i Frankrike sedan 2017, har Macron gett migrationsfrågan prioritet. Under hösten 2019 debatterades regeringens nya asyl- och migrationspolitik som bland annat innebär snabbare repatriering av irreguljära migranter och begränsningar i rätten till icke-akut sjukvård för asylsökande. Samtidigt ska proceduren förenklas för personer med asylskäl. Macrons egna parti LaREM är internt splittrat i migrationsfrågan.¹⁸

Fransk utrikespolitik i allmänhet, och fransk Afrikapolitik i synnerhet, tillhör av tradition presidentens "reserverade domän". Den franska konstitutionen ger den exekutiva makten (president och regering) mycket stark makt i relation till parlamentet. En generell observation är att Macron under sitt mandat har stärkt presidentpalatsets styrning av politiken generellt.¹⁹ Detta märks även inom Afrikapolitiken, där koordinationen på toppnivå inom den franska administrationen mellan olika politikområden beskrivs som mycket stark.²⁰ Macron lät 2017 inrätta ett råd för Afrikafrågor (*Conseil présidentiel pour l'Afrique, CPA*) som är knutet till presidentpalatset. Initiativet beskrivs i fransk press som "en riktig innovation" då medlemmarna i rådet består av personer med afrikansk bakgrund och som har dubbelt medborgarskap.²¹ På mer generell nivå uttrycker Macron en ambition att närma sig den afrikanska diasporan för att knyta nya relationer till Afrika.²²

2.1.1 Kontinuitet och förändring under Macron

Macrons Afrikapolitik kännetecknas av både kontinuitet och förändring. Till kontinuiteten hör ett fortsatt säkerhetspolitiskt engagemang genom Operation Barkhane i Sahelområdet, där möjligheterna att dra sig ur i nuläget är begränsade mot bakgrund av den försämrade säkerhetspolitiska situationen i regionen. Den institutionaliserade närvaron i form av regelbundna toppmöten, ekonomiskt samarbete genom franc-zonen och närvaron av franska militära baser bidrar till kontinuitet. Till förändringarna hör en ökad vilja att integrera olika instrument (diplomati, bistånd, försvar). En annan förändring är att Macron i ökad utsträckning vill utnyttja den afrikanska diasporan i Frankrike som ett medel att skapa nya relationer till kontinenten. En annan ambition är att främja en multilateral dialog mellan EU och den Afrikanska unionen (AU).²³

¹⁶ Elysée, "Le discours de Ouagadougou d'Emmanuel Macron", 2017-11-29.

¹⁷ Elysée, "Le discours de Ouagadougou" 2017-11-29; Le Monde, "Emmanuel Macron : il n'y a plus de politique africaine de la France", 2017-11-29; BBC News, "Macron : il n'y a plus de politique africaine de la France", 2017-11-28; DW, "Il n'y a plus de politique africaine de la France, Emmanuel Macron", 2017-11-28.

¹⁸ Pietralunga, Cédric, Lemarié, Alexandre, Faye, Olivier "L'offensive de Macron sur l'immigration", *Le Monde*, 2019-09-17.

¹⁹ Intervju 19, 2019-10-24.

²⁰ Intervju 21, 2019-10-24.

²¹ Roger, Benjamin, "France-Afrique: Wilfried Lauriano do Rego nouveau coordinateur du CPA d'Emmanuel Macron", *Jeune Afrique*, 2019-07-11; Diffalal, Sarah, "Comment Macron veut renouveler la politique de la France en Afrique", *Le Nouvel Observateur*, 2017-11-28.

²² Elysée, "Discours à la conférence des ambassadeurs", 2018-08-27; Elysée, "Le discours de Ouagadougou", 2017-11-29.

²³ Intervju 21, 2019-10-24.

Traditionellt har det övergripande ansvaret för Afrikapolitiken varit nära knutet till Elyséepalatset. Särskild betydelse brukar därför tillmätas presidentens tal och resor. Vilka tal och debatter som är centrala för fransk Afrikapolitik varierar över tid och mellan olika presidenter. De tal som är centrala under president Macron är hans tal till de franska ambassadörerna i augusti 2018 och år 2019 i Paris, samt Macrons tal i Ouagadougou. I detta avsnitt redogörs för några av de viktigaste aspekterna av fransk Afrikapolitik, som de uttrycks i dessa tal.

2.1.2 Ökad prioritering av Afrika under Macron

Afrikas betydelse har uppgraderats under Macron. Detta yttrar sig på flera plan: en ökad betoning av Afrika som kontinent, en förnyelse av samarbetsformerna, en ökad betoning på diasporan i Frankrike, samt en betoning av Afrikas unga och kontinentens betydelse som politiskt allierad.

Den viktigaste prioriteringen är kampen mot terrorism, såväl inom Frankrikes gränser, som i Mellanöstern och Sahel. I tal framhåller Macron insatser som den franska Operation Barkhane i Sahelregionen och den fredsbevarande FN-insatsen MINUSMA i Mali men även det regionala initiativet *Group of 5 for the Sahel* (G5 Sahel) bestående av Burkina Faso, Tchad, Mali, Mauretanien samt Niger. Macron sade vid ambassadörskonferensen 2018 att samarbetet ”måste stärkas” med länder som Algeriet, Nigeria och Kamerun som är utsatta för terroristhot. Situationen i Libyen beskrevs som en förutsättning för att få stabilitet i Sahel.²⁴ Till Afrikas utmaningar hör kontinentens demografiska utveckling, utbildning, klimatfrågor, ojämlikhet och hälsa. Behovet av ekologisk och teknologisk transformation betonas särskilt. Macron beskriver ett Frankrike som tillsammans med Europa, kan erbjuda ”en humanistisk väg” för att hantera dessa utmaningar och erbjuda ”en ny och kollektiv organisation”.²⁵

Afrika är inte bara en interlokutör för att prata om pågående kriser, framhåller Macron, utan den afrikanska kontinenten är också en viktig allierad för att ”uppfinna” (*inventer*) framtidens nya maktbalans i världen.²⁶

En uttrycklig ambition är att närmare integrera utrikespolitiska instrument som diplomati, bistånd och försvar, där Macron introducerat begreppet 3D, ”*diplomatie-développement-défense*”, för att signalera att politik, ekonomisk utveckling och säkerhet närmare ska kopplas till varandra.²⁷ Ett av Macrons flaggskeppsområden är att satsa mer på utbildning, särskilt flickors utbildning, för att främja demokratiska värderingar och motverka radikaliserings. Integrationen av bistånd och säkerhet yttrar sig mer konkret i ett närmare samarbete mellan det franska biståndsorganet *Agence française de développement* (AFD) och Försvarshögkvarteret, vilket av en fransk expert beskrivs som något helt nytt och som ”en anmärkningsvärd förändring av Afrikapolitiken”.²⁸

Handel med Afrika genom små- och medelstora företag är likaså starkt betonad. Liksom i fransk inrikespolitik, fäster Macron stor vikt vid innovationer och entreprenörskap. Macron riktar sig till de stora ekonomiska jättarna som redan är närvarande i Afrika, men också till de nätverk bestående av små- och mellanstora företag. Inom detta område vill Macron främja bilandet av nya företag samt innovationer.²⁹

²⁴ Elysée, ”Discours du président de la république à la conférence des ambassadeurs”, 2018-08-27.

²⁵ Ibid.

²⁶ Elysée, ”Le discours de Ouagadougou” 2017-11-29; Elysée, ”Discours du président de la république à la conférence des ambassadeurs”, 2018-08-27.

²⁷ Elysée, ”Discours du président de la république à la conférence des ambassadeurs”, 2018-08-27.

²⁸ Gaulme, François (2019), ”Emmanuel Macron et l’Afrique: La vision et l’héritage” (Paris: Institut français des relations internationales), 22.

²⁹ Présidence de la République (2018), ”Briefing : Un an après le discours de Ouagadougou”; Diffalah, Sarah, ”Comment Macron veut renouveler la politique de la France en Afrique”.

I kontrast till tidigare presidenter riktar sig Macron i högre grad till den yngre generationen i Afrika, vilket var särskilt tydligt i Macrons tal i Ouagadougou.³⁰

Kultur har en framträdande roll i Macrons Afrikapolitik, med en särskild prioritering av utbildning. Med flitiga referenser till Frankrikes traditionella utrikespolitiska roll som bärare av universella värden, skiljer sig inte Macrons retorik från tidigare presidenter. Frankrike har en roll eftersom ”det är en del av hennes historia och tradition”. Afrika beskrivs som den kontinent där frankofonins framtid kommer att avgöras, och i hög grad också den kontinent som är särskilt viktig för det franska språkets och den franska kulturens inflytande. Denna ambition har sina främsta instrument i internationella organ som *The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* (UNESCO), OECD och *Organisation internationale de la Francophonie* (OIF).³¹

Afrikapolitiken kan även härledas ur presidentens resande, som ger en signal om vilka länder och teman som är prioriterade. President Macrons resor till Afrika skiljer sig här från tidigare presidenters resmönster. Macrons resor sker främst i multilaterala sammanhang och inte i form av tre dagar långa bilaterala statsbesök i det frankofona Afrika, såsom var brukligt under tidigare presidenter som François Mitterrand eller Jacques Chirac. Prioriteringen av det frankofona Afrika är därmed inte lika tydlig med Macron som president.³² Macron uttrycker i sina tal en stark vilja att distansera sig från koloniala och post-koloniala relationer, att prioritera multilaterala relationer, snarare än bilaterala. Istället för att dela in kontinenten i olika subregioner eller språkområden, har Macron uttryckt en vision om en stark relation mellan Europa och Afrika, där AU är en central motpart.³³ Denna ambition sammanhänger med Macrons vision att försvara multilateralismen i en värld som, i franskt perspektiv, går mot en försvagning av de existerande multilaterala institutionerna.³⁴

2.2 Politiska och diplomatiska relationer

Frankrike är efter USA och Kina det land som har flest ambassader i världen. Av Frankrikes totalt 163 ambassader återfinns franska ambassader i 45 av Afrikas totalt 54 länder. Den diplomatiska närvaron kompletteras av ett stort antal konsulat samt franska språk- och kulturinstitut som bidrar till det diplomatiska nätverket. Den diplomatiska närvaron är jämnt fördelad över hela Afrika.³⁵ Traditionellt har dock Frankrikes politiska och diplomatiska relationer koncentrerats till de fransktalande länderna i Väst- och Centralafrika.

Närheten till de forna kolonierna uttrycks bland annat genom de regelbundna toppmöten som sedan 1973 organiseras mellan franska och afrikanska stats- och regeringschefer.³⁶ Den krets som deltar i toppmötena varierar mellan olika år men har kontinuerligt utvidgats till att även omfatta engelskspråkiga länder som Nigeria och före detta belgiska kolonier som Rwanda, Burundi och Demokratiska republiken Kongo i Centralafrika.³⁷

Toppmötenas innehåll har varierat över tid med ökat fokus på tematiska frågor sedan början av 1990-talet och organiseras med något lägre frekvens i jämförelse med tidigare decennier. Demokratifrågor kom för första gången upp på dagordningen vid toppmötet i La Baule 1990 mot bakgrund av Berlinmurens fall och politiska förändringar i Östeuropa. Säkerhet har

³⁰ Elysée, ”Le discours de Ouagadougou”, 2017-11-29.

³¹ Elysée, ”Discours du président de la république à la conférence des ambassadeurs”, 2018-08-27.

³² Gaulme, François (2019), *Emmanuel Macron et l’Afrique*, 11-12.

³³ Elysée, ”Le discours de Ouagadougou”, 2017-11-29; Elysée, ”Discours du président de la république à la conférence des ambassadeurs”, 2018-08-27.

³⁴ Gaulme, François (2019), *Emmanuel Macron et l’Afrique*; d’Alançon, François, ”À l’ONU, Emmanuel Macron pour ‘un multilatéralisme fort et responsable’”, *La Croix*, 2017-09-19.

³⁵ Ministère de l’Europe et des Affaires étrangères, ”Ambassades et consulats français à l’étranger”; République française, ”Ambassades de France en Afrique”.

³⁶ Toppmötena alternerar mellan Frankrike och Afrika. Radio France Internationale Afrique, ”Les 24 sommets France-Afrique (1992-2007)”, 2010-05-28.

³⁷ Vid toppmötet i Mali 2017 deltog 35 stats- och regeringschefer. Radio France Internationale Afrique ”Sommet Afrique-France: les chefs d’Etat répondent présent au rendez-vous”, 2017-01-14.

varit en prioriterad fråga sedan mitten av 1990-talet, och var tema för toppmötet i Mali 2017.³⁸ Det kommande toppmötet organiseras i Bordeaux 2020 och kommer att diskutera utveckling av hållbara städer.³⁹ Toppmötena organiseras sedan 2007 något mindre frekvent, vart tredje år,⁴⁰ och har fått ökad konkurrens av toppmöten organiserade av bland annat Kina och Ryssland.⁴¹

2.3 Handel och investeringar

2.3.1 Policy

Visionerna för Frankrikes ekonomiska politik i relation till Afrika uttrycks utförligt i president Macrons tal i Ouagadougou. Dessa visioner uttrycks även på utrikesministeriets hemsida och i andra dokument från den franska myndigheten *Business France*.⁴²

Det är tydligt att betydelsen av ökad handel med Afrika starkt betonas under president Macrons mandatperiod. De huvudsakliga skäl som lyfts fram till ett ökat engagemang är Afrikas ekonomiska och demografiska tillväxt som gör att Afrika är en växande marknad; år 2050 kommer 25 procent av världens befolkning att vara afrikansk. Ett ytterligare skäl att Frankrike redan har en stark ställning på den afrikanska kontinenten. På franska utrikesministeriets hemsida beskrivs Frankrikes ekonomiska relationer med Afrika som ”gamla” (*ancien*), ”privilegierade” och ”dynamiska”.⁴³ Vidare vill Frankrikes, som Europas andra exportland till Afrika, ”stärka partnerskapet mellan franska och afrikanska företag för att skapa nya samarbetsformer”.⁴⁴

I sitt Ouagadougou-tal betonar Macron vikten av samarbete och investeringar som går i båda riktningarna och som uttrycker sig i ”konkreta partnerskap”. Förutom att locka ”1000 nya afrikanska talanger varje år” till Frankrike inom sektorer som entreprenörskap, forskning, innovation, kultur och sport, vill Macron se att fler fransmän ska arbeta i afrikanska företag i Afrika.⁴⁵ Macron lyfter även fram betydelsen av små- och mellanstora företag i Afrika som ses som viktiga för att skapa nya arbetstillfällen.

Frankrike utveckla de ekonomiska relationerna inom framtidsorienterade branscher och innovation där man särskilt framhåller vikten av samarbete mellan franska och afrikanska företag. De branscher som lyfts fram är hälsa, digital teknik, förnyelsebara energikällor, utbildning, distribution, hållbar utveckling av städer, kontraktbaserade samarbetsformer (*gestion déléguée*) eller samarbete mellan offentlig och privat sektor.⁴⁶

Vad gäller investeringar i Afrika ska dessa främjas genom inrättandet av investeringsfond. Nybildade företag ska identifieras genom plattformen *Digital Africa*. Investeringar begränsas inte till den digitala sektorn, utan även till jordbruksområdet. Stöd till kvinnligt entreprenörskap lyfts även fram. Till de branscher där Macron vill investera hör infrastruktur

³⁸ Berthemet, Tanguay, ”Les sommets France-Afrique servent-ils encore à quelque chose?”, *Le Figaro* 2017-01-13; Ambassade de France au Mali, ”27ème Sommet Afrique-France - Sommet de Bamako pour le Partenariat, la Paix et l'Émergence (13-14 janvier 2017)”.

³⁹ Lozano, Mikael, ”Bordeaux accueillera le Sommet Afrique - France 2020 consacré à la ville durable”, *La Tribune*, 2019-07-03.

⁴⁰ Under 1970- och 1980-talen organiserades mötena årligen; 1990-2007 skedde mötena generellt vartannat år.

⁴¹ Kina har sedan det första sino-afrikanska toppmöte i Peking 2006 arrangerat sju toppmöten. Ryssland organiserade i oktober 2019 sitt första rysk-afrikanska toppmöte i Sotji. Se President of Russia, ”Sochi will host Russia-Africa Summit on October 24”, 2019-10-24.

⁴² Business France lyder under utrikesministeriet, ekonomi- och finansministeriet samt ministeriet för territoriell planering (*l'aménagement du territoire*). Dess generaldirektör utses genom dekret och är integrerade i Frankrikes diplomatiska representation. Journal officiel de la République française, ”Décret n. 2014-1571 du 22 décembre relatif à l'agence Business France”.

⁴³ Ministère de l'Europe et des affaires étrangères, ”Relations économiques entre la France et l'Afrique”.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Elysée, ”Le discours de Ouagadougou”, 2017-11-29.

⁴⁶ Ministère de l'Europe et des affaires étrangères, ”Relations économiques entre la France et l'Afrique”.

inom sektorerna transport, energi och digital teknik. Macron vill inte bara att de stora franska företagsgrupperna ska investera, utan vill även främja små och mindre företags investeringar i Afrika.⁴⁷

I Ouagadougou-talet framhåller Macron att han vill uppmuntra en ny sorts ”ekonomisk diplomati” där företagen kan vara framgångsexempel som vägrar acceptera korrupktion, som stödjer god samhällsstyrning och som respekterar afrikanska institutioners regelverk. Vidare betonades att investeringar är kopplade till vissa villkor: företag som investerar i Afrika, kan få franska statens stöd, förutsatt att företagen investerar i fortbildning (formation professionnelle). För att få statens stöd ska det handla om långsiktigt engagemang, att de finansierar stipendier, och att de anställer lokal arbetskraft. Macron vill särskilt uppmana nya investerare att engagera sig på den afrikanska kontinenten.⁴⁸

Med stöd av ambassaderna och *Business France* ska antalet möten mellan den franska och afrikanska privata sektorn ”i hela Afrika” öka i omfattning.⁴⁹ Mellan 2010 och 2016 öppnade *Business France* nya kontor i Angola, Kamerun, Elfenbenskusten, Kenya, Senegal, Nigeria och Etiopien. , utöver de kontor som tidigare fanns i Sydafrika, Egypten, Tunisien, Marocko och Algeriet.⁵⁰ Kontorens placeringar uttrycker, med undantag för Senegal och Elfenbenskusten, en spridning över den afrikanska kontinenten som inte följer Frankrikes koloniala band.

Hur Macrons visioner om en ny ekonomisk politik för Afrika kommer att påverka relationerna mellan Frankrike och den afrikanska kontinenten på sikt är ännu för tidigt att säga. Från ett pressmeddelande från *Business France* framgår dock att det ”är en prioritet såväl för franskt bistånd som för diplomatin att ge stöd till den privata sektorn i Afrika”.⁵¹ Ett uttryck för viljan att främja handeln med Afrika är initiativet *Ambition Africa* som organiseras av *Business France* och är en mötesplats för franska och afrikanska företag. Mässan har organiserats vid två tillfällen, 2018 och 2019. Enligt *Business France* har Frankrike tecknat, eller håller på att teckna, ekonomiska samarbetsavtal (*Accords de partenariat économique*, APE) med olika regioner i Afrika.⁵²

2.3.2 Franc-zonen

Frankrike har ett institutionaliserat valutasamarbete med 14 afrikanska stater i Väst och Centralafrika samt Komorerna. Genom franc-zonen (*Communauté Financière Africaine*, CFA) åtnjuter medlemmarna i valutasamarbetet en fast valutakurs gentemot euron. Valutasamarbetet grundades 1945 och innebär att den franska centralbanken garanterar konvertibiliteten mellan CFA-francen och den franska valutan, i utbyte mot att en andel av de afrikanska medlemsstaternas valutareserver deponeras i den franska centralbanken. Sedan 1999 är CFA-francen kopplad till euron, där Frankrike garanterar konvertibiliteten till euron. Franc-zonen är uppdelad i två områden, dels den västafrikanska ekonomiska och monetära unionen (*Union Economique et Monétaire Ouest Africaine*, UEMOA), dels den centralafrikanska och monetära gemenskapen (*Communauté Économique et Monétaire de l’Afrique Centrale*, CEMAC).⁵³

Det finansiella valutasamarbetet har länge varit något av ett tabubelagt ämne under flera franska presidenter. Valutan har endast devalverats en gång, 1994, vilket då väckte starka

⁴⁷ Ministère de l’Europe et des affaires étrangères, ”Relations économiques entre la France et l’Afrique”.

⁴⁸ Elysée, ”Le discours de Ouagadougou”, 2017-11-29.

⁴⁹ Ministère de l’Europe et des affaires étrangères, ”Relations économiques entre la France et l’Afrique”.

⁵⁰ Business France, ”Présence de Business France en Afrique”.

⁵¹ Business France, ”Ambition Africa 2018”, Pressmeddelande, 2018-09-11.

⁵² Business France, ”Ambition Africa 2018: Le désir d’entreprendre se traduit par une nouvelle dynamique des investissements d’entreprises africaines en France”.

⁵³ I UEMOA ingår Benin, Burkina Faso, Côte d’Ivoire, Guinea-Bissau, Mali, Niger, Togo och Senegal. I CEMAC ingår Kamerun, Centralafrikanska republiken, Tchad, Ekvatorial-Guinea, Gabon och Republiken Kongo. Komorerna ingår även i valutasamarbetet. Ministère de l’Europe et des Affaires étrangères, ”Franc Zone”.

reaktioner och beskrevs som en devalvering av de fransk-afrikanska relationerna.⁵⁴ Ett mer öppet ifrågasättande av valutasamarbetet kan märkas under Macron, där franc-zonen kritiserats för att begränsa medlemsstaters möjligheter att använda finanspolitiken för att stimulera export och import. Det uppfattas också som ett neo-kolonialt instrument och ett fortsatt inflytande av det så kallade *Françafrique*. Macron har varit försiktig i sina uttalanden om franc-zonen, även om den franske presidenten under hösten 2019 visat en öppenhet för möjligheten till reformer.⁵⁵ Denna möjlighet har även uttrycks från afrikanskt håll: i november 2019 tillkännagav Benins president landets avsikt att föra tillbaka sina valutareserver ur franc-zonen, vilket tolkades som ett steg i riktning mot reformer eller att valutan avskaffas.⁵⁶

I december 2019 offentliggjorde Macron och Elfenbenskustens president Alassane Ouattara, att franc-zonen ska reformeras. Förändringen beskrivs som symboliskt viktig, men kommer att leda till två viktiga förändringar: de afrikanska valutareserverna ska inte längre deponeras i Frankrike och de franska representanterna i den västafrikanska centralbanken (*Banque Centrale des Etats de l'Afrique de l'Ouest*, BCEAO) kommer att dras tillbaka. Valutan kommer även att få ett nytt namn, *éco*, som fortsatt kommer att vara kopplad enligt en fast växelkurs till den europeiska euron.⁵⁷ Reformerna omfattar tills vidare endast den västafrikanska zonen. Beslutet beskrivs som överraskande och har mött delade reaktioner hos afrikanska ekonomer.⁵⁸

2.3.3 Handel

Handeln med Afrika är viktig för Frankrike. Frankrike har en positiv handelsbalans med Afrika som helhet. År 2017 var Frankrikes export till Afrika 27,1 miljarder dollar (5,2 procent av landets totala export) medan Frankrikes import till Afrika motsvarade 26,2 miljarder dollar till Afrika (4,4 procent av landets totala import).⁵⁹

Handeln med Afrika söder om Sahara är begränsad i jämförelse med handeln med Nordafrika och Mellanöstern. År 2017 motsvarade importen från Afrika söder om Sahara 1,48 procent av Frankrikes totala import medan exporten motsvarade 2,34 procent av den totala exporten, vilket är mindre än 2007.⁶⁰ Importen från Mellanöstern och Nordafrika motsvarade 4,6 procent av den totala importen och exporten 6,6 procent av Frankrikes totala export.⁶¹

Även om Frankrikes handelsbalans med Afrika är positiv, har Frankrikes andel av Afrikas totala handel minskat betydligt sedan år 2000. De tio första åren efter de afrikanska ländernas självständighet, mellan 1960 och 1970, halverades Frankrikes andel av Afrikas totala handel, för att därefter stabiliseras på en nivå motsvarande cirka 15 procent. Mellan 2000 och 2017 halverades Frankrikes marknadsandelar; fransk export motsvarade 11 procent av exporten till Afrika år 2000, men halverades till 5,5 procent år 2017. Förlusten

⁵⁴ För en redogörelse över reaktionerna på devalveringen 1994, se Gunnarson, Carina (1997), *Den förförande makten: Frankrikes Afrikapolitik under Mitterrand* (Uppsala: Acta universitatis upsaliensis), 86.

⁵⁵ Nubukpo, Kobo, "La zone Franc e le Franc CFA méritent un sérieux dépoussiérage", *Le Monde*, 2019-01-26; Gaulme, François (2019), *Emmanuel Macron et l'Afrique*, 15-16; Radio France Internationale Afrique, "La France est ouverte à une réforme ambitieuse du franc CFA", 2019-10-12.

⁵⁶ Radio France Internationale Afrique, "Le président du Bénin fait un pas de plus vers la disparition du franc CFA", 2019-11-08.

⁵⁷ *Le Monde*, "La vraie-fausse disparition du franc CFA", 2019-12-26; Bensimon, Cyril, "La fin du franc CFA annoncée par Emmanuel Macron et Alassane Ouattara", *Le Monde*, 2019-12-21.

⁵⁸ Maillard, Matteo, Kouagheu, Josiane, Douce, Sophie, "Sémi-révolution ou arnaque politique, la fin du franc CFA vue par des économistes africains", *Le Monde*, 2019-12-24.

⁵⁹ Observatory of Economic Complexity, "France". OEC bygger sina uppgifter på handelsdata från UN COMTRADE.

⁶⁰ Motsvarande siffror för 2007 var 1,8 procent, respektive 2,4 procent. World Integrated Trade Solution, "France exports, imports and trade balance by region 2017".

⁶¹ Ibid.

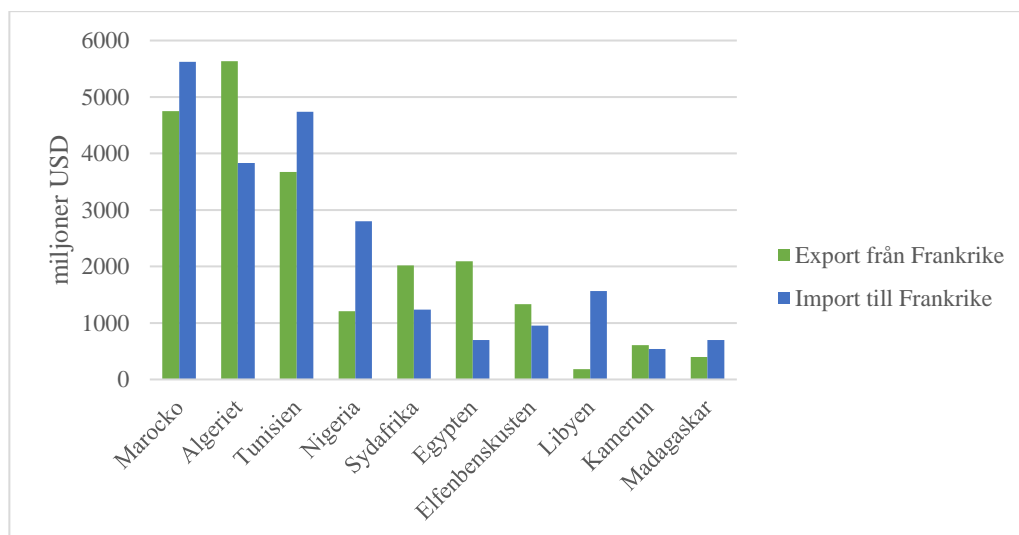
av marknadsandelar har varit markant i samtliga fransktalande länder i Afrika.⁶² Räknat i absoluta tal är Frankrikes export till Afrika fortfarande större än Tysklands, Spaniens och Italiens, men avståndet mellan länderna har minskat betydligt under 2000-talet.

Frankrikes handel med Afrika är koncentrerad till Nordafrika och till de största ekonomierna i Afrikas olika subregioner. Nordafrika har en betydligt starkare ställning än Afrika söder om Sahara. Marocko, Algeriet och Tunisien intar en särställning vad gäller såväl export som import. Importen från Marocko har ökat betydligt mellan 2007 och 2017, där importen av fordon till Frankrike är omfattande. Handeln med Egypten och Libyen är betydande och båda länderna återfinns bland Frankrikes tio främsta handelspartners i Afrika. I Afrika söder om Sahara är Nigeria, Sydafrika, Elfenbenskusten och Kamerun Frankrikes viktigaste handelspartners.⁶³

Värdet på Frankrikes oljeimport från oljeproducerande länder som Algeriet, Nigeria, Libyen, Ekvatorial-Guinea ökade mellan 2016 och 2017, vilket i stor utsträckning beror på högre oljepriser. Detta uttrycks genom att värdet på importen från Libyen ökade kraftigt (+173 procent), liksom från Ekvatorial-Guinea (+224 procent). Den bilaterala handeln med oljeproducerande Angola har däremot minskat sedan 2014. Frankrikes handel med Etiopien ökade kraftigt i värde mellan 2016 och 2017, vilket förklaras av försäljningen av franska Airbus-flygplan till *Ethiopian Airlines*.⁶⁴

Frankrikes export till Afrika liknar landets övriga export. De fem största exportsektorerna är maskiner, elektronik, medicin, flygplan och fordon, vilka tillsammans motsvarar nära hälften av all export till Afrika. Med undantag av flygplansindustrin, har Frankrike förlorat sin ställning som exportland inom samtliga sektorer. De tre största importvarorna från Afrika 2017 bestod till mer än en tredjedel av bränsle (36 procent), följt av textilier (10 procent) och bilar (7 procent).⁶⁵

I figur 1 nedan redogörs för Frankrikes tio viktigaste handelspartners i Afrika i löpande priser.

Figur 1. Frankrikes 10 främsta handelspartners i Afrika 2017 (miljoner USD).⁶⁶

⁶² Coface (2018), *Race for market share in Africa: the European pack is catching up with the French breakaway* (Bois-Colombes: Coface), 17.

⁶³ Conseil français des investisseurs en Afrique (2018), *Rapport 2019: Les entreprises internationales en Afrique* (Paris: Le MOCI), 10.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Coface (2018), *Race for market share in Africa*, 4.

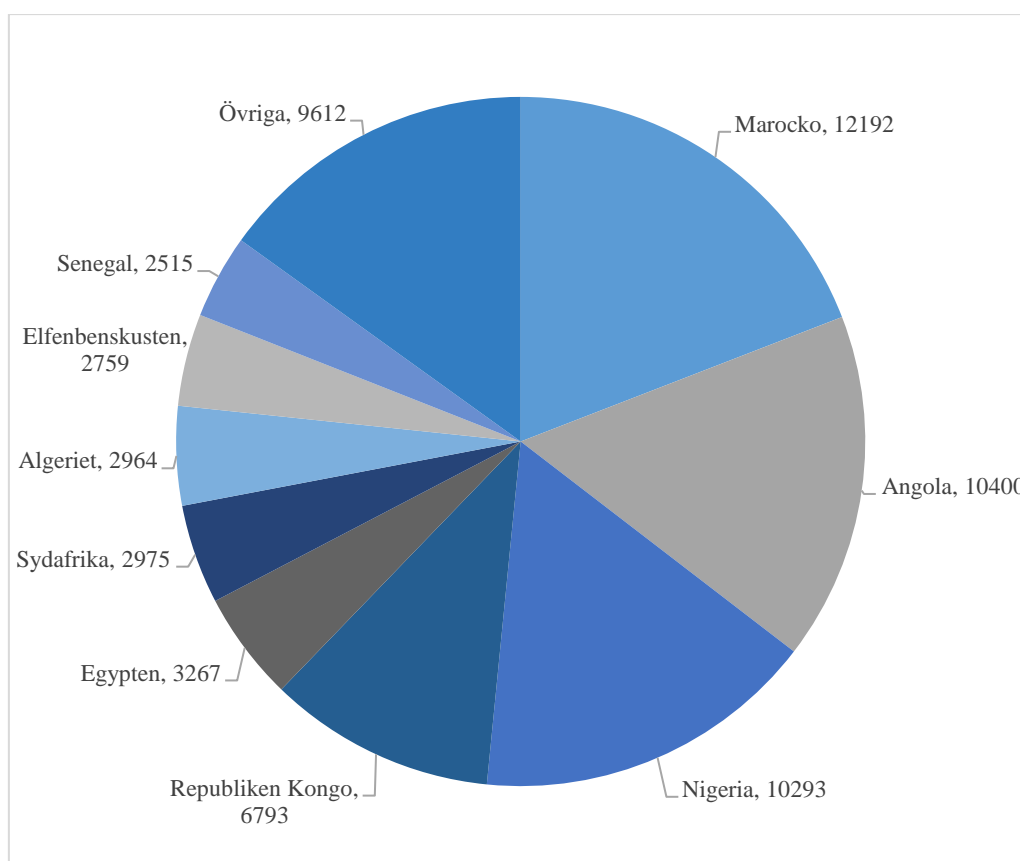
⁶⁶ Värdet är i löpande priser. World Integrated Trade Solution (2019), "France exports, imports and trade balance by region 2017".

2.3.4 Investeringar

Flera franska storföretag som Total (olja), Areva (uran), Bolloré (transport och infrastruktur) och Bouygues (telecom) har historiskt haft en stark närvaro i Afrika, framför allt inom infrastruktur och energisektorn. Drygt 1 100 franska företagsgrupper är, enligt franska utrikesministeriet, närvarande i Afrika med mer än 2 100 filialer.⁶⁷

Frankrike var 2017 den största investeraren i Afrika före Nederländerna, USA, Storbritannien, Kina, Italien, Sydafrika, Singapore, Hong Kong/Kina och Indien. Förutom USA och Storbritannien, vars investeringar minskade mellan 2013 och 2017, ökade övriga länder sina investeringar i Afrika under samma period, medan Frankrikes investeringsnivå var oförändrad.⁶⁸

I jämförelse med Tyskland, Spanien och Italien är Frankrikes investeringar spridda över betydligt fler länder. De största investeringarna görs i Marocko, Angola och Nigeria, följt av Republiken Kongo, Egypten, Sydafrika, Algeriet, Elfenbenskusten och Senegal (se figur 2 nedan).

Figur 2. Fördelning av Frankrikes direktinvesteringar i Afrika, 2017 (miljoner USD).⁶⁹

2.4 Bistånd

Den största andelen av det franska bilaterala biståndet, omkring 40-50 procent, har traditionellt riktats mot Afrika.⁷⁰ År 2017 motsvarade biståndet till Afrika söder om Sahara nära 28 procent av det franska biståndet, följt av bistånd till Mellanöstern och Nordafrika

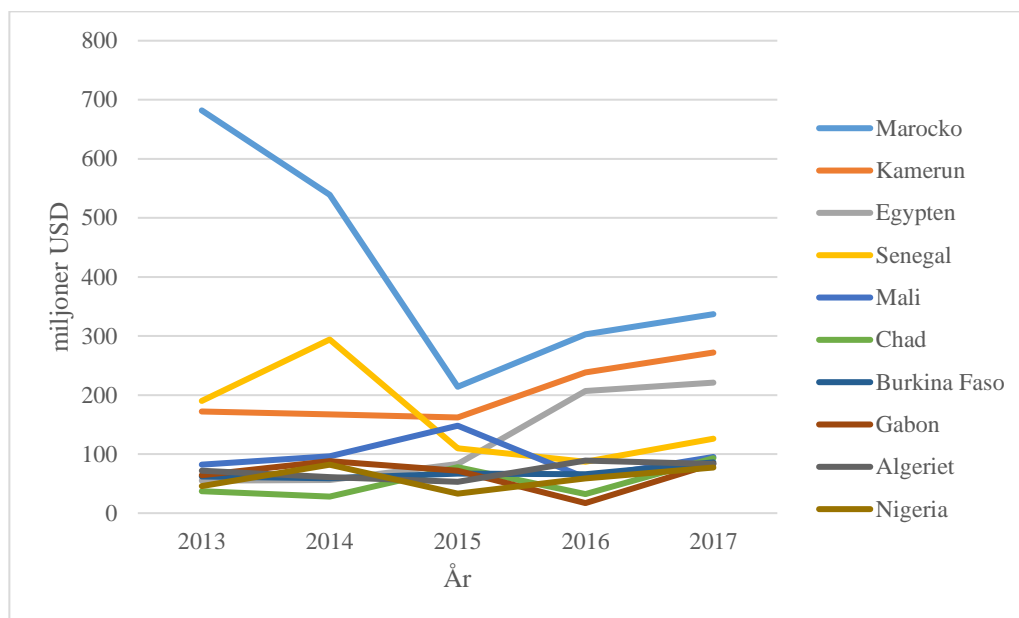
⁶⁷ Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, "Relations économiques entre la France et l'Afrique".

⁶⁸ UNCTAD (2019), *World Investment Report 2019* (New York: United Nations Publications), 34.

⁶⁹ Bearbetad data från IMF Coordinated Direct Investment Survey (2019).

⁷⁰ Jacquemet, Pierre (2011), "Cinquante ans de coopération française avec l'Afrique subsaharienne", *Afrique contemporaine*, 2 (238): 43-57.

(21 procent).⁷¹ Med undantag för en kort period 1981-1982, då försök gjordes att vidga Frankrikes biståndskrets till engelsk- och portugisiskspråkiga länder i Afrika, har biståndet traditionellt koncentrerats till fransktalande Väst- och Centralafrika.⁷² År 2017 var Marocko, Kamerun, Egypten, Senegal, Mali, Tchad, Burkina Faso, Gabon, Algeriet samt Nigeria Frankrikes största biståndsmottagare.⁷³ Biståndet till dessa länder har varierat mellan 2013 och 2017, med en nedgång av biståndet till Marocko och Senegal och en viss ökning av biståndet till Kamerun och Egypten (se figur 3 nedan).

Figur 3. Frankrikes tio främsta biståndsmottagare i Afrika 2013-2017. Löpande priser (miljoner USD).⁷⁴

2.4.1 Nya riktlinjer för biståndet

Frankrikes är i absoluta tal världens femte största biståndsgivare och spenderade 2018 motsvarande 0,43 procent av sin BNP på bistånd.⁷⁵ Den interministeriella kommittén för internationellt bistånd och utveckling (*Comité interministérielle de la coopération internationale et du développement* (CICID), vars arbete leds av premiärminister Édouard Philippe, beslutade i februari 2018 att biståndet ska öka till 0,55 procent av BNP fram till 2022. I CICID:s beslut uttrycks explicit att biståndets inriktning följer de linjer som uttalades i Macrons Ouagadougou-tal, vilket innebär att biståndet ska riktas till sektorer där det enligt CICID "har störst additivt värde".⁷⁶ De prioriterade områdena är 1) internationell stabilitet, 2) utbildning, 3) klimat, 4) jämställdhet samt 5) hälsa.⁷⁷ Utbildning och kampen mot klimatförändringar är president Macrons och den nuvarande regeringens flaggskeppsområden, något som framgår av flera centrala tal.

CICID uttrycker att partnerskapet med hela Afrika ska stärkas, med ett särskilt fokus på unga människor. Samtidigt framgår av dokumentet att 19 fattiga och prioriterade svaga stater (*pays pauvres prioritaires*, PPP) är särskilt prioriterade och att över hälften av det statliga stödet (*state subsidies*) och mer än två tredjedelar av biståndet från AFD ska riktas

⁷¹ OECD-DAC, "France". Se även Jacquemet, Pierre (2011), "Cinquante ans de coopération", Tabell 1.

⁷² Biståndsminister Jean-Pierre Cot sökte 1981-1982 att vidga biståndskretsen till länder utanför den traditionella intressesfären, vilket mötte starkt motstånd. Jacquemet, Pierre (2011), "Cinquante ans de coopération", 47.

⁷³ OECD-DAC, "France".

⁷⁴ Bearbetad data från OECD/DAC (2019), "Query Wizard for International Development Statistics" (QWIDS).

⁷⁵ Donor Tracker (2019), "France: Donor profile", 2.

⁷⁶ Comité Interministériel de la Coopération Internationale et du Développement (CICID), "Statement of conclusions".

⁷⁷ Ibid.

till just dessa länder. De flesta av dessa länder är traditionella samarbetsländer till Frankrike; majoriteten är frankofona.⁷⁸

I Macrons tal till ambassadörerna 2018 framhålls att franska medborgares säkerhet och kontraterror är prioriterade områden, med särskilt fokus på Sahelområdet och Mellanöstern.⁷⁹ En nyhet under Macron är att bistånd ska kombineras med militära interventioner och diplomati, det så kallade 3D (*diplomatie, développement, défense*). I CICID:s konklusion uttrycks liknande tongångar, om än i lite vagare ordalag: ”Frankrike ska stärka sin holistiska hantering av kriser och sårbarheter”.⁸⁰ I detta sammanhang nämns Sahelalliansen, som bildades 2017 i samarbete med Tyskland, EU, Världsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken och UNDP och där syftet är att förbättra koordineringen av bistånd och säkerhet i G5 Sahel-länderna.⁸¹

2.4.2 Mot multilateralisering

Två tredjedelar av franskt bistånd är bilateralt och kanaliseras genom AFD.⁸² Det multilaterala biståndet kanaliserades 2016–2017 genom EU (53 procent), regionala utvecklingsbanker (10 procent), Världsbanken (9 procent) och FN (6 procent). CICID uttrycker i sina konklusioner från 2018 en stark ambition att öka Frankrikes finansiella stöd till FN:s bistånd ”för att kunna öka inflytandet över strategiska riktlinjer på multilateral nivå”.⁸³

Regeringen vill också fortsätta att främja gemensam planering och implementering av bistånd på EU-nivå. Biståndssamarbetet med Tyskland kommer att stärkas genom en gemensam ”roadmap” för perioden 2018–2022, där samarbetet mellan biståndsorganen ska förbättras, ”särskilt i Sahel”.⁸⁴ Avseende EU:s avtal med AVS-länderna (Afrika, Västindien och Stillaohavsområdet) vill Frankrike bättre integrera Nordafrika i samarbetet. Frankrike vill också ha en mer differentierad relation till de tre regionerna.

2.5 Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer

Säkerhet är viktigt i fransk Afrikapolitik. Frankrikes militära engagemang har vidgats till att omfatta forna belgiska kolonier (Rwanda, Burundi, Demokratiska republiken Kongo) men tyngdpunkten är alltså det frankofona Väst- och Centralafrika, vilket uttrycks genom militära samarbetsavtal, permanenta militärbaser, och ett stort antal militära interventioner. I jämförelse med 1970- och 80-talen, då Afrika ibland beskrevs som ”den enda kontinent där Frankrike med 500 man fortfarande kan ändra historiens gång” har en ökad betoning på samarbete inom EU-kretsen och med USA i Väst- och Centralafrika varit tydlig under 2000-talet.⁸⁵ Tyngdpunkten i Frankrikes militära engagemang i Afrika ligger dock alltså på bilaterala insatser med ett begränsat deltagande i multilaterala sammanhang.

Afrika söder om Sahara, som även omfattar Sahel, beskrivs av den franska försvarsmakten som ett viktigt strategiskt intresse för Frankrike mot bakgrund av den politiska, geografiska och kulturella närheten, landets strategiska intressen på kontinenten och pågående kriser

⁷⁸ Benin, Burkina Faso, Burundi, Centralafrikanska republiken, Tchad, Komorerna, Demokratiska republiken Kongo, Djibouti, Etiopien, Gambia, Guinea, Haiti, Liberia, Madagaskar, Mali, Mauretanien, Niger, Senegal och Togo. Comité Interministériel de la Coopération Internationale et du Développement (CICID), ”Statement of conclusions”.

⁷⁹ Elysée, ”Discours à la conférence des ambassadeurs”, 2018-08-27.

⁸⁰ Comité Interministériel de la Coopération Internationale et du Développement (CICID), ”Statement of conclusions”.

⁸¹ Ibid.

⁸² Donor Tracker (2019), ”France: Donor profile”.

⁸³ Comité Interministériel de la Coopération Internationale et du Développement (CICID), ”Statement of conclusions”, 10.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Citatet härleds till utrikesminister Louis de Guiringaud, se Claude, Gérard (2007), ”Chirac l’Africain. Dix ans de politique africaine de la France, 1996-2006” (Paris: Institut français des relations internationales), 910.

som hotar stabiliteten.⁸⁶ Som nyvald president valde Macron att göra sin andra utlandsresa till Mali och den franska militärbasen i Gao, som utgör en viktig stödjepunkt i *Opération Barkhane*, som syftar till att bekämpa terroristgrupper i Sahelregionen. Resan indikerar den vikt som Frankrike fortsatt tillmäter insatsen och militära maktmedel i kampen mot terrorism i denna region.⁸⁷ Nämnas bör att förlusten av 13 franska soldaters liv i en helikopterolycka i Mali i november 2019, har väckt mycket starka reaktioner i Frankrike. Det är oklart om och hur detta kommer att påverka det franska militära engagemanget i regionen.⁸⁸ Till bilden hör att de franska försvarsstyrkorna är hårt ansträngda, liksom den franska ekonomin.⁸⁹

2.5.1 Bilateralt

Mellan 1960 och 1991 tecknade Frankrike samarbetsavtal om militär assistans (*accords d'assistance militaire*) med 23 afrikanska stater. Åtta stater hade försvarsavtal (*accords de défense*) med Frankrike fram till 1970-talet.⁹⁰ Under president Nicolas Sarkozy omförhandlades avtalen, som sedan 2009 benämns "avtal om försvarspartnerskap" (*accords de partenariat de défense*).⁹¹ Innehållet i de nuvarande avtalen är inte känt, men historiskt har innehållet i avtalen och deras tillämpning varierat mellan länder. Vad gäller försvarsavtalen har Frankrike traditionellt värnat sin självständighet; existerande avtal innebär "inte per automatik" att Frankrike agerar.⁹²

Frankrike har ett omfattande nätverk av försvarsattachéer i Afrika. Av totalt 88 militär-diplomatiska insatser är 30 i Afrika, varav 26 i Afrika söder om Sahara. Genom dessa upprätthålls Frankrikes bilaterala relationer inom försvarsområdet med 40 afrikanska stater i Afrikas samtliga regioner. Frankrike bidrar med utbildning och träning av samt utrustning till afrikanska arméer.⁹³

Frankrikes militära närvaro i Afrika räknat i antal soldater motsvarar i dag cirka 8 700 soldater, varav hälften är permanent baserade. Antalet soldater på afrikanskt territorium har kraftigt minskat sedan 1960 då Frankrike hade 30 000 soldater på kontinenten. År 1970 minskade den militära närvaron till 20 000, och år 1990 till 10 000 soldater för att därefter stabiliseras kring en närvaro som ungefärligen ligger på nuvarande nivå.⁹⁴

Den militära närvaron är koncentrerad till de forna kolonierna i Väst- och Centralafrika samt på Afrikas horn. Frankrike har permanenta militärbaser i fyra länder: i Djibouti (1 450 soldater); Elfenbenskusten (900 soldater); Senegal (350 soldater); och Gabon (350 soldater). Genom de franska territorierna Réunion och Mayotte har Frankrike även nationella försvarsstyrkor stationerade i Indiska oceanen (1 700).⁹⁵

⁸⁶ Ministère des armées, "Afrique subsaharienne".

⁸⁷ Pambou, Lucien, "Quelle signification politique donner au voyage d'Emmanuel Macron à Gao, au Mali ?", *Jeune Afrique*, 2017-05-24. Macron installerades som president den 14 maj 2017; den 15 maj 2019 reste presidenten till Berlin; den 19 maj 2019 reste Macron till Mali.

⁸⁸ Châtelot, Christophe, Smolar, Piotr, Bensimon, Cyril, "Jean-Yves Le Drian: au Sahel, 'il faut lever les malentendus et se remobiliser'", *Le Monde*, 19-12-11; Guibert, Nathalie, Pietralunga, Cédric, "Après la mort de treize soldats au Mali, Macron face au défi de la présence française au Sahel", *Le Monde*, 19-11-27.

⁸⁹ Sundberg, Anna (2018), "Frankrikes säkerhetspolitik och militära förmåga", FOI Memo 6605 (Stockholm: FOI), 18.

⁹⁰ Kamerun, Centralafrikanska republiken, Komorerna, Elfenbenskusten, Djibouti, Gabon, Senegal samt Togo.

⁹¹ Ministère de la Défense (2015), *50 ans d'OPEX en Afrique (1964-2014)*, (Ministère de la Défense: CDEF, DREX), 19-20.

⁹² Dulait, André, Hue, Robert, Pozzo di Borgo, Yves, Boulaud, Didier (2006), *La France et la gestion des crises africaines: quels changements possibles?* 450 (2005-2006), Le Sénat, Rapport d'information, 8-9.

⁹³ Ministère des Armées, "Réseau diplomatique de défense".

⁹⁴ I sammanställningen framgår inte om soldater stationerade i Algeriet, som blev självständigt 1962, ingår i statistiken för år 1960. Ministère de la Défense (2015), *50 ans d'Opex en Afrique*, 19.

⁹⁵ Ministère des Armées, "Déploiements opérationnels des forces armées françaises".

Frankrike har en maritim militär närvaro motsvarande 250 soldater i *Operation Corymbe* i Guinea-bukten, där syftet i dag är att bidra till maritim säkerhet och motverka piratverksamhet och smuggling.⁹⁶

Frankrike har sedan 2013 deltagit i insatser mot Islamiska staten (IS) i kampen mot terrorism i Sahelregionen i Afrika genom *Opération Barkhane* med sina 4 500 soldater är den största franska militära operationen utomlands.⁹⁷ Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget kommer de 4 500 soldaterna att förstärkas med ytterligare 600 soldater i början av 2020.⁹⁸ Barkhane har tre permanenta stöddepoter: Gao (Mali), Niamey (Niger) och N'Djamena (Tchad). Frankrike har även etablerat tillfälliga baser i mer isolerade områden. En uttalad princip är samarbete med länderna som ingår i Sahel (Mauretanien, Mali, Burkina Faso, Niger och Tchad) och samarbete med andra stabiliseringsinsatser som MINUSMA, EU:s militära utbildningsuppdrag EUTM i Mali samt afrikanska försvarsstyrkor.⁹⁹

Frankrike har en tradition av bilaterala militära interventioner i Afrika, med en koncentration på interventioner i Väst- och Centralafrika. Interventionerna har haft olika syften och varit av varierande längd. Franska försvarsministeriet skiljer mellan insatser som syftar till att stävja uppror, ge stöd till sittande regimer, stabiliserings- och säkerhetsinsatser, evakuering av franska medborgare eller humanitära interventioner i akuta kriser.¹⁰⁰ Uppgifterna om antalet interventioner går isär, beroende på vilken källa som konsulteras. Enligt franska försvarsministeriet har ett trettiotal interventioner genomförts i Afrika under perioden 1964–2014, men betydligt högre siffror förekommer i andra källor.¹⁰¹ Under 2010-talet har franska trupper intervenerat i Libyen och Elfenbenskusten (2011), Mali (2013) och Centralafrikanska Republiken (2013–2014).¹⁰²

Frankrikes vapenexport till Afrika Söder om Sahara är begränsad och utgör vanligtvis bara någon procent av den samlade franska exporten. Exporten till Nordafrika är av viss betydelse. År 2011 och 2014 var Marocko ett stort mottagarland, och Egypten utvecklades till en stor mottagare 2015–2018. Mellanöstern utgör vanligen den största marknaden för fransk vapenexport.¹⁰³ Till den generella bilden hör att Afrikas andel av den globala handeln är marginell: 7,8 procent av världens vapenhandel har Afrika som slutdestination, varav 5,9 procent går till Nordafrika och 1,9 procent till Afrika söder om Sahara.¹⁰⁴

2.5.2 Multilateralt

Fram till 1990 gjorde Frankrike huvudsakligen bilaterala interventioner, men mot bakgrund av ett förändrat internationellt system efter det kalla krigets slut och demokratisrövanden i Afrika blev det under 1990-talet alltmer politiskt ohållbart att försvara bilaterala franska interventioner till stöd för sittande regimer.¹⁰⁵ Sedan 1998 finns nya riktlinjer för Frankrikes militära engagemang i Afrika, som bland annat innebär ett tillbakavisande av unilaterala interventioner och en förändring i riktning mot multilateralt militärt engagemang i samarbete med afrikanska styrkor, EU och FN.¹⁰⁶

⁹⁶ Sundberg, Anna (2019), "France: a continuing military presence" i Gasinska, Karolina red. (2019), *Foreign military bases and installations in Africa*, 23.

⁹⁷ Styrkan består av 4 500 man, 3 drönare, 7 jaktplan, 19 helikoptrar, 6-10 transportplan, samt drygt 800 fordon. Ministère des Armées (2019), *Dossier de Presse: Opération Barkhane* (Ministère des Armées: Bureau relations médias de l'État-major des armées), 15.

⁹⁸ Ministère des Armées (2019), "Communiqué de Florence Parly, ministre des Armées".

⁹⁹ Ministère des Armées (2019), *Dossier de Presse: Opération Barkhane*, 15.

¹⁰⁰ Se Ministère de la Défense (2015), *50 ans d'Opex en Afrique*.

¹⁰¹ Ministère de la Défense (2015), *50 ans d'Opex en Afrique*, 15-17.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Bearbetade data från Sipri Arms Transfers Database.

¹⁰⁴ SIPRI (2019), *Sipri Yearbook: Armaments, Disarmament and International Security* (Stockholm: SIPRI), 9.

¹⁰⁵ Gunnarson, Carina (1997), *Den förförande makten*, 82.

¹⁰⁶ Ministère de la Défense (2015) *50 ans d'Opex en Afrique*, 14, 21.

Vad gäller deltagandet i FN-insatser var Frankrike en stor truppbidragare fram till mitten av 1990-talet, då Frankrikes deltagande började minska. Under 2000-talet har Frankrike givit bidrag till FN:s fredsbevarande insatser i Elfenbenskusten och Tchad.¹⁰⁷ Frankrikes deltagande i FN-ledda insatser är begränsad i förhållande till det bilaterala engagemanget. I augusti 2019 fördelades cirka 80 franska soldater mellan FN-insatser i Västsahara, Mali, Liberia, Centralafrikanska republiken och Demokratiska republiken Kongo.¹⁰⁸

Frankrike har traditionellt varit aktivt i EU:s konfliktförebyggande och fredsfrämjande insatser och operationer, i synnerhet i Nordafrika, Västafrika, samt Centralafrika. Generellt minskade Frankrikes bidrag till EU-insatser mellan 2009 och 2016, räknat i antal utskickade personer. Denna förändring beror huvudsakligen på flera terrorattacker i Frankrike och en ökad prioritering av inhemsk säkerhet och kontraterror. Studier pekar samtidigt på att Frankrike investerar i insatser inom ramen för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik när de äger rum i fransktalande regioner.¹⁰⁹ Frankrikes militära deltagande i EU-insatser består i dag av 150 franska militärer fördelade mellan EU-insatser i Centralafrikanska republiken, Mali, i Medelhavet (Sophia), utanför Somalias kust (Atalante) och i Bosnien-Herzegovina (Althea).¹¹⁰

Frankrikes försvarsminister uttryckte i samband med ett besök i Sahel i november 2019, att Europa kommer att inrätta en styrka bestående av europeiska specialtrupper (*Takuba*) till stöd för de maliska försvarsstyrkorna. Förhandlingar pågår om vilka länder som kommer att ingå i denna styrka, liksom formerna för styrkan.¹¹¹

2.6 Extern kulturpolitik

Frankrike har en mycket lång tradition av att använda kultur som ett utrikespolitiskt instrument. Det begrepp som officiellt används i franska dokument är ”kulturdiplomati” (*diplomatie culturelle*). Förutom spridning av franskt språk och kultur används kultur som ett instrument i syfte att främja landets långsiktiga politiska och ekonomiska relationer. Den franska kulturdiplomatin består av ett omfattande nätverk av franska språk- och kulturinstitutioner. Efter Kina, är Frankrike den stat som har tillgång till flest kulturinstitut i världen, totalt 320 institut. I Afrika och Indiska oceanen är Frankrike närvarande i 35 länder med totalt 115 institut inom nätverket *Alliance française*, med nära 83 000 studerande.¹¹² Frankrike attraherar även ett stort antal studenter från Afrika till sina universitet, där stipendier traditionellt utgör ett viktigt kulturdiplomatiskt instrument.¹¹³

Under 1990-talet förnyades diplomatin genom ökade satsningar på media och det audiovisuella området (t.ex. TV5 Monde, *Radio France Internationale* (RFI), film, musik, internet). Den franska kulturen betraktas som en tillgång för att både locka turister, sälja franska produkter och främja landets långsiktiga intressen. Den franska kulturdiplomatin omfattar kulturutbyte, stipendier och idrott.¹¹⁴ Frankrikes kulturdiplomati har sedan 1990-talet utvecklats från en ensidig spridning av franskt språk och kultur till en starkare betoning av språket som mötesplats mellan kulturer. I dag ligger tyngdpunkten på att främja en delad

¹⁰⁷ Tardy, Thierry (2016), ”Peacekeeping Contributor Profile: France”, Providing for Peacekeeping.

¹⁰⁸ Ministère des Armées, ”Déploiements opérationnels des forces armées françaises”.

¹⁰⁹ De Zan, Tommaso, Tessari, Paola, Venturi, Bernardo (2016), ”Procedures, Personnel and Technologies for Conflict Prevention and Peacebuilding : An Assessment of EU Member States’ Capabilities”, *EU-CIVCAP Report*, DL2.1 (Rom: Istituto degli Affari Internazionali), 41-42.

¹¹⁰ Ministère des Armées, ”Déploiements opérationnels des forces armées françaises”.

¹¹¹ Detta skrivs i november 2019, då förhandlingar har inletts med olika länder. Radio France Internationale Afrique, ”Mali: quelle envergure pour l’opération Tacouba annoncée par la France”, 2019-11-06.

¹¹² Se Institut Français, ”La culture française dans le monde”; Alliance française, ”Afrique”.

¹¹³ Gunnarson, Carina (1997) *Den förförande makten*, 124-129.

¹¹⁴ MacDonald, Alistair (2018), *Soft power superpowers: Global trends in cultural engagement and influence*, (London: British Council) 19-20; Gunnarson, Carina (1997), *Den förförande makten*, kap. 5.

frankofon kulturell identitet.¹¹⁵ En av nyheterna är Macrons initiativ att återföra afrikanska konstverk till Afrika.¹¹⁶

Som nämnts tidigare betraktas den afrikanska diasporan i Frankrike som en tillgång för förnyade fransk-afrikanska relationer. Macron vill locka ”1 000 nya afrikanska talanger” till Frankrike inom områden som främjar nya företag, forskning, innovation, kulturutbyte och sport.¹¹⁷ Samtidigt kan denna politik te sig som motsägelsefull mot bakgrund av införandet av högre avgifter till franska universitet, något som slår mot afrikanska studenter som önskar studera i Frankrike.¹¹⁸

Multilateralt samarbete med fransktalande länder bedrivs inom ramen för *Organisation internationale de la francophonie* (OIF). Med 28 afrikanska medlemsstater (av totalt 54) är Afrikas betydelse inom organisationen central.¹¹⁹ Den afrikanska kontinentens betydelse för franska som internationellt språk är betydande då flera afrikanska stater ingår bland de 14 stater som har ett stort antal fransktalande.¹²⁰ Samarbetet inom Frankofonin är prioriterat av president Macron. I presidentens tal till ambassadörerna 2017 betonades den roll som språk och kultur samt högre utbildning har för att bygga relationer med framtida världsledare.¹²¹

2.7 Analys

Macrons Afrikapolitik kännetecknas av både kontinuitet och förändring. Genom sin historia samt institutionella, militära och kulturella kopplingar starkt förankrad i den traditionella intressesfären i det frankofona Väst- och Centralafrika. Säkerhetspolitiskt och militärt är de franska insatserna koncentrerade till Väst- och Centralafrika samt Afrikas horn. Merparten av Frankrikes bistånd riktas till de frankofona staterna. Särskilt tydlig är Macrons ambition att distansera sig från post-koloniala band och visionen om att multilateralisera kontakterna med Afrika. En innovation är att Macron närmare vill integrera diplomati, bistånd och försvar till varandra, vilket uttrycks i tal men också genom institutionaliserat samarbete mellan biståndsorgan och försvarsmakt i Paris. Initiativet *Sahelalliansen*, som bildades 2017 i samarbete med Tyskland, EU, Världsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken och UNDP, är ett steg i denna riktning. Inom handelsområdet märks en vilja att öka handeln med Afrika, inte minst inom innovativa framtidsbranscher.

Genom Frankrikes centraliserade system och en koncentration av makten till Elyséepalatset finns förutsättningar för Macron att styra politikens inriktning mot ökad multilateralism och övriga Afrika. Samtidigt är Frankrike genom sin historia samt institutionella, militära och kulturella relationer fortsatt starkt förankrad i de forna kolonierna i Väst- och Centralafrika.

Kampen mot terrorism och viljan att kontrollera irreguljär migration är viktiga drivkrafter idag, men närvaron i Afrika är mångfacetterad och förklaras av såväl historiska band som diplomatiska, ekonomiska, säkerhetspolitiska och kulturella intressen. Strategiska intressen finns i form av utvinning av uran och andra naturresurser. Språkligt och kulturellt betraktas Afrika som centralt för frankofonins och det franska språkets internationella ställning. På en mer övergripande nivå bör närvaron i Afrika förstås i ett globalt perspektiv. Afrikanska stater har traditionellt betraktats som viktiga allierade till Frankrike i internationella sammanhang, något som fått förnyad aktualitet och betonats av Macron mot bakgrund av den förändrade maktbalansen i världen.

¹¹⁵ Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, ”Diplomatie culturelle”.

¹¹⁶ Kerviel, Sylvie, ”La restitution des œuvres d'art à l'Afrique en débat au Monde festival”, *Le Monde*, 2019-10-05. Se Elysée, ”Le discours de Ouagadougou”.

¹¹⁷ Elysée, ”Le discours de Ouagadougou”.

¹¹⁸ Kadiri, Ghali, ”Hausse des frais universitaires: 'un rêve qui se brise' pour les étudiants africains”, *Le Monde*, 2018-11-22.

¹¹⁹ Sju stater är associerade och 27 stater har status som observatörer. Organisation Internationale de la Francophonie, ”Qui sommes nous?”

¹²⁰ Bland de 14 stater i världen som har flest antal personer som dagligen använder franska är 6 stater afrikanska, nämligen Republiken Kongo, Algeriet, Marocko, Kamerun, Elfenbenskusten samt Tunisien. Baserat på statistik från 2014. Organisation Internationale de la Francophonie, ”Qui parle français dans le monde?”

¹²¹ Elysée, ”Discours à la conférence des ambassadeurs”, 2018-08-27.

3 Tyskland

Fram till sent 1990-tal tycktes Tyskland sakna ett särskilt intresse för Afrika.¹²² Jämfört med andra kolonialmakter i Afrika blev Tysklands koloniala erövring i Afrika ganska kort. Det tyska kolonialstyret etablerades 1884 och slutade efter deras nederlag under första världskriget och Versaillesfördraget år 1919.¹²³ Efter andra världskriget var Tysklands engagemang i Afrika varit begränsat; de etablerade diplomatiska banden delades mellan Väst- och Östtyskland. De flesta officiella diplomatiska relationer med Afrika började efter den tyska återföreningen 1990 med ett fokus på kulturell och ekonomisk närvaro på kontinenten.¹²⁴

Sedan 2014 har Afrika fått en mer framträdande roll i den tyska utrikespolitiken. Den stora förändringen i Tysklands Afrikapolitik inträffade till följd av de stora flyktingströmmarna till Europa under 2015. Även om majoriteten av flyktingarna kom från Syrien och Irak, hävdade den tyska regeringen att afrikansk migration var en utmaning som krävde att Tyskland var mer uppmärksam på kontinenten.¹²⁵ I dag drar den tyska regeringen slutsatsen att utvecklingen på den afrikanska kontinenten direkt påverkar Tyskland och Europa.¹²⁶

En jämförelse mellan regeringens nya policyriktlinjer för Afrika från 2019 och de tidigare riktlinjerna från 2014 visar på ett skifte från utvecklingsamarbete till ett fokus på säkerhet och ekonomisk utveckling.¹²⁷

Detta kapitel kommer först att beskriva tysk policy och strategi för Afrika, följt av en översikt av landets politiska/diplomatiska relationer, ekonomiska relationer (i form av bistånd, handel och investeringar), samt militära närvaro och kulturpolitik.

3.1 Strategi och policy

Det finns sju politiska partier i den tyska Förbundsagen (*Bundestag*): Tysklands kristdemokratiska union (*Christlich Demokratische Union Deutschlands*, CDU), Kristligt sociala unionen (*Christlich-Soziale Union*, CSU), De gröna, Vänstern (*Die Linke*), Tysklands socialdemokratiska parti (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands*, SPD), Fria demokratiska partiet (*Freie Demokratische Partei*, FDP) och Alternativt för Tyskland (*Alternative für Deutschland*, AfD).¹²⁸ De partier som tydligt utmärker sig gällande frågor som rör Afrika är Vänstern som är emot internationella militära insatser och högerpopulistiska AfD som vill stänga EU:s gränser, speciellt mot Afrika.¹²⁹

Förbundskansler Angela Merkels fjärde regering (2018–) består av en koalition mellan CDU, CSU och SPD.¹³⁰ Inom den tyska utrikespolitiken har förbundskanslern generellt sett haft en stark position och sätter riktlinjerna för regeringens arbete. Denna position har fått en stor betydelse i koalitionsregeringar där de för utrikes- och säkerhetspolitiken betydande

¹²² Schieder, Siegfried m.fl., (2011), "The social construction of European solidarity: German and France in the EU policy towards the states of Africa, the Caribbean, and the Pacific (ACP) and Central and Eastern European Countries (CEEC)", *Journal of International Relations and Development*, 14, 476.

¹²³ Bechhaus-Gerst, Marianne (2012), "German Colonial Rule", *Oxford Bibliographies; Germany Africa Business Forum*, "Germany-Africa Relations Warm Up".

¹²⁴ Germany Africa Business Forum, "Germany-Africa Relations Warm Up".

¹²⁵ DW, "Germany's new Africa policy", 2019-03-28; Hagström Frisell, Eva (2019), *Germany – Linking Military Developments in Africa to National Security*, FOI Memo 6819 (Stockholm: FOI), 1-2.

¹²⁶ Federal Foreign Office (2019), "Africa Policy Guidelines".

¹²⁷ Federal Government (2014), *Policy Guidelines for Africa of the German Federal Government*; Federal Government (2019), *An enhanced partnership with Africa – Continuation and further development of the Federal Government's Africa Policy Guidelines*, (Berlin: Federal Foreign Office).

¹²⁸ Pearson, Alexander, "Germany's major political parties — What you need to know", *DW*, 2018-05-17.

¹²⁹ DW, "Germany's political parties CDU, CSU, SPD, AfD, FDP, Left party, Greens - what you need to know", 2019-06-07; MacGregor, Marion, "A plan to stop immigration: Germany's AfD party", *Infomigrants.net*, 2019-07-11.

¹³⁰ Bleiker, Carla, Pearson, Alexander, "Ministers under Merkel: Germany's new government", *DW*, 2018-03-04.

ministerierna ofta har delats upp mellan olika partier.¹³¹ Merkel har de senaste åren visat på ett ökat intresse för Afrika, vilket återspeglas i antalet högnivåbesök på kontinenten och i uttalanden.¹³²

3.1.1 Afrikarelaterade initiativ och dokument

Under det tyska G20-ordförandeskapet 2017 var Afrika i fokus och den tyska regeringen initierade ett flertal Afrikainitiativ, främst med inriktning mot ekonomiskt samarbete. I samband med G20-mötet lanserade det tyska finansministeriet *Compact with Africa*, ett initiativ för att främja privata investeringar i Afrika.¹³³ Ministeriet för ekonomiskt samarbete och utveckling (Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung, BMZ) etablerade *The Marshall plan for Africa*, ett samarbete som bland annat syftar till att använda sig av offentliga medel för att stödja företag som investerar i Afrika.¹³⁴ Samtidigt introducerade ministeriet för ekonomi och energi initiativet *Pro! Africa*, vars fokus är på ny teknik, innovation och digitalisering.¹³⁵

Tyskland har ingen enskild strategi för sitt militära engagemang i Afrika.¹³⁶ Däremot har Tyskland ett antal dokument som påverkar det tyska försvars- och säkerhetsengagemanget i Afrika. I den tyska vitboken om säkerhetspolitik, *White Paper on Security Policy and the Future of the Bundeswehr* från 2016, uttrycks en ambition för att ta ett ökat ansvar för internationell säkerhet.¹³⁷ Under 2017 tog den tyska regeringen fram ett mellanministeriellt policydokument vid namn *Preventing Crises, Resolving Conflicts, Building Peace*.¹³⁸ Inom ramen för detta publicerade regeringen i september 2019 tre nya strategidokument som specificerar dess fredsengagemang inom områden som rättsskipning efter konflikter (*transitional justice*), reformer av säkerhetssektorn (*security sector reform*) och stöd till rättsstaten (*rule of law*).¹³⁹

I mars 2019 presenterade regeringen uppdaterade policyriktlinjer för Afrika - *An enhanced partnership with Africa*, ett gemensamt konceptuellt paraply för att överbrygga skillnader mellan olika policydokument. Snarare än att arbeta med varandra, arbetade de avdelningar som ansvarade för Afrikapolitiken tidigare bredvid varandra och mängden av dokument skapade förvirring mellan de olika ministerierna.¹⁴⁰ Enligt den tyske utrikesministern Heiko Maas signalerar de nya riktlinjerna den växande betydelsen av Afrika och Tysklands ökande engagemang.¹⁴¹

¹³¹ Eellend, Johan (2014), *En stillastående förändring – Tysk säkerhetspolitik och dess betydelse för Östersjöområdet*, FOI-R--3912--SE, (Stockholm: FOI), 13.

¹³² Federal Chancellor (2019), "Angela Merkel – Foreign trips: Africa"; Associated Press, "Germany's Merkel Urges More Investment in African Nations, *The New York Times*, 2019-11-19; Escrutt, Thomas, "Merkel says Africa to be priority for German G20 presidency", *Reuters*, 2016-10-11.

¹³³ G20 Compact with Africa, "About the Compact with Africa".

¹³⁴ Rinke, Andreas, "German firms promised 'Marshall Plan' tax breaks for African projects", *Reuters*, 2018-07-08; Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (2017), *Africa and Europe – A new partnership for development, peace and a better future: Cornerstones of a Marshall Plan with Africa* (Berlin: Division for public relations).

¹³⁵ Deutscher Bundestag (2018), *Kurzinformation – Pro! Africa*, WD 5 – 3000-025/18; Die Wissenschaftlichen Dienste; Federal Ministry for Economic Affairs and Energy (2017), "Economic Affairs Minister Zyories presents her Pro! Africa concept for Africa at the World Economic Forum on Africa in Durban".

¹³⁶ Eva Hagström Frisell (2019), *Germany – Linking Military Developments in Africa to National Security*, FOI Memo 6819 (Stockholm: FOI), 3.

¹³⁷ Federal Government (2016), *White Book on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*, (Berlin: Federal Ministry of Defence), 25.

¹³⁸ Federal Government (2017), *Federal Government of Germany Guidelines on Preventing Crises, Resolving Conflicts, Building Peace*, (Berlin: Federal Foreign Office).

¹³⁹ Federal Foreign Office (2019), "Security, the rule of law and dealing with the past as foundations of stabilisation in crisis regions".

¹⁴⁰ Pelz, Daniel, "Germany's new Africa policy", *DW*, 2019-03-28.

¹⁴¹ *Ibid.*

3.1.2 Prioriterade sakområden

De uppdaterade policyriktlinjerna för Afrika innehåller fem prioriterade områden: 1) främja fred, säkerhet och stabilitet; 2) hållbar ekonomisk utveckling; 3) hantera och påverka migration; 4) stärka en regelbaserad världsordning; 5) stärka partnerskap med civilsamhället.¹⁴²

Inom området fredsbyggande vill den tyska regeringen fortsätta att implementera policyriktlinjerna som beskrivs i *Preventing Crises, Resolving Conflicts, Building Peace*. Det innefattar även att hantera strukturella drivkrafter och konfliktorsaker i Afrika då dessa anses ha konsekvenser för Europa, såsom irreguljär migration, gränsöverskridande organiserad brottslighet och terrorism.¹⁴³

Ett viktigt element inom fredsbyggandeområdet är *Enable and Enhance Initiative* (E2I) som lanserades 2016. Det innefattar att bistå med utbildning och utrustning för uppbyggnad av säkerhetsstyrkor, till exempel i Mali och Nigeria.¹⁴⁴

Tyngdpunkten har skiftat från utvecklingssamarbete till ekonomiskt partnerskap. De tidigare policyriktlinjerna för Afrika från 2014 hade tyngdpunkten på utvecklingssamarbete. De nya riktlinjerna samt initiativen från 2017 koncentrerar i stor utsträckning på ekonomisk utveckling, speciellt handel och investeringar med betoning på partnerskap med afrikanska länder.¹⁴⁵

Inom alla de prioriterade områdena lyfter Tyskland fram arbetet inom EU. Även arbetet inom FN nämns ofta, samt samarbetet med AU och afrikanska regionala organisationer.¹⁴⁶

Flera hjälporganisationer har kritiserat den tyska regeringens Afrikapolicy. Kritik har riktats mot att fokus är på länder som betraktas vara ursprungs- och transitländer för migration istället för att stödja länder med störst behov. Dessutom är hjälporganisationerna kritiska till att regeringen stödjer tyska företags privata investeringar istället för att koncentrera sig på att bekämpa hunger och fattigdom.¹⁴⁷

3.1.3 Geografiska prioriteringar

Till skillnad från Frankrike prioriterar inte Tyskland något specifikt land i Afrika, vilket även återspeglas i de uppdaterade policyriktlinjerna för Afrika. Istället har varje ministerium sina egna prioriterade länder.

Det är frivilligt för afrikanska länder att delta i initiativet *Compact with Africa*. För närvarande är det tolv länder som deltar: Benin, Burkina Faso, Elfenbenskusten, Egypten, Etiopien, Ghana, Guinea, Marocko, Rwanda, Senegal, Tunisien och Togo.¹⁴⁸ Av dessa har Tyskland bilaterala avtal, så kallat reformpartnerskap, med Elfenbenskusten, Ghana, och Tunisien. Tyskland förhandlar även för närvarande reformpartnerskapsavtal med Etiopien, Marocko och Senegal.¹⁴⁹ Reformpartnerskapsländerna är även en del av BMZ:s *The Marshall plan for Africa*.¹⁵⁰

¹⁴² Federal Government (2019), *An enhanced partnership with Africa*, 5.

¹⁴³ Ibid, 7.

¹⁴⁴ Ibid, 9.

¹⁴⁵ Federal Government (2014), *Policy Guidelines for Africa of the German Federal Government*; Federal Government (2019), *An enhanced partnership with Africa*; Federal Government (2017), *Federal Government of Germany Guidelines on Preventing Crises, Resolving Conflicts, Building Peace*; Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (2017), *Africa and Europe – A new partnership for development, peace and a better future: Cornerstones of a Marshall Plan with Africa*; Deutscher Bundestag (2018), *Kurzinformation – Pro! Africa*.

¹⁴⁶ Federal Government (2019), *An enhanced partnership with Africa*, 1-17.

¹⁴⁷ Pelz, "Germany's new Africa policy".

¹⁴⁸ G20 Compact with Africa (2019), *Compact monitoring report (full version)*, 3.

¹⁴⁹ Federal Ministry for Economic Affairs and Energy (2019), *Soziale Marktwirtschaft – 2019 Annual Economic Report*, 60; Pelz, Daniel, "Compact with Africa: Enthusiasm wanes for the 'Merkel Plan'", *DW*, 2019-11-17.

¹⁵⁰ G20 Compact with Africa (2019), *Compact monitoring report (full version)*, 3.

För utrikesministeriets och försvarsministeriets gemensamma initiativ E2I är Nord- och Västafrika i fokus, bland annat Tunisien, Mali, Nigeria, Burkina Faso och Niger.¹⁵¹ Det tyska försvaret deltar även i internationella insatser i Mali, Djibouti, Sudan, Sydsudan och Västsahara. Det militära bidraget är störst i Mali med omkring tusen soldater.¹⁵² Tillsammans med Frankrike planerar Tyskland även att utöka sitt engagemang i Sahelregionen genom initiativet *Partnership for Security and Stability in the Sahel* (P3S).¹⁵³

Tyskland är en väsentlig aktör i *EU Migration Partnership Framework*. Ramverket syftar till att EU och dess medlemsländer ska förbättra sin koordinering med tredjeländer för att hantera migration. Prioriterade länder inom ramverket är Etiopien, Mali, Niger, Nigeria och Senegal. Tyskland stödjer framför allt partnerskapet med Niger, som är ett viktigt transitland för migranter i Afrika.¹⁵⁴

3.2 Politiska och diplomatiska relationer

3.2.1 Svaga historiska band

Under perioden 1884–1919 hade Tyskland flera kolonier: Togo, Kamerun, Tyska Östafrika (dagens Tanzania exklusive Zanzibar, Rwanda och Burundi) och Sydvästafrika (dagens Namibia). Redan i början av första världskriget ockuperades de flesta av Tysklands afrikanska kolonier av andra europeiska kolonimakter. Det tyska kolonialstyret slutade i samband med Versaillesfördraget år 1919.¹⁵⁵

Fram tills nyligen har Tysklands koloniala historia inte varit av signifikans för relationerna med kontinenten.¹⁵⁶ Till skillnad från Frankrike har Tyskland traditionellt sett tagit avstånd från att utveckla privilegierade relationer med andra stater som bygger på kolonial bakgrund.¹⁵⁷

De senaste åren har dock de nästan bortglömda folkmorden i Sydvästafrika gjort sig påminda. Tiotusentals människor ur herero- och namafolken i dagens Namibia dödades mellan 1904 och 1908.¹⁵⁸ Förhandlingar om repartition mellan den tyska och namibiska regeringen har pågått sedan 2015.¹⁵⁹ Hittills har Tyskland inte gett en officiell ursäkt trots att flera tyska politiker individuellt har bett om ursäkt åt Tysklands vägnar. Tyskland har heller inte accepterat att betala ut skadestånd till de efterlevande, vilket motiverats med ett omfattande tyskt bistånd till Namibia efter landets självständighet från Sydafrika 1990.¹⁶⁰

¹⁵¹ Puglierin, Jana (2016), "Germany's Enable & Enhance Initiative – What is it about?" *Bundesakademie für Sicherheitspolitik*, Security Policy Working Paper 1/2016; Bundesministerium der Verteidigung (2019), "Ertüchtigungsinitiative der Regierung: Deutschland geht voran".

¹⁵² Bundesministerium der Verteidigung (2019), "Engagement in Afrika".

¹⁵³ RFI, "Forum sur la paix et la sécurité à Dakar : les contours du P3S se précisent", 2019-11-19.

¹⁵⁴ Federal Government (2019), "Migration and integration - what is the German government doing?".

¹⁵⁵ Bechhaus-Gerst (2012), "German Colonial Rule".

¹⁵⁶ Se Rolf Hofmeier (1994), "German-African Relations: Present and Future" i Brüne, Stefan mfl., *Africa and Europe: Relations of Two Continents in Transition*, (Hamburg, Münster: Lit), 71.

¹⁵⁷ Schieder, Siegfried mfl. (2011), "The social construction of European solidarity: German and France in the EU policy towards the states of Africa, the Caribbean, and the Pacific (ACP) and Central and Eastern European Countries (CEEC)".

¹⁵⁸ TT-AFP, "Namibier stämmer Tyskland om folkmord", *DN*, 2017-03-17.

¹⁵⁹ Pelz, Daniel, "Genocide: Namibia still waiting for a German apology", *DW*, 2019-09-16

¹⁶⁰ Pelz, Daniel, "Genocide: Namibia still waiting for a German apology"; Aljazeera, "Tears, anger as Germany returns human remains seized from Namibia, 2018-08-29; TT-AFP, "Namibier stämmer Tyskland om folkmord", *DN*, 2017-03-17.

3.2.2 Diplomatisk närvaro

Trots att Afrika har haft låg prioritet i tysk utrikespolitik fram tills nyligen är antalet tyska ambassader (46) i nivå med Frankrike (45).¹⁶¹ Tyskland har ambassader i nästan alla afrikanska stater förutom Gambia, Cape Verde, Komorerna, Centralafrikanska republiken, Eswatini (före detta Swaziland), Guinea-Bissau, Lesotho och Somalia.¹⁶²

Antalet högnivåbesök till Afrika har ökat. Sedan 2016 har Merkel besökt Afrika sju gånger, främst Sahel och Nordafrika. Fokus för besöken har varit på säkerhet och migration. Under de tio föregående åren besökte hon endast kontinenten vid fyra tillfällen.¹⁶³

3.3 Handel och investeringar

3.3.1 Policy

För att öka tyska privata investeringar i afrikanska partnerländer initierade den tyska regeringen 2017 en rad initiativ såsom *Compact with Africa*, *the Marshall plan for Afrika* och *Pro! Afrika*. Enligt en studie av den tyska tankesmedjan Friedrich Ebert-stiftung har investeringsförhållandena i länderna förbättrats men däremot var utländska direktinvesteringar lägre efter lanseringen av *Compact with Africa* än innan.¹⁶⁴

Utöver *the Marshall plan for Africa* har BMZ även introducerat en ny utvecklingsinvesteringsfond på totalt 1 miljard euro för perioden 2019–2021. Av dessa kommer 200 miljoner euro gå till ett affärsnätverk för Afrika som ger råd och ekonomiskt stöd till företag som handlar och investerar i Afrika.¹⁶⁵ Investeringsfonden är till för utveckling av små och medelstora företag, både europeiska och afrikanska, för att möjliggöra lansering på nya marknader.¹⁶⁶ Trots att den tyska utvecklingsinvesteringsfonden blev tillgänglig för ett år sedan, investerar franska och brittiska företag i större utsträckning än tyska företag i Afrika. Banker har i regel avslagit att stödja krediter för tyska företag i Afrikas energi- och transportsektorer eftersom de bedömt riskerna som för höga.¹⁶⁷

Tyskland har över 25 program, instrument och andra initiativ ämnade för att främja privata initiativ. En ytterligare utmaning är att dessa har uppfattats som dåligt samordnade, vilket har skapat förvirring bland små och medelstora företag.¹⁶⁸

Regeringens fokus på handel och investeringar är inte enbart avsett för att tyska företag ska bättre nyttja den ekonomiska potentialen i Afrika utan är även en biståndsstrategi. Strategin består av att bygga upp ekonomiska strukturer för hållbar ekonomisk utveckling och att skapa arbetstillfällen på kontinenten.¹⁶⁹

3.3.2 Handel

Under 2017 var handeln med Afrika söder om Sahara mycket begränsad. Cirka 1,1 procent av Tysklands totala import gick till Afrika söder om Sahara och motsvarande andel för

¹⁶¹ France Diplomatie, "Ambassades et consulats français à l'étranger"; Federal Foreign Office, "Bilateral relations and German missions".

¹⁶² Federal Foreign Office, "Bilateral relations and German missions".

¹⁶³ Federal Chancellor (2019), "Angela Merkel – Foreign trips: Africa".

¹⁶⁴ Kappel, Robert, Reisen, Helmut (2019), *G20 Compact with Africa – The Audacity of Hope* (Berlin: Friedrich Ebert-stiftung), 2.

¹⁶⁵ Deutschland.de (2017), "The German-African economic relations".

¹⁶⁶ Federal Ministry for Economic Affairs and Energy (2019) *Soziale Marktwirtschaft – 2019 Annual Economic Report*, 57.

¹⁶⁷ DW, "Boost Africa investment, Germany's Merkel tells 'Compact with Africa' summit", 2019-11-19.

¹⁶⁸ Kappel, Robert, Reisen, Helmut (2019), *G20 Compact with Africa – The Audacity of Hope* (Berlin: Friedrich Ebert-stiftung), 21.

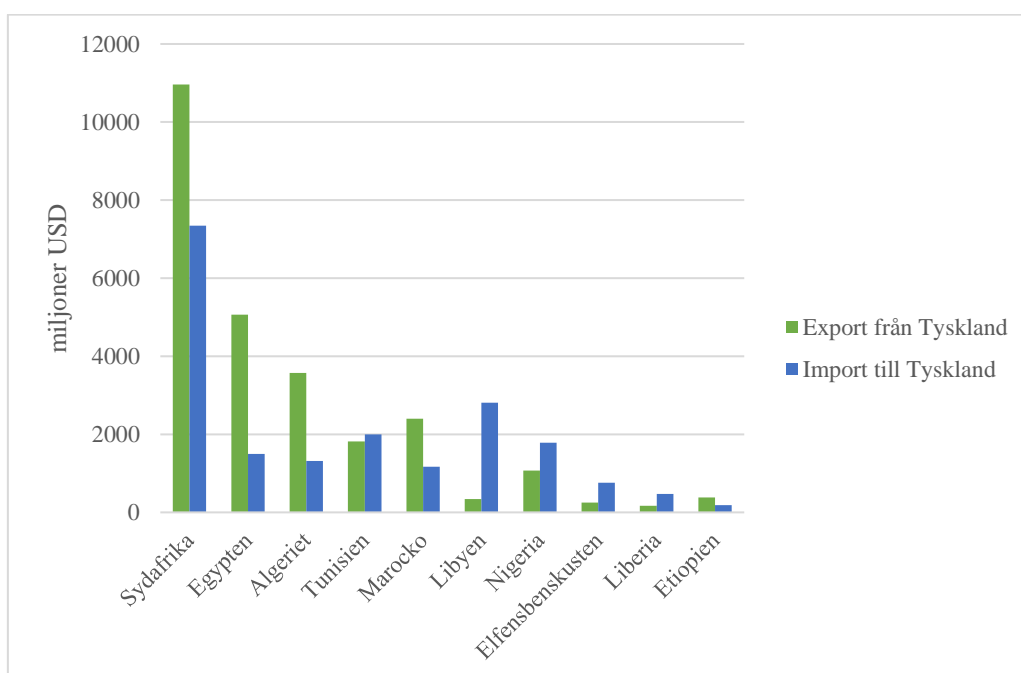
¹⁶⁹ Federal Ministry for Economic Affairs and Energy (2019), *Soziale Marktwirtschaft – 2019 Annual Economic Report*, (Berlin: Public Relations Division), 60.

exporten var 1,09 procent. Det är ingen större skillnad från 2007 då andelen av Tysklands totala import från respektive export till Afrika söder om Sahara låg på 1,05 och 1,13 procent.¹⁷⁰

Handeln med Mellanöstern och Nordafrika under 2017 var något större; importen låg på 1,33 procent och exporten stod för 3,5 procent.¹⁷¹ Exporten till Nordafrika, i relation till Tysklands totala import och export, har ökat sedan 2007.¹⁷²

Tyskland importerar särskilt metallmalm från Afrika söder om Sahara, medan fordon, fordonsdelar, maskiner, kemiska produkter och elektrisk utrustning exporteras från Tyskland till Afrika.¹⁷³

Tysklands viktigaste handelspartners i Afrika var 2017 Sydafrika, Egypten, Algeriet, Tunisien, Marocko, Libyen, Nigeria, Elfenbenskusten, Liberia och Etiopien. Sydafrika är Tysklands viktigaste handelspartner på kontinenten (se figur 4).¹⁷⁴

Figur 4. Tysklands 10 främsta handelspartners i Afrika 2017 (miljoner USD).¹⁷⁵

3.3.3 Investeringar

Sydafrika är inte med *Compact for Africa*-initiativet men är, trots detta, Tysklands i särklass viktigaste handelspartner på kontinenten. Mer än hälften av Tysklands direktinvesteringar i Afrika under 2017 gjordes i Sydafrika (se figur 5).¹⁷⁶

¹⁷⁰ World Integrated Trade Solution, "Germany exports, imports and trade balance by region 2007"; World Integrated Trade Solution, "Germany exports, imports and trade balance by region 2017".

¹⁷¹ World Integrated Trade Solution, "Germany exports, imports and trade balance by region 2017".

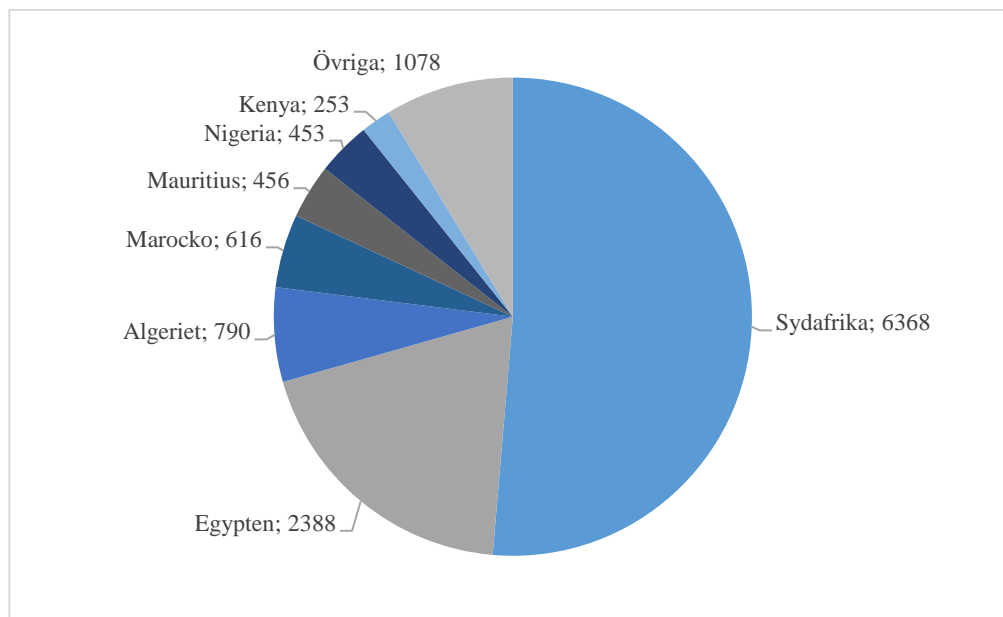
¹⁷² World Integrated Trade Solution, "Germany exports, imports and trade balance by region 2017"; World Integrated Trade Solution, "Germany exports, imports and trade balance by region 2007".

¹⁷³ Deutschland.de (2017), "The German-African economic relations".

¹⁷⁴ World Integrated Trade Solution, "Germany exports, imports and trade balance by region 2017".

¹⁷⁵ Värdet är i löpande priser. Bearbetad data från World Integrated Trade Solution, "Germany exports, imports and trade balance by region 2017".

¹⁷⁶ Bearbetad data från IMF Coordinated Direct Investment Survey (2019).

Figur 5. Fördelning av Tysklands direktinvesteringar i Afrika, 2017 (miljoner USD).¹⁷⁷

3.4 Bistånd

Tyskland är i absoluta tal världens andra största biståndsgivare och spenderade motsvarande 0,61 procent av sin BNP på bistånd. På grund av lägre flyktingkostnader i landet minskade nettobiståndet med 3 procent mellan 2017 och 2018. När man utesluter flyktingrelaterade utgifter ökade biståndet med 8 procent.¹⁷⁸

Det bilaterala biståndet är störst, motsvarar 46 procent av det totala biståndet och kanaliseras främst genom BMZ.¹⁷⁹ Budgeten för BMZ har vuxit med 59 procent sedan 2014 och den förväntas öka till 10,4 miljarder euro under 2020 för att sedan minska under perioden 2021–2023 till 9,3 miljarder euro.¹⁸⁰ Det multilaterala biståndet står för omkring 20 procent, varav hälften kanaliseras via EU och 16 procent genom FN.¹⁸¹

Tyskland fördelar den största andelen av sitt bilaterala bistånd till Asien (30 procent i genomsnitt mellan 2015 och 2017) samt Mellanöstern och Nordafrika (24 procent). Biståndet till Afrika söder om Sahara svarar för cirka en femtedel (20 procent år 2017), vilket är en låg andel jämfört med de flesta andra givarländer (DAC-genomsnitt: 33 procent).¹⁸²

Tysklands största biståndsmottagare i Afrika år 2017 var Marocko, Nigeria, Somalia, Libyen, Tunisien, Sydsudan, Etiopien, Demokratiska republiken Kongo, Sydafrika och Kamerun (se figur 6).¹⁸³ Av dessa är endast Marocko, Tunisien och Etiopien så kallade reformpartnerskapsländer inom ramen för *the Marshall plan for Africa*.¹⁸⁴

¹⁷⁷ Bearbetad data från IMF Coordinated Direct Investment Survey (2019).

¹⁷⁸ Donor Tracker (2019), "Germany: Donor profile".

¹⁷⁹ Federal Ministry of Finance (2019), "Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung".

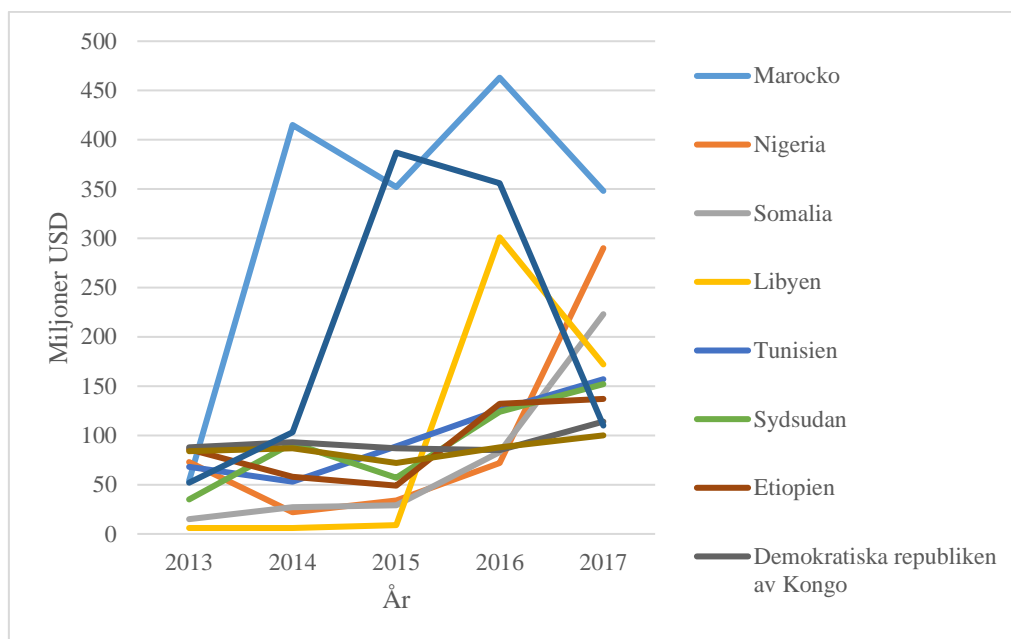
¹⁸⁰ Donor Tracker (2019), "Germany: Donor profile".

¹⁸¹ Federal Ministry of Finance (2019), "Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung, Europäische Entwicklungszusammenarbeit, Beiträge an die Vereinten Nationen sowie andere internationale Einrichtungen".

¹⁸² Donor Tracker (2019), "How does Germany spend its ODA?".

¹⁸³ OECD DAC (2019), Query Wizard for International Development Statistics (QWIDS).

¹⁸⁴ Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (2019), "World Bank Group and Germany announce enhanced collaboration on Africa development projects".

Figur 6. Tysklands tio främsta biståndsmottagare i Afrika 2013-2017. Löpande priser (miljoner USD).¹⁸⁵

Det ökade biståndet till Marocko är kopplat till budgetstöd och nya projekt inom migrationsområdet, medan det kraftigt ökande biståndet till Nigeria handlar om humanitärt stöd till Nigerias nordöstra del och Tchadsjön.¹⁸⁶

Trots frånvaron av Sahelländer bland de tio främsta biståndsmottagarna, är regionen politiskt prioriterad. År 2017 grundade Tyskland tillsammans med Frankrike och EU den så kallade Sahel-alliansen för att öka effektiviteten och bättre samordna biståndet till Sahelregionen.¹⁸⁷ Tyskland är även den största bilaterala givaren till *EU Emergency Trust Fund for Africa*, där merparten av stödet går till områdena Sahel och Tchadsjön.¹⁸⁸

¹⁸⁵ OECD DAC (2019) "Query Wizard for International Development Statistics (QWIDS)".

¹⁸⁶ Federal Foreign Office (2019), "Germany and Morocco: Bilateral Relations"; German Missions in Nigeria (2018), "Development Cooperation".

¹⁸⁷ The Sahel Alliance (2019), "The Sahel Alliance".

¹⁸⁸ Bither, Jessica, Ziebarth, Astrid (2019), *How to upgrade Germany's policy towards African countries on migration*, Policy brief, Migration Strategy Group on International Cooperation and Development, 8; European Commission (2019), "EU Trust Fund for Africa: €70 million to support local communities and protect migrants and refugees in the Sahel".

3.5 Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer

Tyskland har tidigare varit mycket ovilligt att ingripa i afrikanska konflikter.¹⁸⁹ Av historiska skäl har Tyskland under efterkrigstiden haft en kultur av militär återhållsamhet och en självbild som en civilmakt.¹⁹⁰ Landets ståndpunkt har gradvis förändrats och de senaste åren har Tyskland ökat sitt bidrag till krisförebyggande och fredsbevarande insatser på den afrikanska kontinenten.¹⁹¹

Det ökade engagemanget kan förklaras av att Merkels tredje koalitionsregering, som tillträdde i december 2013, var villig att ta mer internationellt ansvar. I de federala riktlinjerna för Afrika från 2014 uttrycker regeringen att det råder ett samband mellan utveckling och säkerhet. Vidare vill regeringen att samtliga policyinstrument används för Tysklands engagemang på kontinenten.¹⁹² Ambitionen för att ta ett ökat ansvar för internationell säkerhet återspeglas även i den tyska vitboken för säkerhetspolitik från 2016.¹⁹³

Detta sammanföll med konflikten i Mali, en komplex kris i Europas södra närområde. Efter terroristattacker i Paris i november 2015, begärde den franska regeringen aktivering av EU:s klausul om ömsesidigt stöd. Av solidaritet svarade Tyskland bland annat med att skicka mer trupp till EU:s och FN:s insatser i Mali.¹⁹⁴ Det ökade tyska bidraget till FN-insatsen i Mali 2016 handlade även om att avlasta Nederländerna, en annan viktigt europeisk samarbetspartner.¹⁹⁵

Militära insatser utomlands måste godkännas av det tyska parlamentet och varje mandat måste förnyas på årlig basis. Denna process är mer krävande än i de flest europeiska länder och utgör en ytterligare begränsning för tyskt deltagande i internationella insatser.¹⁹⁶ Däremot finns det inga definierade tidsfrister för pågående tyska bidrag till multinationella insatser i Afrika, som tenderar att hålla på längre än ursprungligen planerat.¹⁹⁷

3.5.1 Militär närvaro

Säkerheten i Sahel är prioriterad av Tyskland, vilket återspeglas i deras bilaterala och multilaterala engagemang i regionen. De främsta motiven bakom engagemanget i Sahel är att bekämpa terrorism och förhindra irreguljär migration.¹⁹⁸

I början av 2019 skrev Tyskland och Frankrike under Aachenfördraget där de två staterna bland annat förbinder sig att etablera ett allt tätare partnerskap mellan Europa och Afrika.¹⁹⁹

¹⁸⁹ Gegout, Catherine (2017), *Why Europe Intervenes in Africa – Security, prestige and the legacy of colonialism* (London: C. Hurst & Co.), 11, 278, 281.

¹⁹⁰ Iso-Markku, Tuomas, Müller-Brandeck-Bocquet, Gisela (2019), "Towards a German leadership? Germany's Evolving Role and the EU's Common Security and Defence Policy", *German Politics*, 2.

¹⁹¹ Ständige Vertretung der Bundesrepublik Deutschland bei den Vereinten Nationen (2018), "Speech on the occasion of the Open Debate of the United Nations Security Council on Peace and Security in Africa: Strengthening Peacekeeping Operations in Africa - November 20, 2018".

¹⁹² Hagström Frisell, Eva (2019), *Germany – Linking Military Developments*, 1; Federal Government (2014), *Policy Guidelines for Africa of the German Federal Government*.

¹⁹³ Federal Government (2016), *White Book on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*, 25.

¹⁹⁴ Iso-Markku, Tuomas, Müller-Brandeck-Bocquet, Gisela (2019), "Towards a German leadership?", 10; Hagström Frisell, Eva (2019), *Germany – Linking Military Developments*, 2.

¹⁹⁵ Hagström Frisell, Eva (2019), *Germany – Linking Military Developments*, 2.

¹⁹⁶ Bergstrand, Anna, Engelbrekt, Kjell (2016), "To Deploy or Not to Deploy a Parliamentary Army? German Strategic Culture and International Military Operations" i Britz, Marlene (ed), *European Participation in international operations*, (New York: Palgrave Macmillan), 52-53.

¹⁹⁷ Hagström Frisell, Eva (2019), *Germany – Linking Military Developments*, 3.

¹⁹⁸ Hagström Frisell, Eva (2019), *Germany – Linking Military Developments*, 1; Koenig, Nicole, Walter-Franke, Marie (2017), *France and Germany: spearheading a European security and defence union?* Policy paper 202 (Berlin: Jacques Delors Institut); Federal Government (2018), "International High Level Conference on the Sahel – Significantly more assistance for the Sahel region".

¹⁹⁹ Elysée (2019), "Signature d'un nouveau traité de coopération et d'intégration franco-allemand".

Ett planerat åtagande är att lansera P3S, vilket annonserades under G7 mötet i Biarritz i september 2019.²⁰⁰ Initiativet ska koordineras med EU och syftar till att utöka ansträngningarna i regionen utöver militär kapacitet och utveckling, till att omfatta inre säkerhet och rättssäkerhet.

I oktober 2019 besökte den tyska försvarsministern Annegret Kramp-Karrenbauer Mali och sade att tyska väpnade styrkor måste vara beredda på att stanna längre i Mali. Försvarsministern avsåg även att ytterligare stärka alliansen med regimen i Niger.²⁰¹ I slutet på december 2019 uttryckte även försvarsministern att Tyskland bör överväga att utvidga sitt truppmandat.²⁰² Samtidigt är utsikterna för att väsentligt öka det tyska engagemanget i Afrika begränsade med tanke på att fokus i dag är på nationellt och kollektivt försvar för allierade. Det har även publicerats flera rapporter om materiel- och personalbrist i den tyska försvarsmakten.²⁰³

3.5.1.1 Bilateralt

Efter 1945 har Tyskland inte genomfört insatser med stridande förband i Afrika under nationellt befäl.²⁰⁴ Detta skulle gå emot den tyska grundlagen som begränsar tyskt militärt deltagande till att ingå i ett system av ömsesidig kollektiv säkerhet.²⁰⁵

Däremot har Tyskland de senaste två decennierna haft bilaterala militära träningsprogram med flera afrikanska länder och det tyska utrikesministeriet har sedan 2009 stöttat polisprogram i en rad västafrikanska länder.²⁰⁶ Exempelvis stödjer tyska specialförband sedan 2018 till uppbyggnaden av specialförband i Niger inom ramen för insatsen Gazelle. Träningen ska enligt uppgift bestå i att utbilda nigeriska soldater i militära kartor och kommunikation. Insatsen har fått kritik från oppositionspartier för att den saknar ett parlamentariskt mandat.²⁰⁷ Under perioden 2016–2019 deltog tyska soldater i en träningsinsats i Kamerun. Även denna insats har fått kritik för avsaknaden av parlamentariskt mandat.²⁰⁸

Tyskland har dessutom bilaterala projekt inom ramen för E2I. Partnerländer för initiativet är Tunisien, Mali, Nigeria, Burkina Faso, Niger, Somalia och Gambia men E2I arbetar även med regionala organisationer såsom G5 Sahel och *the Economic Community of West African States* (ECOWAS).²⁰⁹

Den federala regeringen bedriver en restriktiv vapenexportpolitik, vilket även innefattar Afrika.²¹⁰ Detta återspeglas i exporten till Afrika söder om Sahara som inte är särskilt omfattande. Det bör dock noteras att exporten till Sydafrika var relativt stor under åren 2005–2008 och motsvarade 12 procent av Tysklands totala export. Skälet till den höga andelen under denna period var exporten av fyra fregatter och tre ubåtar till Sydafrika.²¹¹

²⁰⁰ France Diplomatie (2019), "Franco-German Defence and Security Council – Agreed conclusions (16 October 2019)".

²⁰¹ Wiegold, Thomas (2019), "Dokumentation: Grundsatzrede der Verteidigungsministerin (m. Audio)".

²⁰² DW, "Germany ponders bigger troop mandate in Africa's Sahel", 2019-12-29.

²⁰³ Hagström Frisell, Eva (2019), *Germany – Linking Military Developments*, 3.

²⁰⁴ Gegout, Catherine (2017), *Why Europe Intervenes in Africa*, 11.

²⁰⁵ Deutscher Bundestag (1949), *Transfer of sovereign powers*, Basic law of the Federal Republic of Germany, Deutscher Bundestag, §24:2.

²⁰⁶ DW, "German military cooperation with African countries yields mixed results", 2010-03-21; Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, "Police Programme Africa".

²⁰⁷ Gebauer, Matthias, von Hammerstein, Konstantin, "Rechtsbruch in "Camp Wüstenblume", *Speigel Online*, 2019-05-07; Shelton, Jon, "German parliament extends army's Africa missions" *DW*, 2019-05-09.

²⁰⁸ Shelton, Jon, "German parliament extends army's Africa missions" *DW*, 2019-05-09.

²⁰⁹ Federal Ministry of Defence/Federal Foreign Office (2019), *Die Ertüchtigungsinitiative der Bundesregierung*, (Berlin: Federal Ministry of Defence), 4.

²¹⁰ Federal Government (2017), *Federal Government of Germany Guidelines on Preventing Crises, Resolving Conflicts, Building Peace*, 87.

²¹¹ Bearbetad data från SIPRI Arms trade database; SIPRI Arms trade database, "Transfers of major weapons: Deals with deliveries or orders made for 2005 to 2008"; Bromley, Mark m.fl. (2009), *Recent trends in the arms trade*, Background paper (Stockholm: SIPRI), 4.

Inte heller är exporten till Nordafrika av någon större omfattning. En tillfällig topp utmärker dock 2016, främst till följd av en tillfällig ökning av exporten till Algeriet och att Egypten också detta år importerade en förhållandevis stor mängd tyska vapen.²¹² Exporten till Egypten är kontroversiell då landet deltar i den saudiledda koalitionen i Yemenkonflikten.²¹³

Tysk vapenexport går huvudsakligen till andra länder i Västeuropa och till Ostasien, med Sydkorea som den i särklass främsta mottagaren.²¹⁴

3.5.1.2 Multilateralt i EU

En av grundpelarna i tysk säkerhets- och försvarspolitik är multilateralism och Tysklands militära närvaro i Afrika är kopplad till dess ökande militära engagemang i multinationella operationer på kontinenten.²¹⁵

Tyskland har sedan 2008 varit engagerat i *EU Naval Force Somalia – Operation ATALANTA*, vars syfte är att skydda sjöfartstrafiken mot piratattacker i Adenbukten och Indiska oceanen.²¹⁶ För närvarande består bidraget av 80 soldater med en personalgräns på 400 tyska soldater.²¹⁷ Tyskland skickar även två gånger per år ett havsövervakningsflygplan (P-3C Orion).²¹⁸

Till skillnad från Frankrike, Italien och Spanien var Tyskland mer ovilligt att etablera en EU-insats i Sahel.²¹⁹ I dag deltar Tyskland med 158 soldater i EUTM Mali, men mandatet tillåter upp till 350 soldater.²²⁰

Utöver militära insatser deltar Tyskland även i EU:s civila kapacitetsuppbyggnadsuppdrag EUCAP Sahel i Mali och i Niger.²²¹

3.5.1.3 Multilateralt i FN

Under perioden 2009–2015 hade Tyskland ett mycket lågt deltagande i FN-insatser i Afrika och det är fortsatt lågt med undantag för FN-insatsen MINUSMA i Mali som har ökat stadigt sedan 2015.²²² I november 2019 var det tyska bidraget uppe i 886 soldater i insatsen och taket för bidraget har höjts från 1 000 till 1 100 man.²²³ För att stödja det tyska bidraget i MINUSMA etablerade Tyskland 2018 en flygtransportbas i Niamey, Niger.²²⁴

²¹² Bearbetad data från SIPRI Arms trade database.

²¹³ DW, "Germany's arms export approvals headed for record high", 2019-10-07.

²¹⁴ Bearbetad data från SIPRI Arms trade database.

²¹⁵ Se Hagström Frisell, Eva (2019), *Germany – Linking Military Developments*.

²¹⁶ Hagström Frisell, Eva (2019), *Germany – Linking Military Developments*.

²¹⁷ Bundeswehr (2019), *Aktuelle Lage in den Einsatzgebieten der Bundeswehr*; Bundeswehr (2019), "Die Bundeswehr am Horn von Afrika – EUNAVFOR Somalia Atalanta".

²¹⁸ Bundeswehr (2019), *Aktuelle Lage in den Einsatzgebieten der Bundeswehr*.

²¹⁹ Pirozzi, Nicoletta (2013), *The EU's Comprehensive Approach to Crisis Management*, EU Crisis Management Papers Series (Bryssel: DCAF), 17.

²²⁰ Bundeswehr (2019), *Aktuelle Lage in den Einsatzgebieten der Bundeswehr*; German Bundestag (2019), *Information from the Parliamentary Commissioner for the Armed Forces - Annual Report 2018 (60th report)*, 71.

²²¹ Federal Government (2018), "International High Level Conference on the Sahel – Significantly more assistance for the Sahel region".

²²² Baserat på bearbetad data från Providing for Peacekeeping, "IPI peacekeeping database 1990-2018"; Bundeswehr (2019), *Aktuelle Lage in den Einsatzgebieten der Bundeswehr*.

²²³ Bundeswehr (2019), *Aktuelle Lage in den Einsatzgebieten der Bundeswehr*; German Bundestag (2019), *Information from the Parliamentary Commissioner for the Armed Forces - Annual Report 2018 (60th report)*, 71.

²²⁴ Hagström Frisell, Eva (2019), *Germany – Linking Military Developments in Africa to National Security*.

3.5.1.4 Afrikanska unionen

När det gäller säkerhetssamarbete är AU en av Tysklands viktigaste partners på kontinenten.²²⁵ Tyskland stödjer AU och de regionala organisationerna²²⁶ såväl bilateralt som i samarbete med EU och FN. Tysklands regering har också åtagit sig att stärka den flerdimensionella afrikanska beredskapsstyrkan genom att tillhandahålla utbildning för deras civila, polis och militära styrkor och genom att bygga upp en pool av civila experter för fredsuppdrag.²²⁷

3.6 Extern kulturpolitik

Förutom politiska och ekonomiska relationer utgör kultur- och utbildningspolitik (*Auswärtigen Kultur- und Bildungspolitik*, AKBP) den tredje pelaren i den tyska utrikespolitiken. Det tyska utrikesministeriet publicerar årligen en rapport om prioriteringar, evenemang och projekt inom ramen för AKBP. En av prioriteringarna för 2018 var att stödja kreativa branscher och digitala initiativ, särskilt i Afrika. Ett mål var att intensivifiera det internationella samarbetet med afrikanska länder inom utbildning, vetenskap och forskning. Under 2018 delade BMZ ut 1 000 stipendier till afrikanska studenter.²²⁸

Projekten genomförs med hjälp av partnerorganisationer såsom Goethe-Institutet, Tyska akademiska utbytestjänst (*Deutscher Akademischer Austauschdienst*, DAAD), och Institutet för utrikesrelationer (*Institut für Auslandsbeziehungen*, IFA).²²⁹ Institutionerna finansieras nästan uteslutande genom statliga bidrag, vilket betyder att deras resurser och närvaro kan inriktas i linje med nationella prioriteringar.²³⁰

Goethe-institutet är Tysklands främsta internationella kulturorganisation och finns på 30 platser på den afrikanska kontinenten. Institutet erbjuder tyska språkkurser och stipendier till utländska medborgare.²³¹

Tyskland kombinerar hård ekonomisk makt med ”mjuk makt”. Nitton tyska företag etablerade år 2008 programmet *Afrika Kommt* där unga afrikaner fick lära sig mer om tyska företag, det tyska språket och fick genomgå ledarskapsutbildningar.²³² Det finns även planer på att etablera ett *East African-German University* i Kenya, men planerna har för tillfället lagt på is på grund av fördröjningar orsakade av Kenyas regering. Egypten har skrivit på ett liknande avtal och universitet beräknas vara klart 2020.²³³

3.7 Analys

Afrika har sedan 2014 fått ökad prioritet i den tyska utrikespolitiken, där irreguljär migration är en av de främsta drivkrafterna för samarbete med olika afrikanska länder. Den tyska regeringen har etablerat en rad initiativ med fokus på ekonomisk utveckling för att bygga upp ekonomiska strukturer och skapa fler arbetstillfällen. De uppdaterade policyriktlinjerna

²²⁵ Grebe, Jan, Schuldes, Martin (2018), *Quo Vadis APSA? The Future of the African Peace and Security Architecture*, Security Policy Working Paper 25/2018 (Berlin: Federal Academy for Security Policy), 1.

²²⁶ Det finns för närvarande åtta regionala organisationer som AU har erkänt: Intergovernmental Authority on Development (IGAD), East African Community (EAC), Southern African Development Community (SADC), Economic Community of Central African States (ECCAS), Economic Community of West African States (ECOWAS), Arab Maghreb Union (UMA), Common Market for Eastern and Southern Africa (COMESA), Community of Sahel-Saharan States (CEN-SAD).

²²⁷ Federal Government (2017), *Federal Government of Germany Guidelines on Preventing Crises, Resolving Conflicts, Building Peace*, 28.

²²⁸ Federal Government (2019), 22. *Bericht der Bundesregierung zur Auswärtigen Kultur- und Bildungspolitik für das Jahr 2018*, 82.

²²⁹ Federal Foreign Office (2019), ”Cultural relations and education policy: A basis for strong international relations”.

²³⁰ MacDonald, Alistair (2019), *Soft power superpowers*, 24.

²³¹ Både Goethe-institut och Goethe-centrum är inräknade. Se Goethe-Institut (2019), ”Standorte”.

²³² Federal Foreign Office (2017), ”Promoting and networking: Afrika kommt!”.

²³³ Waruru, Maina, ”Red tape stalls regional German applied sciences university”, *University World News*, 2019-02-22.

för Afrika från 2019 är inte ett strategidokument utan varje ministerium har egna initiativ som är relativt vaga om vad de vill uppnå och hur de ska gå tillväga. Hittills har resultaten av dessa initiativ varit begränsade, bland annat har utländska investeringar i de 12 afrikanska länderna som ingår i *Compact with Africa* knappt ökat.

I motsats till Frankrike, Spanien och Italien prioriterar inte Tyskland något specifikt land i Afrika, vilket återspeglas i de uppdaterade policyriktlinjerna för Afrika. Istället har varje ministerium sina egna prioriterade länder. Samtidigt är det tydligt att regeringen fokuserar på Sahelregionen. Sedan 2015 har antalet högnivåbesök till regionen ökat, likaså antalet tyska soldater i internationella insatser i Mali. Tillsammans med Frankrike och EU har Tyskland grundat Sahelalliansen och nu senast planerar Frankrike och Tyskland utöka sitt engagemang i Sahelregionen genom initiativet P3S.

Drivkrafterna för Tysklands engagemang i Sahel är irreguljär migration, terrorism samt att stötta sin samarbetspartner Frankrike. Även om utrikesministern har sagt att tyska beväpnade styrkor måste vara beredda på att stanna längre i Mali begränsas den tyska försvarsmakten av att fokus har skiftat från Afrika till nationellt och kollektivt försvar. Enligt rapporter råder även brist på materiel och personal. Sedan Merkel annonserat att hon ska avgå 2021 har Tyskland även blivit mer orienterad mot inrikespolitiska frågor.

4 Spanien

Den iberiska halvön och Nordafrika är tätt bundna av omfattande kommersiella och kulturella kontakter, som med skiftande maktförhållanden vuxit fram under århundraden av handel, konflikter och migration. Mellan år 711 och 1085 kontrollerade muslimska härskare alla större städer med omgivande landsbygd på den iberiska halvön. År 1492 återerövrades Granada, det sista muslimska fästet på halvön, från morerna.²³⁴ Spaniens växande makt under 1500-talet ledde till dominans i västra Medelhavet och territoriell expansion till Nordafrika. Med expansion västerut över Atlanten, kolonisering av Amerika, och framväxt av nya transatlantiska handelsvägar utvecklades Spanien till en global stormakt. Detta imperium gick förlorat under de kommande århundradena; mellan 1811 och 1831 blev de flesta latinamerikanska länderna självständiga.²³⁵ Förutom Ekvatorial-Guinea, som blev självständigt 1968 efter 190 år av spanskt styre, det spanska protektoratet i Nordafrika (1912–1956) samt Kanarieöarna saknar Spanien en kolonialhistoria i Afrika.²³⁶

I dag är Spanien, jämte Frankrike, den enda europeiska staten som har en territoriell närvaro i Afrika. Genom de två autonoma enklaverna Ceuta och Melilla i norra Marocko, samt Kanarieöarna väster om Marocko, är Spanien inte bara nära Afrika, ”det ligger i Afrika”.²³⁷ Till skillnad från Frankrikes territorier i Indiska oceanen har Spanien genom Ceuta och Melilla direkta landsgränser till ett afrikanskt land, Marocko.

Spaniens utrikespolitik har i modern tid riktats mot Sydamerika och Nordafrika, där Marocko intar en särställning. De diplomatiska relationerna med Afrika söder om Sahara var länge begränsade, men har ökat markant sedan 2000-talet. I dag har Spanien 28 ambassader i Afrika och landets engagemang på kontinenten har ökat under de senaste trettio åren, efter medlemskapet i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) (1982) och EU (1986). Detta uttrycks bland annat genom att Spanien deltar i FN:s internationella fredsbevarande insatser, EU-insatser, Nato-ledda operationer och militärt samarbete med Frankrike i Väst- och Centralafrika. I den nya Afrikastrategin (*III Plan África*) som antogs av parlamentet 2019, uttrycks en politisk vilja att utveckla relationerna med Afrika söder om Sahara, med en geografisk inriktning på tio prioriterade länder och två prioriterade subregioner (Sahel och Västafrika).

4.1 Strategi och policy

Trots mer än 400 års närvaro i Afrika så har Spanien, enligt diplomatiska källor, inte haft någon riktig utrikespolitik mot Afrika förrän under 2000-talet. Spaniens första Afrikastrategi antogs 2000 och var tidsmässigt begränsad till perioden 2001–2002.²³⁸ Denna första strategi har åtföljts av strategier för perioden 2006–2008 och för 2009–2012.²³⁹ Strategierna varierar i omfattning och innehåll. Strategin för perioden 2006–2008 präglades av migrationsfrågan mot bakgrund av den så kallade Cayuco-krisen 2006, då cirka 30 000 migranter kom till Kanarieöarna.²⁴⁰ I mars 2019 antog regeringen en tredje Afrikastrategi (*III Plan África*), som uttrycker den prioritet som den afrikanska kontinenten har i

²³⁴ Gómes-Rivas, Camilo (2018), ”Interactions between North Africa and Spain: Medieval and Early Modern”, *Oxford Research Encyclopedia of African History* (oxfordre.com/africanhistory), 1-27.

²³⁵ Bremberg, Niklas (2012), *Exploring the Dynamics of Security Community-Building in the Post-Cold War Era: Spain, Morocco and the European Union* (Stockholm University: Stockholm Studies in Politics), 84-87; Díaz-Andreu, Margarita (2015), ”The Archaeology of the Spanish Protectorate of Morocco: a Short History”, *African Archaeological Review*, 32 (1): 49-69.

²³⁶ Central Intelligence Agency, *The World Factbook*, ”Equatorial Guinea”.

²³⁷ Intervju 14, 2019-10-21.

²³⁸ Plan de Acción para África Subsahariana, 2001–2002.

²³⁹ Plan África 2006–2008; Plan África 2009–2012.

²⁴⁰ Intervju 11, 2019-10-21. ”Cayuco” refererar till de traditionella fiskebåtar som migranterna använde som transportmedel.

regeringens utrikespolitik. Att Afrika har blivit mer prioriterat i Spaniens utrikespolitik uttrycks även i regeringens *Strategy for External Action* (2014) och i utrikesminister Josep Borrells tal (2018–2019).²⁴¹

Afrikastrategin (*III Plan África*) omfattar endast Afrika söder om Sahara och skiljer sig i flera avseenden från tidigare strategier. För det första betonas vikten av breddade kontaktytor mellan Spanien och den afrikanska kontinenten i form av investeringar och starkare ekonomisk närvaro av spanska företag. Likaså framhålls vikten av deltagande i fredsfrämjande insatser. Vad gäller migration finns en tydlig ambition i strategin att nyansera bilden av migration från Afrika, att inte enbart fokusera på den irreguljära migrationen utan att betona värdet av ökad mobilitet och arbetsrelaterad migration.²⁴² För det andra är strategin, till skillnad från tidigare strategier, inte tidsbegränsad, utan ska i stället utvärderas och uppdateras vart tredje år. Planen är även betydligt kortare (67 sidor) än tidigare strategier. För det tredje uttrycker strategin den pedagogiska visionen att presentera en annan och mer modern bild av Afrika, något som uttrycks genom rapportens bildval som bland annat visar upp Afrikas tillväxtindustrier.²⁴³

Den politiska makten i Spanien har brukat alternera mellan de två stora etablerade partierna högerpartiet *Partido Popular* (PP) och det socialistiska partiet *Partido Socialista Obrero Español* (PSOE), samtidigt som deras makt under 2010-talet utmanats av partier som *Podemos*, *Ciudadanos* och *Vox*. Samsyn råder mellan de två etablerade politiska partierna om Afrikapolitikens inriktning, som den uttrycks i strategin *III Plan África*. Initiativet till strategin togs av en högerregering, men antogs av premiärminister Pedro Sánchez' socialistiska regering. Det civila samhället har, för första gången någonsin, varit involverat i en dialog med regeringen om den nya politiken.²⁴⁴ Ingen av de intervjuade trodde att ett regeringsskifte skulle leda till en väsentlig förändring av Afrikapolitikens inriktning. Till skillnad från Frankrike har den spanska regeringen mer begränsade möjligheter att styra Afrikapolitikens inriktning eftersom Spanien är decentraliserat med autonoma regioner.

Migrationsfrågan har hittills inte vara lika splittrande i spansk inrikespolitik, som i Frankrike, Italien och Tyskland. Även om Cayeuco-krisen 2006 fungerade som en ögonöppnare för regeringen, finns det ännu inte en lika stark inhemsk opinion mot invandring som i de övriga länderna. Däremot finns en oro för att Spanien skulle kunna utvecklas i riktning mot Italien. Vox-partiet i Andalusien fick ökat stöd i parlamentsvalet i november 2019 med en agenda som betonar moralfrågor, nationalism och traditionella familjevärderingar. Samtidigt verkar partiet inte ha fått gehör för sin politik i den allmänna opinionen på samma sätt som i andra länder.²⁴⁵ Det finns flera möjliga förklaringar. Spanien är ett relativt nytt land som destination för migranter. Spanien har också etablerat olika system, som gör det möjligt för låg- och medelutbildad arbetskraft att få korttidsanställningar i Spanien, under förutsättning att ursprungsländerna har bilaterala avtal med Spanien. Detta system har utvecklats på begäran av arbetsgivare, affärsintressen, fackföreningar, regionala regeringar etc. Samtidigt har systemen satts under ökad press mot bakgrund av den ekonomiska krisen, ökad arbetslöshet och en ökning av irreguljär migration till Spanien sedan 2017.²⁴⁶

I Afrikastrategin anges flera skäl till den nya ansatsen. En första motivering är Spaniens geografiska närhet till Afrika. Redan i strategins första mening står: "Afrika har aldrig varit närmare Spanien". Närheten till Afrika, krisen i Mali samt spridningen av våld i Sahelområdet är ytterligare förklaringar eftersom Spanien, genom sitt geografiska läge, är

²⁴¹ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea y cooperación (2014), *Strategy for External Action: Executive Summary*, 29; intervju 15, 2019-10-22.

²⁴² Abellán, Lucía, "Spain working on new Africa policy that looks beyond immigration", *El País*, 2018-12-17.

²⁴³ Intervju 14, 2019-10-21.

²⁴⁴ Intervju 14 2019-10-21; intervju 15 2019-10-22.

²⁴⁵ Intervju 11 2019-10-21.

²⁴⁶ Hooper, Kate (2019), *Spain's labour migration policies in the aftermath of economic crisis* (Bryssel: Migration Policy Institute Europe).

ett av de första europeiska länder som påverkas av ett försämrat säkerhetsläge i Sahel, exempelvis i form av migration.²⁴⁷ Andra motiveringar är behovet av att arbeta mer effektivt och koordinerat för att kunna bemöta internationella utmaningar som klimatförändringar, kontroll av pandemier, internationell narkotikahandel, kriminalitet, människosmuggling, våldsam extremism, terrorism etc. Ett annat motiv är strategiskt; Spanien behöver integrera olika dimensioner av sin närvaro i Afrika, samlas kring ett urval strategiska mål och harmoniera sin politik med EU. Genom den nya politiken uttrycks en pedagogisk ambition: den spanska regeringen vill balansera den negativa bilden av Afrika söder om Sahara och i stället lyfta fram kontinentens möjligheter. Den traditionella bilden av givare-mottagare ska ersättas med en relation som bygger på dialog och partnerskap.²⁴⁸

Afrikastrategin bör främst ses som ett avstamp för Spaniens bilaterala relationer till Afrika söder om Sahara.²⁴⁹ Till skillnad från Frankrike, där president Macron betonar multilaterala kontakter med Afrika, har Spanien mindre fokus på multilaterala institutioner i den nya Afrikastrategin. Betydelsen av dessa lyfts fram sent i rapporten (s. 50-53) och utvecklas endast på ett fåtal sidor. Samtidigt är relationerna med EU starkt betonade, inte minst i relation till handelsrelaterade frågor. Till bilden hör att Spanien är ett övertygat EU-land med en stark pro-europeisk opinion. Ett explicit syfte med den nya Afrikastrategin är att harmoniera Spaniens Afrikapolitik i linje med EU:s strategi och partnerskap mellan EU och Afrika, så som den uttrycks i *the Joint Africa-EU Strategy* (JAES) som antogs av medlemsstaterna i Lissabon 2007.²⁵⁰

4.1.1 Tematiskt innehåll

Ett tydligt budskap är att den nya Afrikastrategin betonar de möjligheter som finns i ett utökat och mer jämlikt utbyte med Afrika söder om Sahara, snarare än att lyfta fram Afrika som biståndsmottagare. I planen betonas särskilt det civila samhället och den privata sektorns betydelse för att åstadkomma tillväxt och utveckling i Afrika. Breda samhällskontakter mellan företag, universitet, enskilda organisationer och den privata sektorn beskrivs som centrala för att kanalisera kunskap och investeringar till Afrika.²⁵¹

Tematiskt presenteras fyra mål i den nya Afrikastrategin.²⁵²

- **Fred och säkerhet:** skapa stabilitet i konfliktområden och förhindra att instabilitet sprids.
- **Hållbar ekonomisk utveckling:** skapa arbetstillfällen, bekämpa fattigdom, främja hållbar användning av naturresurser, kamp mot klimatförändringar, tillgång till energi och stärkande av kvinnors egenmakt (*empowerment*).
- **Stärkta institutioner:** krav på representativ demokrati, god politisk och ekonomisk samhällsstyrning, respekt för mänskliga rättigheter och civila samhällets deltagande.²⁵³
- **Trygg, organiserad och reguljär migration:** organiserad migration för att skapa ekonomisk och social utveckling i ursprungs-, transit- och destinationsländer; etablerande av kanaler för penningöverföringar (*financial remittances*) och återvändande av migranter till deras ursprungsländer.

I planen framhålls att de olika sektorerna är nära sammankopplade och påverkar varandra; utan fred och säkerhet kan man inte nå hållbar utveckling, men utan utveckling kan man

²⁴⁷ Intervju 13, 2019-10-21.

²⁴⁸ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 22-24.

²⁴⁹ Intervju 15, 2019-10-22.

²⁵⁰ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 23.

²⁵¹ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 8.

²⁵² Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 32-48.

²⁵³ Att främja demokratiska politiska system uttrycks även i Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea y cooperación (2014), *Strategy for External Action*.

heller inte nå fred och säkerhet. Stabila institutioner är även centrala för ekonomisk tillväxt, fred och stabilitet samt hantering av migration.²⁵⁴

4.1.2 Geografisk inriktning

Strategin identifierar tio prioriterade länder (Senegal, Elfenbenskusten, Nigeria, Ghana, Kenya, Etiopien, Tanzania, Mocambique, Angola, Sydafrika) och två prioriterade sub-regioner (Västafrika och Sahel). Av de tio länderna beskrivs Nigeria, Etiopien och Sydafrika som nyckelländer. De tre nyckelländerna ses som centrala för stabilitet och tillväxt i sina respektive subregioner. Valet av länder motiveras utifrån ländernas befolkningsstorlek, deras ekonomiska och politiska potential, samt deras roller inom AU och sub-regionala organisationer. Länderna är konsoliderade demokratier eller länder som har kommit långt i sina demokratiska processer, och bedöms besitta den kapacitet som krävs för att Afrikastrategins fyra mål ska kunna förverkligas.²⁵⁵ De bilaterala relationerna med den forna kolonin Ekvatorial-Guinea beskrivs som ”unika” men ”komplexa” på grund av den politiska situationen i landet.²⁵⁶ Landet har sedan självständigheten haft ett repressivt auktoritärt system som inte respekterar mänskliga rättigheter.²⁵⁷ Detta är ett skäl till att Ekvatorial-Guinea inte är med bland Spaniens prioriterade länder i den nya Afrikastrategin, däremot ger Spanien bistånd till landet.²⁵⁸

4.2 Politiska och diplomatiska relationer

Spanien har totalt drygt hundra ambassader och ett hundratal konsulat: av dessa är 28 ambassader i Afrika. Därutöver har Spanien tre sidokontor (*antena*) i Afrika, som lyder under en ambassad i ett grannland. Detta innebär att Spanien har EU:s fjärde största diplomatiska representation i Afrika, efter Frankrike, Tyskland och Storbritannien. Den diplomatiska representationen i Afrika har ökat under 2000-talet. Mellan 2005 och 2011 öppnade fem nya diplomatiska representationer i Sahel och i några västafrikanska stater.²⁵⁹

År 2017 inrättades en ny enhet för Afrika vid det spanska utrikesministeriet med ansvar för relationerna till Afrika söder om Sahara, vilket ytterligare visar att Afrikas betydelse i spansk utrikespolitik har uppgraderats. Relationerna med Maghreb, Medelhavet och Mellanöstern hanteras vid en separat enhet.²⁶⁰

Den prioritet som tillmäts Sahel uttrycks genom att Spanien har en särskild ambassadör med särskilt ansvar för Sahel. Spanjoren Angel Losada är sedan 2015 EU:s sändebud för Sahel.²⁶¹ Spaniens utrikesminister Josep Borrell utsågs 2019 till EU:s höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik, och uttryckte i samband med en utfrågning i Europaparlamentet sin ambition att utveckla en ny EU-strategi för Afrika.²⁶²

Förutom Ekvatorial-Guinea och de två spanska territorierna Ceuta och Melilla vid Marockos Medelhavskust, är Spanien koloniala historia och närvaro i Afrika begränsad, något som spanska diplomater lyfter fram som en fördel i kontakter med afrikanska regimer.²⁶³

²⁵⁴ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europa y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 21-22.

²⁵⁵ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europa y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 21.

²⁵⁶ Villacèque, Marie, ”Stratégie: Josep Borrell, Ministre espagnol des Affaires étrangères : Nous comptons agir en Afrique comme nous avons su le faire en Amérique Latine”, *Jeune Afrique*, 3034, 2019-03-03.

²⁵⁷ Freedom House (2019), ”Freedom in the World 2019: Equatorial-Guinea”.

²⁵⁸ Intervju 16, 2019-10-22.

²⁵⁹ Intervju 12, 2019-10-21.

²⁶⁰ Intervju 15, 2019-10-22 ; Casa África (2018), *Plan Estratégico de Casa África 2018-2021*, 16.

²⁶¹ Sändebudet skall bl.a. ge råd till EU:s agerande och stöd till regionala och internationella insatser som ska främja fred, säkerhet och utveckling i Sahel, samt koordinera EU:s samlade hantering av kriser. European Council (2015), ”Council conclusions on the Sahel Regional Action Plan 2015-2020”, 15

²⁶² European Parliament (2019), ”Hearing with high-representative vice president designate Josep Borrell”, Pressmeddelande, 2019-10-07.

²⁶³ Intervju 14, 2019-10-21.

4.3 Handel och investeringar

4.3.1 Policy

Betydelsen av ökad handel med Afrika betonas såväl i regeringens tredje Afrikastrategi som i handelsstrategiska dokument. Det är en explicit ambition i Afrikastrategin att ligga i linje med regeringens strategier för internationalisering av spansk ekonomi som uttrycks i två centrala handelsstrategiska dokument, dels regeringens första ”action plan” på två års sikt (*Plan de acción para la internacionalización de la economía española 2019–2020*), dels i regeringens handelsstrategi i ett tioårigt perspektiv (*Estrategia de Internacionalización de la Economía Española 2017–2026*).²⁶⁴ I båda strategierna uttrycks målet att internationalisera spansk ekonomi för att skapa tillväxt och skapa arbetstillfällen, där det handlar om att öka exporten och främja investeringar i Spanien. För att främja internationaliseringen av spansk ekonomi vill man bland annat satsa på innovation, teknologi och digitalisering, humankapital, arbeta mer genom finansiella institutioner och multilaterala organisationer, stärka koordineringen mellan olika sektorer samt att ge stöd till företagens internationalisering.²⁶⁵

I relation till Afrika konstateras i Afrikastrategin (*III Plan África*) att Spanien redan har en närvaro i Afrika söder om Sahara, men att det finns utrymme för förbättringar. Till de problem som nämns i relation till den afrikanska marknaden är att den makroekonomiska miljön inte är gynnsam för investeringar på grund av rättslig osäkerhet. Trots detta beskrivs Afrika söder om Sahara som en lovande framtida marknad för spanska företag, vilket, enligt strategin, indikeras av att närvaron av spanska företag i Afrika söder om Sahara ökade mellan 2010 och 2014. De branscher som är särskilt intressanta för spanska företag är inom förnyelsebar energi, jordbruk- och livsmedelsindustrin, fiskerinäring samt sophantering. Samtidigt framhålls att Spanien kan ge väsentliga bidrag för en hållbar utveckling inom såväl jordbruk som fiskerinäring.²⁶⁶

I handelsstrategierna är det två länder i Afrika som identifieras som särskilt viktiga i Afrika, nämligen Marocko och Sydafrika. Övriga prioriterade länder ligger utanför den afrikanska kontinenten: Brasilien, Kanada, Kina, USA, Indien, Japan, Mexiko, Ryssland och Turkiet. En skillnad mellan de båda handelsstrategierna är att Korea är med som prioriterat land i den första strategin, däremot inte i den andra. I handelsstrategin (2019–2020) framhålls vikten av att finna synergier mellan Spaniens ekonomiska strategi och andra regeringsstrategier, däribland regeringens strategi för Afrika.²⁶⁷

4.3.2 Handel

Det är för tidigt att avgöra hur de nya strategierna kommer att påverka Spaniens handel med Afrika på sikt. Vi kan dock konstatera att Spaniens export till Afrika har ökat mellan 2000 och 2018. År 2000 motsvarade exporten till Afrika 3,3 procent av Spaniens totala export. År 2017 motsvarade Spaniens export till Afrika 20,5 miljarder US dollar (6,9 procent av landets totala export). Spaniens import från Afrika samma år var 25,2 miljarder USD (7,6 procent av landets totala import).²⁶⁸ I relativa tal är Spaniens handel med Afrika viktigare för Spanien, än vad den är för Frankrike, Italien eller Tyskland.

²⁶⁴ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europa y cooperación (2019), *III Plan África*, 39.

²⁶⁵ Ministerio de economía, industria y competitividad (2017), *Estrategia de internacionalización de la economía española 2017–2027*, 3.

²⁶⁶ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europa y cooperación (2019), *III Plan África*, 37.

²⁶⁷ Ministerio de industria, comercio y turismo (2019), *Plan de acción para la internacionalización de la economía española 2019–2020*, 34, 96 ; Ministerio de industria, comercio y turismo (2017), *Estrategia de internacionalización*, 34.

²⁶⁸ Observatory of Economic Complexity, ”Spain”.

Mellanöstern och Nordafrika är otvetydigt betydligt viktigare handelspartner till Spanien än Afrika söder om Sahara. Nordafrikas andel av Spaniens totala import och export har ökat sedan 2007.²⁶⁹

I Nordafrika är Marocko Spaniens viktigaste handelspartner. Handeln med Marocko, såväl import som export, har kontinuerligt ökat sedan 1995, med undantag för en nedgång i samband med den ekonomiska kris som drabbade Spanien hårt mellan 2008 och 2014.²⁷⁰ Under den senaste sexårsperioden har handeln med Marocko fördubblats och är den andra viktigaste exportmarknaden för Spanien utanför EU, efter USA.²⁷¹ Marockos betydelse uttrycks dock inte bara av handelsvolymen, utan även genom kvalitén på handelsutbytet. Spanien har ett betydande industriellt samarbete med Marocko, där det finns flera exempel på integrerade områden inom biltillverkning, flygindustri, textilier, elektronik samt förnyelsebara energikällor.²⁷²

Handeln med Afrika söder om Sahara är däremot mycket begränsad. Importen från Afrika söder om Sahara motsvarade 2017 cirka 3 procent av Spaniens totala import medan exporten motsvarade 1,49 procent av landets totala export. Afrika söder om Saharas andel av den spanska exporten ökade svagt mellan 2007 och 2017 (från 1,3 till 1,5 procent).²⁷³

Spaniens tio viktigaste handelspartners i Afrika år 2017 var Marocko, Algeriet, Nigeria, Libyen, Egypten, Sydafrika, Tunisien, Angola, Elfenbenskusten och Senegal. Under den senaste tioårsperioden har Elfenbenskusten etablerat sig som en viktig handelspartner för Spanien. Spaniens forna koloni Ekvatorial-Guinea är, trots rika oljeresurser, inte med bland Spaniens tio viktigaste handelspartners.²⁷⁴ Detta har sannolikt sin förklaring i Spaniens komplexa relationer till Ekvatorial-Guinea och landets auktoritära politiskt styre.

De viktigaste ekonomiska sektorerna är energi och infrastruktur. Flera stora spanska företag investerar i vägar, hamnar och infrastruktur. Turism är en viktig sektor i Sydafrika, Mocambique och Kap Verde.²⁷⁵ Afrika är Spaniens viktigaste leverantör av olja och naturgas. Spanien importerar 31 procent av sitt råoljebehov från Afrika, där Nigeria är den främsta leverantören, följt av Angola. Cirka 60 procent av Spaniens naturgas kommer från Afrika, där importen från Algeriet står för 50 procent av landets totala import.²⁷⁶ Samtidigt framhåller en expert på energiområdet att kvalitén på oljan från Libyen och Algeriet är mycket hög. På grund av den säkerhetspolitiska situationen i Libyen valde Spanien att öka importen från Nigeria, men det bedöms som ”logistiskt sett betydligt krångligare” på grund av det geografiska avståndet. Med Nordafrika finns en utvecklad infrastruktur, till exempel i form av pipelines från Algeriet till Marocko och vidare till Spanien, men även en pipeline direkt från Algeriet till Spanien.²⁷⁷

På grund av spansk datalagstiftning finns inte tillgång till öppen statistik om vilka företag som är verksamma i Afrika och hur de fördelar sig mellan regioner, länder, eller branscher. Enligt den nya Afrikastrategin bedriver cirka 20 000 spanska företag en regelbunden export till Afrika, merparten av deras verksamhet är koncentrerad till Nordafrika. Omkring 600 spanska företag är etablerade i Afrika söder om Sahara och 1 500 företag bedriver kommersiella aktiviteter i regionen, med en koncentration till Sydafrika och Angola, och i någon mindre mån Ekvatorial-Guinea.²⁷⁸ Detta kan förklaras av Spaniens komplexa relationer till den auktoritära regimen i Ekvatorial-Guinea.

²⁶⁹ World Integrated Trade Solution, ”Spain exports, imports and trade balance by region 2017”.

²⁷⁰ Bremberg, Niklas (2012), *Exploring the Dynamics*, 112-116.

²⁷¹ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europa y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 36.

²⁷² Intervju 17, 2019-10-23.

²⁷³ World Integrated Trade Solution, ”Spain exports, imports and trade balance by region”.

²⁷⁴ Ibid.

²⁷⁵ Intervju 12, 2019-10-21.

²⁷⁶ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europa y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 36.

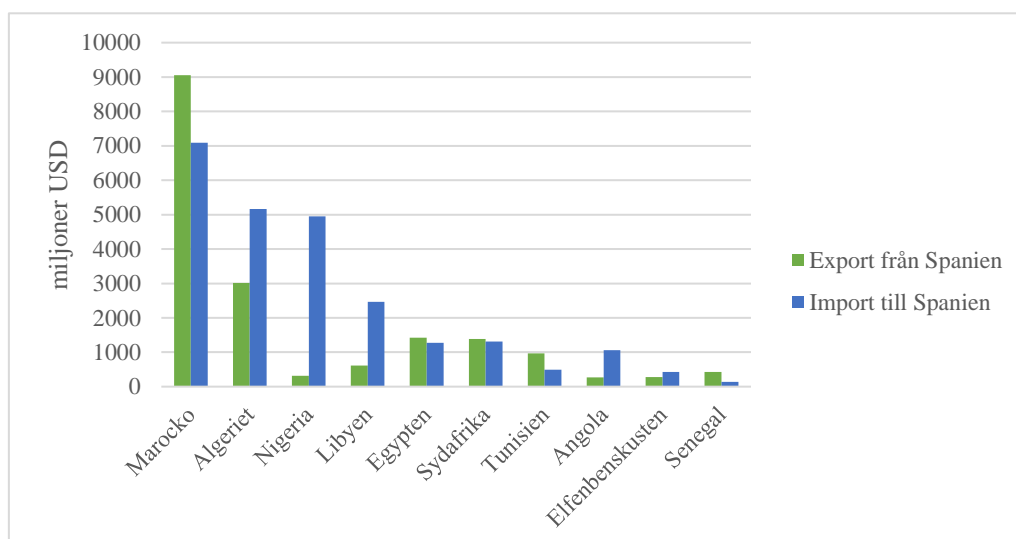
²⁷⁷ Intervju 17, 2019-10-23.

²⁷⁸ Gobierno de España/Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europa y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 36-37.

Några exempel på företag med verksamhet i Afrika är Acciona-gruppen, som är verksam i Afrika sedan 1940, då främst inom förnyelsebara energikällor, konstruktion, vatten och sanitet. Andra företag är exempelvis *Radiotrans* (kommunikationssystem), *Boluda* (maritim transport), det tysk-spanska *Siemens-Gamesa* (förnyelsebar energi) och *GB Foods* (matvaror).²⁷⁹ Inom energiområdet finns flera stora företag med närvaro i Afrika: *Naturgy* (Algeriet, Egypten, Marocko), *Repsol* (Algeriet, Libyen, Marocko, Angola, Gabon), *Endesa* (Marocko), *Iberdrola* (Sydafrika), *Siemens-Gamesa* (Egypten, Marocko, Sydafrika) samt *Tecnicas Reunidas* (Algeriet). Den spanska banken *Santander* har omfattande kontakter med banker i Marocko, som används för vidare kontakter med Afrika söder om Sahara. *SEAT Volkswagen* har bilproduktion i Algeriet.²⁸⁰

Nämnas bör att Spaniens 17 självstyrande regioner bedriver ”institutionella och ekonomiska aktiviteter” i Afrika; detta gäller även de autonoma städerna Ceuta och Melilla, samt Kanarieöarna.²⁸¹ Den regionala regeringen på Kanarieöarna antog 2019 en internationaliseringsstrategi som innebär att Kanarieöarna vill utvecklas till en ”hub” i relation till Afrika. Genom sin geografiska position har ögruppen ett strategiskt läge för de ekonomiska relationerna med Afrika ”som bara ligger 90 kilometer bort”. Öarna marknadsförs som en strategisk plats avseende kommunikationer med flyg och till sjöss, teknisk nivå, tillgång till kvalificerad arbetskraft, säkerhet, affärsmöjligheter samt mer livsstilsbetonade argument som god samhällsservice och ”Europas bästa klimat”.²⁸²

Nedan redovisas Spaniens tio viktigaste export- och importländer i Afrika i löpande priser (figur 7).

Figur 7. Spaniens 10 främsta handelspartners i Afrika 2017 (miljoner USD)²⁸³

²⁷⁹ Se *Jeune Afrique*, ”Espagne-Afrique: Économie”, 3034, 2019-03-03.

²⁸⁰ Baserat på information från företagens hemsidor.

²⁸¹ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europa y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 40.

²⁸² Villacèque, Marie, ”Stratégie: Josep Borrell”; Gobierno de Canarias, ”Islas Canarias, hub europeo de negocios en África”.

²⁸³ Värdet är i löpande priser. Bearbetade data från World Integrated Trade Solution, ”Spain exports, imports and trade balance by region 2017”.

4.3.3 Investeringar

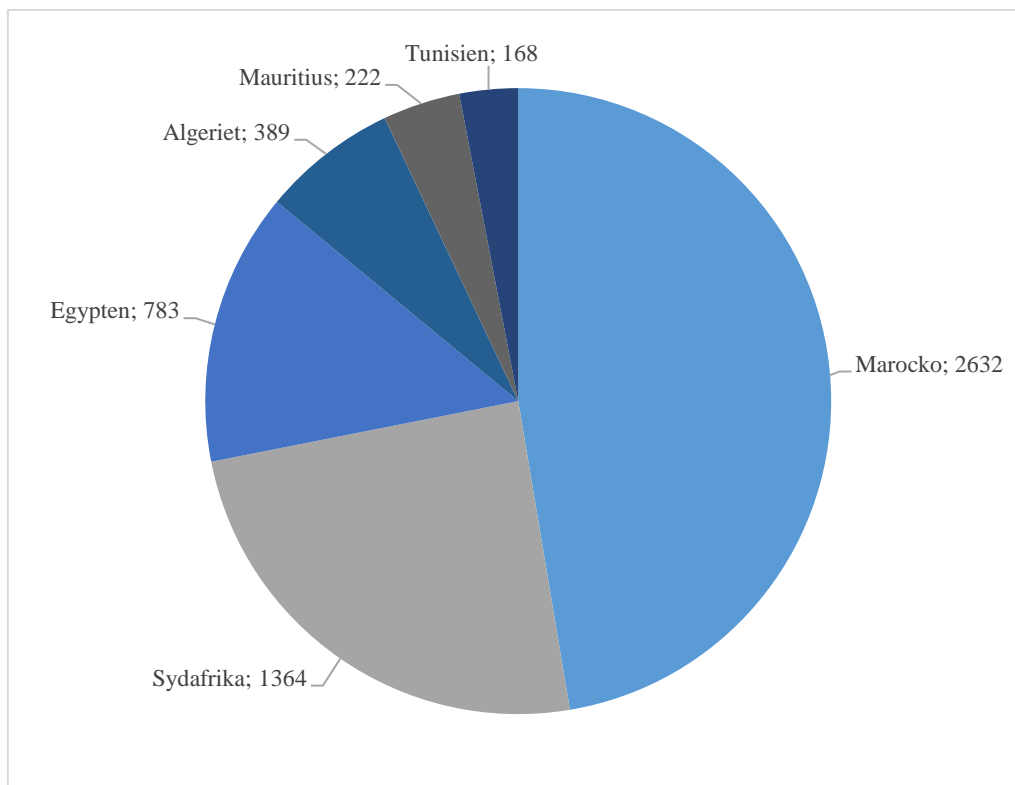
Det finns en obalans mellan handel och investeringar i relation till Afrika. Handeln med Nordafrika är omfattande, samtidigt som investeringarna är begränsade. Spanska företag investerar främst i Europa, Latinamerika och Nordafrika, medan investeringarna i Afrika söder om Sahara är begränsade. Den sub-sahariska marknaden uppfattas som riskfylld, konkurrensutsatt, utan institutionell förutsägbarhet i kombination med att spanska företag inte känner marknaden, till skillnad från marknaderna i Europa eller Sydamerika. Många företag är små eller medelstora, och beskrivs som obenägna att ta risker. Konkurrensen från Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Kina och Indien uppfattas som hård.²⁸⁴

För att främja spanska företags investeringar i Afrika är det spanska instrumenten COFIDES viktigt för att finansiera investeringar som kan främja utveckling i investeringsländer och internationalisering av spanska företag. Ett annat finansiellt instrument administreras av den spanska biståndsmyndigheten (AECID-FONPRODE). I Afrikastrategin uttrycks även en ambition att positionera sig inom EU:s fleråriga budgetram 2021–2027 (*Multiannual Financial Framework*) med det uttryckliga målet att öka Spaniens deltagande i EU-finansierade projekt i relation till Afrika. Här nämns EU:s *Africa Investment Platform*, *European External Investment Plan* (EIP), *European Fund for Sustainable Development* (EFSD), *Africa Investment Platform* (AIP), *Neighbourhood Investment Platform* (NIP), EU-kommissionens initiativ *EU-Africa Alliance*, som är en del av EU:s globala strategi i ett 2030-perspektiv och AU:s agenda 2063. I Afrikastrategin betonas att ”det är mycket viktigt” att spanska myndigheter och privata sektorn ”effektivt använder Europeiska unionens instrument för att främja mer investeringar i Afrika”.²⁸⁵

I jämförelse med Frankrike är Spaniens direktinvesteringar i Afrika koncentrerade till ett fåtal länder. År 2017 var Marocko, Sydafrika och Egypten Spaniens tre största investeringsländer, följt av Algeriet, Mauritius och Tunisien (se figur 8 nedan). Figur 8. Fördelning av Spaniens direktinvesteringar i Afrika, 2017 (miljoner USD).

²⁸⁴ Intervju 15, 2019-10-22; Intervju 17, 2019-10-23.

²⁸⁵ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 39.

Figur 8. Fördelning av Spaniens direktinvesteringar i Afrika, 2017 (miljoner USD).²⁸⁶

4.4 Bistånd

Spaniens bistånd minskade kraftigt 2008–2017 som en effekt av den ekonomiska krisen. Biståndet har minskat såväl i reella tal som i relation till BNP. I reella tal sjönk Spaniens totala bistånd från 3 855 miljoner USD till 684 miljoner USD mellan 2008 och 2017.²⁸⁷ Fram till den ekonomiska krisen (2008) motsvarade biståndet cirka 0,45 procent av BNP. År 2018 utgjorde biståndet 0,21 procent av landets BNP. Även om biståndet har ökat sedan 2016, har det ännu inte nått samma nivå som före den ekonomiska krisen. En förklaring till det ökade biståndet är att kostnaden för flyktingar på spanskt territorium har ökat.²⁸⁸

Biståndets inriktning är fastlagt i en strategi för perioden 2018–2021 (*V Plan Director de la cooperación Española 2018–2021*). Planen antogs av regeringen före den nya Afrikastrategin (*III Plan África*) varför de prioriteringar som görs i biståndet i dag inte nödvändigtvis korresponderar med Afrikastrategin. I Afrikastrategin är exempelvis Nigeria ett nyckelland, men det är inte ett land som för närvarande prioriteras i Spaniens bistånd.²⁸⁹

Ett särdrag för Spanien är att de regionala regeringarna har möjlighet att bedriva eget bistånd, inom de ramar som fastställts i biståndsstrategin från 2018. De mest aktiva är Andalusien, som har ett samarbete med Senegal och Marocko, samt Katalonien som ger bistånd till Mocambique, Marocko och Senegal.²⁹⁰

Hur biståndet kommer att utvecklas i framtiden var vid tidpunkten för denna studie oklar, med hänvisning till de nationella val som hölls i Spanien i november 2019.²⁹¹

²⁸⁶ Bearbetade data från IMF Coordinated Direct Investment Survey (2019).

²⁸⁷ OECD.Stat, "Aid (ODA) disbursements to countries and regions".

²⁸⁸ Donor Tracker (2019), "Spain: Donor Profile", 2-4.

²⁸⁹ Intervju 16, 2019-10-22.

²⁹⁰ Intervju 16, 2019-10-22.

²⁹¹ Intervju 16, 2019-10-22.

4.4.1 Geografiska prioriteringar

Enligt OECD riktades den största andelen av Spaniens bilaterala bistånd 2017 till Latinamerika (28 procent), följt av Afrika (27 procent), Asien (13 procent) och Europa (11 procent). Av de tio största mottagarna av bilateralt bistånd är två afrikanska (Elfenbenskusten och Marocko). De övriga topp-tio länderna är Turkiet, Syrien, Venezuela, Colombia, El Salvador, Västbanken/Gaza, Ukraina samt Honduras.²⁹² I Afrika är de största mottagarna av bistånd Elfenbenskusten, Marocko, Mocambique, Mali, Demokratiska republiken Kongo, Senegal, Etiopien och Guinea.²⁹³

Prioriterade regioner för Spaniens bistånd i Afrika är, enligt regeringens biståndsstrategi, Nordafrika, Sahel och Västafrika.²⁹⁴ I Nordafrika finns bistånd till Mauretanien, Marocko Tunisien och Egypten, men vissa aktiviteter bedrivs även i Algeriet. Prioriterade länder i Afrika söder om Sahara är Senegal, Mali, Niger, Etiopien, Mocambique, Ekvatorial-Guinea, samt Kap Verde. Antalet samarbetsländer har begränsats som en följd av den ekonomiska krisen.²⁹⁵

Spaniens tio främsta biståndsmottagare år 2017 var Elfenbenskusten, Marocko, Niger, Mocambique, Mali, Demokratiska Republiken Kongo, Senegal, Etiopien, Guinea och Kamerun. Det går inte att se något mönster i att de länder som tar emot mest bistånd också är länder som är bland Spaniens viktigaste handel- och investeringsländer. Såväl bistånd, som handel och investeringar är mycket begränsade för samtliga länder. Elfenbenskusten och Senegal är länder som ligger ”i topp” vad gäller både bistånd och handel med Spanien, men nivåerna är låga. Fördelningen av biståndet sammanfaller inte heller med Spaniens viktigaste investeringsländer i Afrika. Detta är inte särskilt överraskande eftersom Spaniens biståndsstrategi utformades *före* antagandet av en ny Afrikastrategi. Intervju med en representant för den spanska biståndsmyndigheten tyder på att myndighetens bistånd är utvecklingsorienterat och man inte vill att biståndet till exempel används för att främja handel eller förhindra migration.²⁹⁶

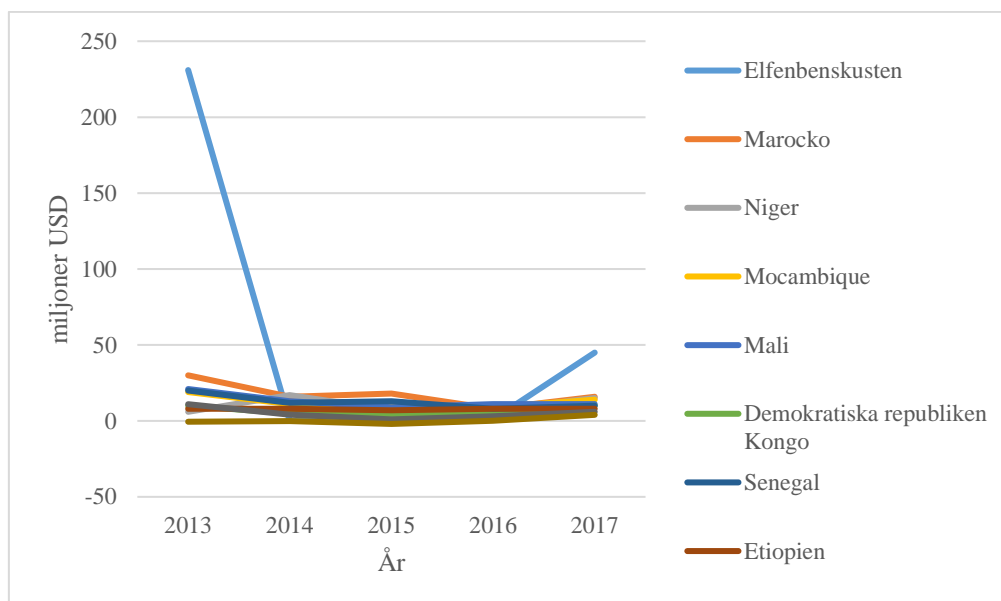
²⁹² Ca 22 procent av det bilaterala biståndet är ”ospecificerat”. OECD iLibrary (2019), ”Development Co-operation Profiles: Spain”.

²⁹³ OECD.Stat, “Aid (ODA) disbursements to countries and regions”.

²⁹⁴ Consejo de Ministros/Cooperación Española (2018), *V Plan Director de la cooperación Española 2018-2021*, 51.

²⁹⁵ Intervju 16, 2019-10-22.

²⁹⁶ Intervju 16, 2019-10-22.

Figur 9. Spaniens tio främsta biståndsmottagare i Afrika 2013-2017. Löpande priser (miljoner USD).²⁹⁷

4.4.2 Prioriterade områden

Spaniens bistånd vilar på fyra principer, som ska genomsyra allt bistånd; nämligen mänskliga rättigheter, jämställdhet mellan könen, kulturell mångfald och miljöhänsyn.²⁹⁸ Spanien har sju prioriterade områden för biståndet, vilket framgår i biståndsstrategin för perioden 2018–2021, nämligen 1) livsmedelssäkerhet (*hambre cero*); 2) hälsa och välbefinnande; 3) utbildning; 4) jämställdhet; 5) rent vatten och sanitet; 6) arbete och ekonomisk tillväxt; samt 7) fred, rättvisa och starka institutioner. Enligt biståndsstrategin ska 87 procent av Spaniens bilaterala bistånd riktas till dessa sektorer. Övriga biståndsområden är fattigdomsbekämpning, energisäkerhet, industri, innovation och infrastruktur, hållbar utveckling av städer, hållbar produktion och konsumtion, klimatfrågor, skydd mot utfiskning samt miljöfrågor.²⁹⁹

Biståndets inriktning till Afrika varierar mellan olika regioner, beroende på samarbetslandets utvecklingsnivå. I Nordafrika är biståndet inriktat på kapacitetshöjande insatser (*capacity-building*) och tekniskt samarbete. I Afrika söder om Sahara är biståndet inriktat på god samhällsstyrning (*good governance*) samt stöd till decentralisering, rural utveckling och modernisering. Jämställdhetsfrågor är lika viktigt i båda regionerna. Biståndet till Ekvatorial-Guinea är inriktat på utbildning och hälsa, eftersom det av politiska skäl är svårt att samarbeta med regeringen. Agenda 2030 beskrivs som viktig för Spaniens bistånd.³⁰⁰ Detta uttrycks bland annat genom att det 2018 inrättades en hög representant för Agenda 2030 vid premiärministerns kansli och att regeringen utarbetat en plan för implementeringen av Agenda 2030.³⁰¹

I nuläget är biståndet inte inriktat på säkerhetsfrågor eller affärsrelaterade frågor, även om det inom biståndsmyndigheten AECID finns en medvetenhet om att säkerhet är en förutsättning för att kunna bedriva biståndsarbete. Främjande av livsmedelsförsörjning kan påverka

²⁹⁷ Bearbetad data från OECD DAC (2019), Query Wizard for International Development Statistics (QWIDS).

²⁹⁸ Consejo de Ministros/Coperación Española (2018), *V Plan Director de la Cooperación Española 2018-2021*, 17-18.

²⁹⁹ Consejo de Ministros/Coperación Española (2018), *V Plan Director de la Cooperación*, 24, 26-38.

³⁰⁰ Intervju 16, 2019-10-22.

³⁰¹ Donor Tracker (2019), "Spain: Donor Profile", 7.

ekonomisk utveckling eftersom det handlar om att förbättra produktionen, skapa arbetstillfällen och stärka institutioners kapacitet.³⁰²

Spanien ger även bistånd till regionala organisationer som den AU och ECOWAS. Biståndet till AU består i budgetstöd som inriktas på prioriterade områden, såsom säkerhet, utveckling och jämställdhetsfrågor. Spanien har sedan 2005 ett *Memorandum of Understanding* med ECOWAS. I samband med toppmötet mellan Spanien och ECOWAS i Abuja 2009 etablerades ett samarbetsprogram med ECOWAS som löper fram till 2019. Till de områden som ingår i samarbetet hör stöd till jordbruk, förnyelsebara energikällor och hantering av migration som ska ge stöd för kapacitetsutbyggnad inom området migration.³⁰³

4.4.3 Multilateralt bistånd

År 2017 var 37 procent av Spaniens bistånd bilateralt och 63 procent fördelades till multilaterala organisationer. Merparten av det multilaterala biståndet går via EU (64 procent), följt av Världsbanken (16 procent), regionala utvecklingsbanker (10 procent) samt FN (6 procent). År 2017 minskade andelen bilateralt bistånd som kanaliseras genom offentlig sektor markant (från 82 till 31 procent).³⁰⁴ Samtidigt ökade andelen bistånd som kanaliseras via enskilda organisationer till 46 procent, vilket är mer än genomsnittet för övriga OECD-länder, som är 17 procent.³⁰⁵ Till bilden hör att biståndsmyndigheten genom så kallat delegerat bistånd implementerar bistånd från EU i sina samarbetsdeländer. Mellan 2015 och 2018 motsvarade det delegerade biståndet från EU 23,6 miljoner euro.³⁰⁶

4.5 Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer

4.5.1 Bilateral närvaro

Spanien har av historiska skäl en militär närvaro på den afrikanska kontinenten i de två spanska autonoma enklaverna Ceuta och Melilla samt tre militärbaser på Kanarieöarna. Ceuta och Melilla har starka militärhistoriska band till Spanien; under århundraden har försvarsmakten här försvarat Spanien från invasion av morerna; båda städerna har också varit utsatta för blockad och attacker under 1700-talet. Under det spanska inbördeskriget (1936–1939) gav den afrikanska armén (till större delen marockaner) stöd till general Francos uppror mot Spaniens regering.³⁰⁷ På Kanarieöarna finns tre militärbaser i form av en armébas (*General Aleman Ramirez*), en marinbas (*Arsenal de Las Palmas*) och en flygbas (*Gando*). Spanien har även ett militärt samarbete med Senegal och Kap Verde i syfte att stärka den maritima säkerheten.³⁰⁸

Spanien har militärattachéer i Afrika med en stark koncentration till Västafrika. Spanska militärattachéer finns i Gambia, Mauretanien, Mali, Niger, Guinea, Guinea-Bissau, Elfenbenskusten samt i Angola.³⁰⁹ Spanien har tecknat bilaterala samarbetsavtal för att

³⁰² Intervju 16, 2019-10-22.

³⁰³ Intervju 16, 2019-10-22. Se även García, Jesús; Serón, Luengos y Gema (2014), "ECOWAS regional integration processes and international cooperation" (Madrid: Universidad Autónoma), 9-10.

³⁰⁴ OECD iLibrary, "Development Co-operation profiles 2019: Spain".

³⁰⁵ Ibid.

³⁰⁶ Intervju 16, 2019-10-22.

³⁰⁷ Díaz-Andreu, Margarita (2015), "The Archaeology of the Spanish protectorate of Morocco".

³⁰⁸ Gunnarson, Carina (2019), "Spain: Defending overseas territory and interests", i Gasinska, Karolina red. (2019), *Foreign military bases and installations*, 18-21; Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europa y cooperación, *III Plan Africa*, 33.

³⁰⁹ Intervju 12, 2019-10-21.

bekämpa kriminalitet och terrorism med flera afrikanska länder, exempelvis Niger. Dessa bilaterala avtal kompletterar de avtal som har tecknats med Marocko, Algeriet, Tunisien och Mauretanien.³¹⁰

Spanien har ett militärt samarbete med Frankrike i Väst- och Centralafrika. Spanien bistår Frankrike och EU med flygstöd till Mali och Sahelområdet sedan januari 2013. Flygstyrkan Marfil är placerad på den franska flygbasen i Dakar och består av 60 militärer. Flygstöd ges även till Frankrike och EU i Centralafrikanska republiken sedan december 2013 genom styrkan Mamba, som opererar från den franska flygbasen i Libreville, Gabon. Totalt är 45 spanska soldater involverade i denna insats.³¹¹

Spaniens vapenexport till Afrika är mycket begränsad. Den större delen av Spaniens vapenexport går till Asien följt av Mellanöstern.³¹²

4.5.2 Multilateralt engagemang

Spansk säkerhets- och försvarspolitik har genomgått djupa förändringar sedan kalla krigets slut. Sedan 1989 har 177 000 spanska soldater deltagit i mer än 80 insatser på fyra olika kontinenter.³¹³ Det har även skett stora förändringar i att modernisera och koordinera ministeriernas arbete och att göra försvarsstyrkorna mer flexibla. Dessa förändringar reflekterar en genomgående och djup förändring i hur de säkerhetspolitiska hoten mot Spanien uppfattas av politiker, diplomater och inom försvarsmakten. Förändringen har gått från territoriellt försvar till att betona deltagande i internationella insatser som ett medel att främja Spaniens säkerhet.³¹⁴ Sedan 1989 har Spanien deltagit i olika typer av insatser i bland annat Marocko/Västsahara, Libyen, Guinea-Bissau, Sierra Leone, Mali, Tchad-Centralafrikanska republiken, Demokratiska republiken Kongo, Niger, Angola, Namibia, Mocambique, Burundi, Sudan, Etiopien/Eritrea, samt Somalia/Uganda.³¹⁵

Spanien är starkt förankrad i både EU och Nato. I Spaniens säkerhetsstrategi (*National Security Strategy*) från 2017 beskrivs Spanien som en global aktör med europeisk, transatlantisk och medelhavsprofil. De organisationer som beskrivs som helt avgörande för Spaniens säkerhet är EU och Nato.³¹⁶

I september 2019 uppgick antalet soldater och anställda vid det spanska civilgardet (*Guardia Civil*) i externa insatser till cirka 2 800 fördelade mellan 16 insatser på fyra kontinenter.³¹⁷ Av dessa är cirka 1 000 engagerade på den afrikanska kontinenten. Under EU-flagg deltar Spanien i insatser i Mali, Somalia, Centralafrikanska republiken och utanför Somalias kust samt i Medelhavet. Spanska soldater deltar i säkerhetssamarbete med Tunisien, Mauretanien och i Guineabukten.³¹⁸ Spaniens största stöd går till EUTM Mali, men man ger även stöd till G5 Sahel Joint Force, MINUSMA, den fransk ledda Operation Barkhane samt till EUCAP Sahel Niger och EUCAP Sahel Mali.³¹⁹

Genom det EU-finansierade GAR-SI Sahel-programmet ger Spanien stöd till polisstyrkor (gendarmerier) i G5 Sahel-länderna.³²⁰ Projektet leds av Spanien. Syftet är att bekämpa

³¹⁰ Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 34.

³¹¹ Ministerio de Defensa (2019), "Operaciones en curso: septiembre de 2019".

³¹² Bearbetade data från Sipri Arms Transfers Database.

³¹³ *Revista Española de Defensa* (2019), "30 años de misiones internacionales: Tres décadas defendiendo la paz en el mundo".

³¹⁴ Bremberg, Niklas (2012), *Exploring the Dynamics*, 155, 164-166, 176-178

³¹⁵ Ministerio de asuntos exteriores y de cooperación (2014), *Strategy for external action*, 10-13; *Revista Española de Defensa* (2019) "30 años de misiones internacionales".

³¹⁶ Presidencia del Gobierno (2017), *National Security Strategy 2017*.

³¹⁷ Civilgardet är en polisstyrka, gendarmeri, med både militära och civila funktioner

³¹⁸ Spanien bidrar med 45 militärer till EUNAVFOR Med Sophia i Medelhavet, 200 militärer till EUTM i Mali, 5 militärer till EUTM RCA, 20 militärer till EUTM Somalia samt 300 militärer i Operation Atalanta utanför Somalias kust. Ministerio de Defensa (2019), "Operaciones en curso : septiembre de 2019".

³¹⁹ Intervju 13, 2019-10-21.

³²⁰ Groupes d'Action Rapides-Surveillance Intervention (GAR-SI).

terrorism, organiserad brottslighet, stärka gränskontroller med respekt för mänskliga rättigheter. Samarbetet beskrivs som välfungerande och Spanien vill nu expandera modellen till andra länder.³²¹

Utöver deltagande i EU:s insatser ger Spanien finansiellt stöd till *African Peace Facility* genom *European Development Fund* (EDF), som gör det möjligt att stödja fredsbevarande insatser som leds av afrikanska länder.³²² Spanien har även varit involverad i processen som ledde fram till bildandet av EU:s permanenta strukturerade samarbete (*Permanent Structured Cooperation*, PESCO) som upprättades i december 2017. Initiativet leddes av Frankrike och Tyskland, och involverade även Spanien och Italien.³²³ Som en följd av Brexit har Spanien tagit över Storbritanniens befäl över EU:s maritima insats EU NAVFOR Atalanta utanför Somalias kust. Högkvarteret har flyttats från Northwood till Spaniens marina bas Rota i Cadiz. Även Frankrikes marina bas i Brest är involverad i denna överföring, och där Frankrike får ansvar för *Maritime Security Centre for the Horn of Africa*.³²⁴

4.6 Extern kulturpolitik

Spanien har, till skillnad från Frankrike, en kort historia av att bedriva extern kulturpolitik. Spaniens politik inom detta område uttrycks genom *Marca España*, som omfattar ett nätverk av myndigheter inom olika administrativa områden som kultur, utrikespolitik, industri, turism och ekonomi. Sedan 2012 är *Marca España* en central del av Spaniens utrikespolitik. Trots generella nedskärningar i Spaniens kulturbistånd och kulturpolitik, är detta ett område som fått ”betydande” politiskt och finansiellt stöd, men även stöd från privat sektor.³²⁵

I relation till Afrika grundades *Casa África* 2006 som en följd av den andra Afrikaplanen (2006–2008) och beskrivs av spanska diplomater som en stor tillgång för Spaniens utrikespolitik gentemot Afrika.³²⁶ Institutionens syfte är att främja spansk-afrikanska relationer i bred bemärkelse och där relationerna med Afrika söder om Sahara har en särskild betydelse. År 2008 invigdes organisationens högkvarter i Las Palmas på Kanarieöarna. Årligen organiseras mer än 200 evenemang på Kanarieöarna, i Afrika och i Madrid, kring teman som berör kultur, politik, ekonomi eller utbildningsfrågor. En tredje plan för verksamheten antogs i december 2018 och gäller för perioden 2018–2021.³²⁷

Ett annat viktigt instrument för Spaniens ”mjuka makt” är *Instituto Cervantes*, som har 76 olika institut i världen.³²⁸ De 12 institut som finns i Afrika är koncentrerade till Nordafrika. Det första *Instituto Cervantes* i Afrika söder om Sahara öppnade i april 2018 i Dakar, Senegal.³²⁹ Det är tydligt att Spanien fäster stor vikt vid det spanska språkets roll i Afrika. Trots att få resurser hittills har vikts för att främja spanskans position, i synnerhet i jämförelse med Frankrike, är en tydlig ambition att vara mer aktiv på området. Spanien vill exempelvis uppmuntra att spanska lärare åker till Afrika, vilket är en aktivitet som lades ner som en följd av den ekonomiska krisen, men är planerad att återupptas.³³⁰

³²² Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea y cooperación (2019), *III Plan Africa*, 34.

³²³ Hagström-Frisell, Eva och Sundberg, Anna (2018), ”PESCO – den fortsatta utvecklingen”.

³²⁴ EU External Action, “EU NAVFOR OHQ starts its activities in Rota”, 2019-03-29.

³²⁵ Riuz-Ulledemolins, Joaquim, Zamorano, Mariano Martín (2015), ”Spain’s nation branding project *Marca España* and its cultural policy: the economic and political instrumentalization of a homogeneous and simplified cultural image”, *International Journal of Cultural Policy*, 21 (1): 20-40.

³²⁶ Intervju 14, 2019-10-21.

³²⁷ Casa África, *Plan Estratégico*, 7, 14.

³²⁸ Av dessa är 36 i Europa, 12 i Afrika, 10 i Asien, 8 i Sydamerika, 6 i Nordamerika och 4 i Mellanöstern.

³²⁹ The Diplomat, ”Instituto Cervantes begins expansion in Africa with its Dakar center”, 2018-04-21.

³³⁰ Intervju 12, 2019-10-21.

I Afrikastrategin (*III Plan África*) betonas vikten av breddade kontaktytor mellan Spanien och Afrika, där det uttrycks förväntningar på att det civila samhället och det privata näringslivet ska vara centrala aktörer. Till några av landets kulturpolitiska resurser hör, enligt spanska diplomater, det spanska språkets starka ställning som andraspråk i flera afrikanska länder, den spanska fotbollsligan samt de cirka tusen spanska missionärer som befinner sig i Afrika. Utrikesdepartementet finansierar ett utbyte med unga diplomater som är inriktat på ECOWAS-länderna och har ett utbytesprogram med AU. Det sistnämnda innebär att tjänstemän kommer att växeltjänstgöra vid det spanska utrikesdepartementets Afrikaenhet respektive den Afrikanska unionen. Spanien vill även expandera EU-programmet Erasmus+ till Afrika och locka fler studenter till Spanien; i dag åker de flesta till Tyskland och Frankrike.³³¹

4.7 Analys

Spanien har sedan början av 2000-talet prioriterat av Afrika söder om Sahara. I Afrikastrategin (*III Plan África*) som antogs av parlamentet 2019 uttrycks en vilja att öka handeln med Afrika söder om Sahara och att bredda samhällskontakterna mellan Spanien och den afrikanska kontinenten. Strategin omfattar även en uppgradering av mjuka maktresurser, ett nytt område för Spanien. Samtidigt kan de nya ambitionerna bli svåra att genomföra i praktiken då den nya politiken i hög grad vilar på det privata näringslivets och det civila samhällets vilja och förmåga. Planer finns att återinrätta en Afrikastyrelse (*Mesa África*) som ska ha rådgivande karaktär och fungera som en plattform för information och utbyte mellan administrationen och nyckelaktörer i det civila samhället.³³² För näringslivet är fokus alltså på Nordafrika, där Marocko intar en särställning som Spaniens främsta handelspartner i Afrika.

Ett fortsatt engagemang kan dock förväntas inom det säkerhetsrelaterade området. Spanien har ett nära samarbete med afrikanska stater som Marocko, Kap Verde, Senegal och Mauretanien vad gäller kustbevakning och gränskontroll. Landets deltagande i internationella insatser har ökat markant under de senaste trettio åren, som en följd av medlemskapet i EU och Nato. Stor lyhördhet förefaller finnas i relation till Frankrike i säkerhetspolitiska frågor: i Väst- och Centralafrika samarbetar Spanien med Frankrike i dag i både Mali och Centralafrikanska republiken. Spanien följer de europeiska initiativ som tas i regionen, exempelvis det fransk-tyska initiativet P3S.

³³¹ Intervju 12, intervju 14, 2019-10-21. Erasmus+ är EU:s program för utbildning, ungdomar och idrott.

³³² Denna plattform inrättades i Afrikastrategin 2006-2008.

5 Italien

Trots sitt geografiska läge har Italien från andra världskrigets slut fram till 1990-talet haft en begränsad relation med Afrika. Detta beror i stor utsträckning på Italiens komplexa relation till sina forna kolonier.³³³ Under 1890 till 1941 inkluderade det italienska kolonialväldet i Afrika de nuvarande länderna i Libyen, Etiopien, Eritrea och Somalia.³³⁴ Efter Italiens nederlag i andra världskriget var landet tvunget att avstå från sina kolonier.

Först under 1990-talet började Italien återuppta relationer med Libyen och under 2000-talet gjorde det även med Algeriet, Tunisien och Egypten. Syftet med relationerna har främst varit att stävja irreguljär migration från de afrikanska länderna till Italien.³³⁵ Till följd av de stora flyktingströmmarna till Italien och Europa under 2015 har Afrika fått hög prioritet i italiensk utrikespolitik.³³⁶

Detta kapitel kommer först att beskriva italiensk policy och strategi för Afrika, följt av en översikt av landets politiska/diplomatiska relationer, ekonomiska relationer (i form av handel, investeringar och bistånd), militära närvaro samt extern kulturpolitik.

5.1 Strategi och policy

Italien är en republik med ett parlamentariskt styrelseskick. De viktigaste partierna med mandat i 2018 års parlamentsval är en center-högerallians med Lega, *Forza Italia* (Heja Italien), *Fratelli d'Italia* (Italiens bröder), *Noi con l'Italia* (Oss med Italien) och en center-vänsterallians med det *Partito Democratico* (Demokratiska partiet) i täten. Det enskilt största partiet är Movimento 5 stelle (Femstjärnerörelsen), med nästan en tredjedel av rösterna, tillhör ingen gruppering.³³⁷ En övergångsregering bildades i september 2019 bestående av en koalition mellan Femstjärnerörelsen och Demokratiska partiet. Regeringen styrs av premiärminister Giuseppe Conte som är partipolitiskt obunden.³³⁸

Presidentens har begränsad makt och får inte påtvinga regeringen eller parlamentet sin egen politik. Presidenten, som ska vara neutral och stå över de politiska partierna, övervakar den italienska konstitutionen.³³⁹ Däremot kan presidenten avslå ministerkandidater utsedda av premiärministern och som har haft stöd av majoriteten av parlamentarikerna. Konstitutionen ger också presidenten makt att upplösa parlamentet.³⁴⁰ Sedan 2015 är Sergio Mattarella president. Han tillhör det Demokratiska partiet.³⁴¹

De senaste åren har Afrika ökat i prioritet i italiensk utrikes- och säkerhetspolitik. Dock saknar Italien för närvarande en enhetlig Afrikastrategi.³⁴² Avsaknaden av omfattande policydokument kan till viss del förklaras av att Italien har en lång historia av instabila regeringar (67 regeringar sedan 1945³⁴³). Interna utmaningar har påverkat långsiktig

³³³ Venturi, Bernardo (2018), "Africa and Italy's Relations After the Cold War" i Nagar, Dawn, Mutasa, Charles (red.), *Africa and the World: Bilateral and Multilateral International Diplomacy* (Cham, Schweiz: Palgrave Macmillan), 169.

³³⁴ Encyclopedia.com, "Africa: Italian Colonies".

³³⁵ González Enríquez, Carmen mfl. (2018), *Italian and Spanish approaches to external migration management in the Sahel: venues for cooperation and coherence*, Working Paper 13/2018-20/6/2018 (Madrid: Elcano Royal Institute), 9.

³³⁶ The Local, "Here are the main things Italy's prime minister says his government will do", 2019-09-09.

³³⁷ Utrikespolitiska institutet (2019), "Italien – Politiskt system".

³³⁸ DW, "New Italian government formed, allying M5S and the center-left", 2019-09-04.

³³⁹ Del Giudice, Federico (2013), *Costituzione explicata. Spiegata articolo per articolo* (Napoli: Edizioni Giuridiche Simone), 215.

³⁴⁰ AFP, "How much power does the Italian president actually have?", *The Local*, 2018-05-28.

³⁴¹ Utrikespolitiska institutet (2019), "Italien – Politiskt system".

³⁴² Intervju 2, 2019-09-24.

³⁴³ Utrikespolitiska institutet (2019), "Italien – Aktuell politik".

strategisk utrikespolitisk planering.³⁴⁴ Italiens utrikespolitik har dessutom dominerats av ett starkt stöd för den europeiska integrationen och försvarsalliansen Nato.³⁴⁵ Fokus på multilaterala samarbeten kan även vara ytterligare en förklaring till frånvaron av egna omfattande strategier.

Enligt en representant från det italienska utrikesministeriet påbörjade premiärminister Contes första regering (2018–2019) att ta fram ett policydokument för Afrika. Arbetet har återupptagits men dokumentet har ännu inte antagits.³⁴⁶

5.1.1 Prioriterade sakområden

Migrationsfrågan är en anledning till det ökade intresset för Afrika. Italiens fokus på migrationsfrågor kopplade till Afrika började redan under 1990-talet då irreguljära migranter började anlända från Libyen.³⁴⁷ Ett avtal ingicks 2008 mellan Italiens dåvarande premiärminister Silvio Berlusconi och Libyens dåvarande diktator Muammar Gaddafi. Enligt detta avtal skulle Italien investera stora summor i Libyen som kompensation för tiden då landet var en italiensk koloni – och Libyen skulle stoppa migrationen från landets kust.³⁴⁸ Under 2000-talet ingick Italien även bilaterala avtal med Algeriet, Tunisien och Egypten med fokus på att förbättra den lokala polis- och gränskontrollkapaciteten.³⁴⁹ Italien var även drivande i diskussionerna kring irreguljär migration inom EU, bland annat vid Valletta-toppmötet om migration 2015.³⁵⁰

Migrationsfrågan har hög prioritet trots en markant minskning av migranter till Italien. Färre än 8 000 migranter kom till Italien över Medelhavet under 2019, en minskning med 62 procent från 2018 och med 92 procent jämfört med 2017.³⁵¹ Då regeringen är relativt ny är därmed många av regeringens utrikespolitiska prioriteringar fortfarande oklara. Migrationsfrågan bedöms dock fortsättningsvis vara prioriterad. När premiärministern Contes presenterade sin nya regering för den italienska deputeradekammaren framhöll han i sitt tal främst migration, landets budget och relationen till EU. Den nya regeringen har inlett sin mandatperiod med en mindre aggressiv inställning till invandring till skillnad från den föregående som utmärkte sig genom sin hårda migrationspolitik.³⁵²

En anledning till ett fortsatt fokus på migrationsfrågor trots en markant minskning av migrationen är oron över infiltration av terrorister bland migranterna. Jämfört med andra europeiska länder har Italien de senaste åren varit skonat från terroristattacker. Dock finns det en oro att Islamiska staten och islamistiska terrorister har infiltrerat den stora irreguljära migrationsströmmen från Libyen och Nordafrika.³⁵³

Italiens relationer med Afrika handlar inte enbart om migration utan den italienska regeringen har även som mål att öka handeln med kontinenten. Jämfört med andra stora ekonomier har Italien varit sen med att ingå ett omfattande partnerskap med Afrika. Italien har haft två italiensk-afrikanska ministerkonferenser (2016 och 2018) med syfte att öka investeringar i Afrika för att, bland annat, minska migrationsflödena till Europa.³⁵⁴

³⁴⁴ Se bland annat Amdetsion Fasil “Italy’s History in Africa is a Messy Affair”, *Fair Observer*, 2016-09-16; Venturi, Bernardo (2018), “Africa and Italy’s Relations After the Cold War”, 179.

³⁴⁵ Utrikespolitiska institutet (2019), “Utrikespolitik och försvar”.

³⁴⁶ Intervju 2, 2019-09-24.

³⁴⁷ Liga, Aldo (2018), *‘Playing with molecules’: The Italian Approach to Libya*, (Paris: Institut français des relations internationales), 16-17.

³⁴⁸ Göteborgs-Posten, ”Italien och Libyen återupptar migrationsavtal”, 2018-07-07.

³⁴⁹ González Enríquez, Carmen mfl. (2018), *Italian and Spanish approaches to external migration management in the Sahel*, 9.

³⁵⁰ Se Venturi, Bernardo (2018), “Africa and Italy’s Relations After the Cold War”, 178.

³⁵¹ Amante, Angelo, “Italy presents plan to accelerate expulsion of migrants”, *Reuters*, 2019-10-04.

³⁵² The Local, “Here are the main things Italy’s prime minister says his government will do”, 2019-09-09.

³⁵³ Simcox, Robin, ”Is Italy Immune From Terrorism?”, *Foreign Policy*, 2019-07-18; Intervju 3, 2019-09-24; Intervju 5, 2019-12-05; Reuters, “Terrorist presence on migrants boats from Libya now a certainty: Italy’s Salvini”, 2019-04-17.

³⁵⁴ ANSA, “Africa not a threat but an opportunity, says Italy premier”, 2016-05-19.

5.1.2 Geografiska prioriteringar

I den italienska vitboken om internationell säkerhet och försvar från 2015 presenteras tre prioriterade områden i Afrika: Euro-Medelhavsregionen (där Maghreb ingår), Sahel och Afrikas horn.³⁵⁵

5.1.2.1 Maghreb fortsatt främsta prioritet

Maghreb är fortsatt främsta prioritet på grund av sitt geografiska läge, ekonomiska handelsflöden och kulturhistoriska band.³⁵⁶ I italiensk utrikespolitik ses även Libyen och Mauretanium som en del av Maghreb. Dock har Italien begränsade relationer med Mauretanium.³⁵⁷

Libyen har fortsatt hög prioritet trots en tydlig minskning av migrationsflöden under 2018–2019.³⁵⁸ Den italienska ön Lampedusa ligger enbart 225 kilometer från den libyska kusten och har varit första anhalt för många som har tagit sig över Medelhavet.³⁵⁹ Libyen är även betydelsefullt av historiska skäl, landet var en italiensk koloni mellan 1911 och 1943 och är en viktig leverantör av olja och naturgas till Italien.³⁶⁰

Algeriet är också prioriterat av den italienska regeringen. Landet är Italiens största handelspartner i Afrika och en huvudleverantör av gas och olja som transporteras via en pipeline genom Tunisien.³⁶¹ Av detta skäl är även Tunisien ett viktigt land. Tunisien är dessutom Italiens andra främsta handelspartner på kontinenten. Länderna har även en historisk koppling. Under början av 1990-talet hade Italien en stor befolkning i Tunisien. I dag är dock förhållandet det omvända; den tunisiska diasporan i Italien är näst störst efter den i Frankrike. Tunisien är dessutom en betydelsefull partner för Italiens arbete inom kontraterror och hantering av migration.³⁶²

5.1.2.2 Ökat fokus på Sahel

Italiens hantering av irreguljära migrationsflöden har traditionellt fokuserat på de närmaste grannländerna. En vändpunkt i Italiens inställning till Afrika skedde efter den arabiska våren då samarbetet med partnerländerna (Libyen, Algeriet, Tunisien och Egypten) kollapsade, vilket bidrog till att irreguljär migration till Europa ökade. Italien började främja en integrerad strategi för migrationshantering, som förutser samarbete mellan ursprungs-, transit- och destinationsländer.³⁶³ Fokusområdet utökades därmed från Nordafrika längre söderut, speciellt till Sahelregionen.

³⁵⁵ Se Ministry of Defence (2015), *White paper for international security and defence*, Press Office of the Cabinet of the Minister.

³⁵⁶ Ministry of Defence (2015), *White paper for international security and defence*, 27.

³⁵⁷ Corallouzzo, Valter (2008), "Italy and the Mediterranean: Relations with the Maghreb countries", *Modern Italy*, 12 (2): 118; Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation (2017), *The Italian strategy in the Mediterranean – Stabilising the crises and building a positive agenda for the region*, 46.

³⁵⁸ Gostoli, Ylenia, "Anti-migration deal between Italy and Libya renewed", *Aljazeera*, 2019-11-02.

³⁵⁹ Stratfor, "Italy's Interests in Libya", *Forbes*, 2011-03-31; International Organisation for Migration (2019), *Mixed migration flows in the Mediterranean – Compilation of Available Data and Information January 2019*, 13-14.

³⁶⁰ Liga, Aldo (2018), *'Playing with molecules': The Italian Approach to Libya*, 33; ENI, "Eni's activities in Libya".

³⁶¹ Sanguini, Armando (2016), "Italy and Algeria, a stable partnership in a troubled region", *ISPI*.

³⁶² Torelli, Stefano M. (2016), "Tunisia: do not take it for granted", *ISPI*; Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation (2017), "Italy-Tunisia: Alfano initiates collaboration with Tunisia on strategic sectors".

³⁶³ González Enríquez, Carmen mfl. (2018), *Italian and Spanish approaches to external migration management in the Sahel*, 9.

Den italienska vitboken identifierar avsaknaden av statliga strukturer i Sahelländerna som en orsak till instabilitet i Medelhavsområdet eftersom den underlättar massmigration, trafficking och internationell terrorism.³⁶⁴

5.1.2.3 Italien återvänder till Afrikas horn

Somalia och Eritrea är forna italienska kolonier medan Etiopien var under italiensk okkupation.³⁶⁵ Italien har dock fram tills för några år sedan hållit en låg profil i regionen. Andelen somalier, etiopier och eritreaner som anländer från Afrika till Europa via Tchad, Sudan och Libyen har traditionellt sett varit hög.³⁶⁶ Italien vill bidra till stabilitet i regionen för att bidra till en minskning av utvandringen till Europa.³⁶⁷

Italien öppnade 2014 sin första utländska militärbas i Djibouti och lanserade samma år nya operativa linjer för det italienska utvecklingssamarbetet i östra Afrika. En av prioriteringarna är hantering av migrationsfenomenet.³⁶⁸

Italien vill bidra till att minska irreguljär migration genom att investera i Afrikas horns ekonomier och transportinfrastruktur för att förbättra den ekonomiska situationen i regionen.³⁶⁹ Premiärminister Conte har uppmanat italienska investerare att dra nytta av den nya fredsvågen i Afrikas horn.³⁷⁰ Regionen lyfts även fram som viktig då flera sjöfartsleder till och från Medelhavsområdet korsar här.³⁷¹

5.2 Politiska och diplomatiska relationer

Italiens politiska engagemang i Afrika har sedan andra världskriget varit sporadisk, främst på grund av inre politiska och institutionella begränsningar. Landet har dessutom haft, vid olika tidpunkter och i varierande grad, ett besvärligt förhållande till sina tidigare kolonier. Italien har därmed inte kunnat använda sina tidigare kolonier som en bas för att stärka politiska band på kontinenten.³⁷²

Sedan 2014 finns det tendenser inom regeringen till ett mer strategiskt tillvägagångssätt på politisk nivå i relationerna mellan Italien och Afrika. Bland annat har Italien genomfört en reform av sitt utvecklingssamarbete vilket resulterade i att utrikesministeriet växte och döptes om till ”ministeriet för utrikesfrågor och internationellt samarbete”.³⁷³

5.2.1 Försökt till återetablering av relationer med forna kolonier

Italien upprättade kolonier i Libyen (1911–1943), Eritrea (1890–1941) och Italienska Somaliland (1889–1941) samt ockuperade Etiopien (1935–1945).³⁷⁴ Alla kolonier utom Italienska Somaliland blev självständiga i samband med andra världskrigets slut. Under

³⁶⁴ Ministry of Defence (2015), *White paper for international security and defence*, 29-30.

³⁶⁵ Encyclopedia.com, ”Africa: Italian Colonies”.

³⁶⁶ Gulevich, Vladislav, ”Italy making its way back to Africa”, *Modern Diplomacy*, 2019-02-08; Mumbere, Daniel, ”Italy PM urges investment in 'peaceful' Ethiopia, Horn of Africa”, *Africanews*, 2018-10-12.

³⁶⁷ Italian Ministry of Defence (2015), *White paper for international security and defence*, 30.

³⁶⁸ Italian Ministry of Defence (2015), *White paper for international security and defence*, 30; Ministero degli Affari Esteri (2014), *Linee operative della Cooperazione Italiana allo sviluppo in Africa Orientale*, 4.

³⁶⁹ Gulevich, Vladislav, ”Italy making its way back to Africa”, *Modern Diplomacy*, 2019-02-08; Mumbere, Daniel, ”Italy PM urges investment in 'peaceful' Ethiopia, Horn of Africa”, *Africanews*, 2018-10-12.

³⁷⁰ Mumbere, Daniel, ”Italy PM urges investment in 'peaceful' Ethiopia, Horn of Africa”, *Africanews*, 2018-10-12.

³⁷¹ Ministry of Defence (2015), *White paper for international security and defence*, 30.

³⁷² Se Venturi, Bernardo (2018), ”Africa and Italy's Relations After the Cold War”.

³⁷³ Venturi, Bernardo (2018), ”Africa and Italy's Relations After the Cold”; Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation (2014), ”Cooperation: Pistelli, with reform cooperation becomes 'key part' of foreign policy”.

³⁷⁴ Ben-Ghiat, Ruth, Fuller, Mia (eds.) (2005), *Italian Colonialism*, (New York, United States: Palgrave MacMillan), xv-xviii.

andra världskriget ockuperade brittiska trupper Italienska Somaliland och förvaltade det fram till 1950 då det övergick till att bli ett förvaltningsområde under FN administrerat av Italien.³⁷⁵ År 1960 förenades Italienska Somaliland med Brittiska Somaliland för att bilda den oberoende republiken Somalia. Italien var fortsatt engagerat i sina forna kolonier en kort period efter deras självständighet för att sedan vara frånvarande fram tills 1990-talet.³⁷⁶

Flera faktorer bidrog till frånvaron. Ett villkor i fredsfördraget från 1947 var att Italien var tvungen att avstå från sina kolonier, endast Somalia tilldelades den italienska administrationen som ett förvaltningsområde under en tioårsperiod. Detta uppskattades inte av angränsande Etiopien och relationen mellan Italien och Etiopien blev ansträngd.³⁷⁷ Den politiska mutskandalen *Tangentopoli* år 1992 raserade det italienska politiska system och många politiker dömdes till fängelse. Detta tillsammans med inbördeskriget i Somalia medförde att Italien höll en låg profil i forna kolonier fram till nyligen.³⁷⁸

Efter andra världskriget fram till 1990-talet prioriterade Italien Europa, diasporan i Latinamerika, det transatlantiska partnerskapet och Medelhavsregionen. Under 1990-talet hade Italien punktinsatser med sina forna kolonier, bland annat deltog landet i en FN-insats i Somalia (1992–1995) och var värd för förhandlingsprocessen mellan Etiopien och Eritrea.³⁷⁹ Försökt till att återetablera relationer med Libyen påbörjades under slutet av 1990-talet för att stävja irreguljär migration och säkra import av olja.³⁸⁰

Sedan 2014 har Italien försökt att återetablera relationerna med Eritrea, Etiopien och Somalia och landet har genomfört ett flertal högnivåbesök till Afrikas horn sedan dess.³⁸¹

5.2.2 Diplomatisk närvaro

De senaste åren har Italien öppnat tre nya ambassader (i Guinea, Niger och Burkina Faso) och en permanent representation vid AU.³⁸² Italien har ambassader i 23 afrikanska länder, vilket är få jämfört med andra stora europeiska länder som Frankrike och Tyskland.³⁸³ Det låga antalet bedöms påverka Italiens möjligheter att stötta etablering av italienska företag på kontinenten och att genomföra kulturella initiativ.³⁸⁴

Antalet högnivåbesök har ökat men från en låg nivå. Matteo Renzi, Italiens premiärminister under 2014–2016, var den första sittande italienska premiärminister någonsin som besökte Afrika söder om Sahara.³⁸⁵ De senaste två åren har den nuvarande premiärministern Conte besökt Niger, Tchad, Etiopien, Eritrea samt Libyen, Tunisien och Egypten i Nordafrika.³⁸⁶

Under premiärminister Renzis mandatperiod (2014–2016) var Italien värd för den första italiensk-afrikanska ministerkonferensen i Rom med delegater från 40 afrikanska länder.³⁸⁷ Den andra ministerkonferensen hölls 2018 och det är tänkt att den ska hållas vartannat år i fortsättningen.³⁸⁸

³⁷⁵ United Nations (1950), *Resolutions adopted on reports of the Fourth Committee*, 316th plenary meeting, A/RES442, 53.

³⁷⁶ Dissegna, Timothy, "Italy Returns to the Horn of Africa", *Geopolitical Monitor*, 2019-02-26.

³⁷⁷ Calchi Novati, Giampaolo (2008), "Italy and Africa – how to forget colonialism", *Journal of Modern Italian Studies*, 13 (1): 44.

³⁷⁸ Dissegna, Timothy, "Italy Returns to the Horn of Africa", *Geopolitical Monitor*, 2019-02-26.

³⁷⁹ Venturi, Bernardo (2018), "Africa and Italy's Relations After the Cold War", 178.

³⁸⁰ Liga, Aldo (2018), *'Playing with molecules': The Italian Approach to Libya*, 16-17.

³⁸¹ Dissegna, Timothy, "Italy Returns to the Horn of Africa", *Geopolitical Monitor*, 2019-02-26; Ferrari, Max, "Italian government determined to build bridges with Africa", *Arab News*, 2018-10-11; Dissegna, Timothy, "Italy Returns to the Horn of Africa", *Geopolitical Monitor*, 2019-02-26.

³⁸² Cessac, Majorie (2019), "Italie – Forza Africa!", *Jeune Afrique*, 3071, 2019-11-20.

³⁸³ Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, "Rete diplomatica"; Venturi, Bernardo (2018), "Africa and Italy's Relations After the Cold War", 175.

³⁸⁴ Intervju 2, 2019-09-24.

³⁸⁵ Amdetsion Fasil, "Italy's History in Africa is a Messy Affair", *Fair Observer*, 2016-09-16.

³⁸⁶ Gulevich, Vladislav, "Italy making its way back to Africa", *Modern Diplomacy*, 2019-02-08.

³⁸⁷ Amdetsion Fasil, "Italy's History in Africa is a Messy Affair", *Fair Observer*, 2016-09-16.

³⁸⁸ Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, "Italy-Africa initiative".

5.3 Handel och investeringar

5.3.1 Policy

Handeln med Afrika söder om Sahara är mycket begränsad utan är istället koncentrerad till Nordafrika. Italienska regeringen har som mål att öka handel med kontinenten och Italien vill utveckla synergier med investeringspartners såsom Kina, Turkiet och Indien i Afrika.³⁸⁹ Italien har bland annat tecknat avtal med Kina om deltagande i infrastrukturprojektet *Belt and Road Initiative* och den italienska regeringen har uttryckt en förhoppning om att italienska och kinesiska företag ska söka synergier i bland annat Afrika.³⁹⁰ Italien söker även partnerskap med Förenade Arabemiraten för gemensamma investeringar i Afrika.³⁹¹

Italien har även arrangerat två italiensk-afrikanska ministerkonferenser (2016 och 2018). Delsyftena med konferenserna har varit att öka investeringar på kontinenten samt att minska irreguljär migration till Europa.³⁹²

5.3.2 Handel

Handeln med Afrika söder om Sahara är, som nämnt ovan, mycket begränsad och har minskat under den senaste tioårsperioden. Importen från Afrika söder om Sahara motsvarar cirka 1,38 procent (från 1,77 procent år 2007) av Italiens totala import och exporten motsvarar 1,1 procent (från 1,24 procent år 2007) av den totala exporten.³⁹³

Italiens handel med Afrika är koncentrerad till Nordafrika, där Algeriet är den viktigaste handelspartnern (se figur 10). Handeln med Algeriet, såväl import som export, har kontinuerligt ökat under perioden 2007–2017.³⁹⁴ Importen från Algeriet består nästan uteslutande av gas och petroleum.³⁹⁵ Exporten till Algeriet består främst av olika typer av maskiner och raffinerad petroleum.³⁹⁶ Tidigare importerade Italien olja främst från Libyen men sedan inbördeskriget bröt ut i Libyen 2011 har italiensk import från landet sjunkit.³⁹⁷

³⁸⁹ Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation (2018), *II conference ministerielle Italie – Afrique: Documentation de reference* (Rom: Africa-Italia), 4.

³⁹⁰ Ministry of Economic Development (2019), "Italia - Cina, l'intervento del Ministro al Business Forum"; BBC, "Italy joins China's New Silk Road project, 2019-03-23.

³⁹¹ International Finance, "Italy for tie-ups with UAE sovereign wealth funds to invest in Africa, Asia", 2019-05-14.

³⁹² Se Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation (2018), *II conference ministerielle Italie – Afrique*.

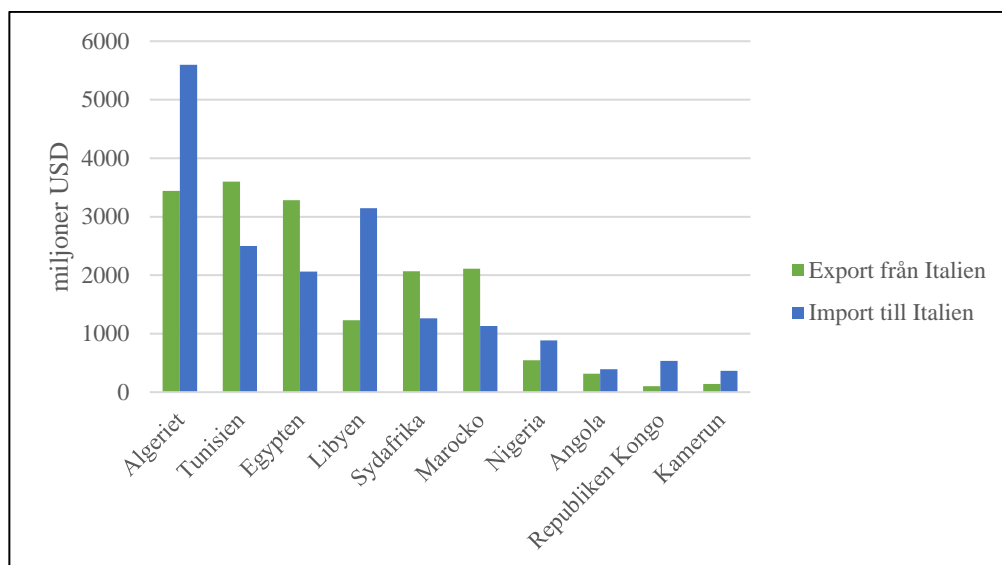
³⁹³ World Integrated Trade Solution, "Italy exports, imports and trade balance by region 2017".

³⁹⁴ Ibid.

³⁹⁵ Observatory of Economic Complexity, "What does Algeria export to Italy? (2017)"; Sanguini, Armando (2016), "Italy and Algeria, a stable partnership in a troubled region", *ISPI*.

³⁹⁶ Observatory of Economic Complexity, "What does Algeria import from Italy? (2017)".

³⁹⁷ World Integrated Trade Solution, "Italy exports, imports and trade balance by region 2017"; Squires, Nick, "Libya: Italian oil giant suspends supply from Libya", *The Telegraph*, 2011-02-2.

Figur 10. Italiens 10 främsta handelspartners i Afrika 2017 (miljoner USD).³⁹⁸

Italiens viktigaste handelspartners i Afrika år 2017 var Algeriet, Tunisien, Egypten, Libyen, Sydafrika, Marocko, Nigeria, Angola, Republiken Kongo och Kamerun.³⁹⁹

Importen från Afrika består främst av råmaterial medan italiensk export till kontinenten består av typiska ”made in Italy” produkter från små till medelstora företag, samt raffinerat petroleum och olika typer av maskiner.⁴⁰⁰

5.3.3 Investeringar

Italien har störst andel direktinvesteringar i Algeriet och Egypten, till stor del inom energisektorn (se figur 11).⁴⁰¹ Ett exempel på detta är det delvis statligt ägda *Ente Nazionale Idrocarburi* (ENI) som är verksam inom olje- och naturgasutvinning. ENI är ett av Italiens ledande företag som är verksamt i Afrika och har investeringar i Libyen, Liberia, Elfenbenskusten, Ghana, Nigeria, Gabon, Republiken Kongo, Angola, Kenya, Mocambique och Sydafrika.⁴⁰²

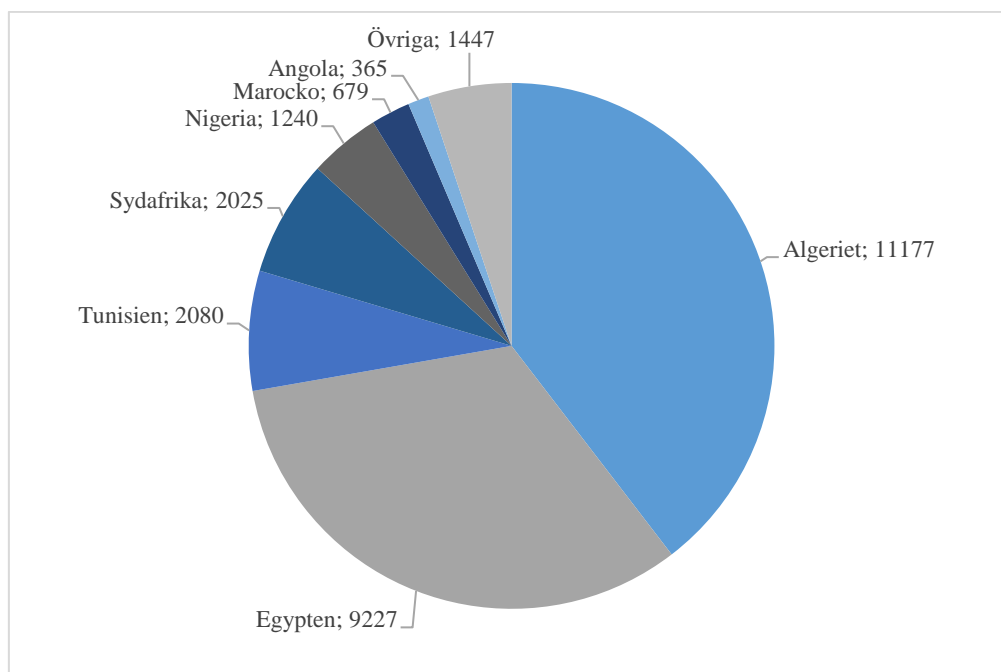
³⁹⁸ Värdet är i löpande priser. Bearbetade data från World Integrated Trade Solution, ”Italy exports, imports and trade balance by region 2017”.

³⁹⁹ World Integrated Trade Solution, ”Italy exports, imports and trade balance by region 2017”.

⁴⁰⁰ Venturi, Bernardo (2018), ”Africa and Italy’s Relations After the Cold War”, 184; OEC (2019), ”What does Algeria import from Italy? (2017)”; Observatory of Economic Complexity, ”What does Egypt import from Italy? (2017)”; Observatory of Economic Complexity, ”What does Tunisia import from Italy? (2017)”; Observatory of Economic Complexity, ”What does South Africa import from Italy? (2017)”.

⁴⁰¹ Bearbetad data från IMF CDIS (2019); Chikhi Lamine, ”UPDATE 1-Italy’s Eni plans investments in Algeria worth billions in next three years – CEO”, *Reuters*, 2018-04-17; Egypt Today, ”Italian investments in Egypt reach \$4B”, 2019-06-03.

⁴⁰² Venturi, Bernardo (2018), ”Africa and Italy’s Relations After the Cold War”, 184; ENI, ”Global presence”.

Figur 11. Fördelning av Italiens direktinvesteringar i Afrika, 2017 (miljoner USD).⁴⁰³

5.4 Bistånd

Bistånd är en essentiell del i italiensk utrikespolitik och spelar en viktig roll i Italien/Afrika-relationerna.⁴⁰⁴ Dock är resurserna små och det italienska biståndet har länge lidit av brist på transparens, ansvarsutkrävande och effektivitet. Italien genomförde 2014 en omfattande reform av det italienska biståndet och etablerade 2017 en ny myndighet för bistånd, *Agenczia italiana per la cooperazione allo sviluppo* (AICS). Utvecklingssamarbetet har sedan dess fått en större roll i den italienska utrikespolitiken och i samband med reformen ändrades även namnet på Italiens utrikesministerium till ministeriet för utrikesfrågor och internationellt samarbete.⁴⁰⁵

Italien är i absoluta tal världens åttonde största biståndsgivare. Efter sex år med stadiga nettoökningar sjönk Italiens bistånd betydligt under 2018 till motsvarande 0,24 procent av BNP. Minskningen beror delvis på minskade kostnader för att ta emot flyktingar i Italien. Målet är att öka biståndet till en nivå som motsvarar 0,4 procent av BNP fram till 2021.⁴⁰⁶ Nära hälften av biståndet var multilateralt, varav EU stod för merparten (60 procent) jämfört med FN (11 procent), Världsbanken (10 procent), regionala utvecklingsbanker (9 procent) och andra multilaterala institutioner (9 procent).⁴⁰⁷

Det bilaterala biståndet år 2017 var främst riktat till Afrika söder om Sahara, Mellanöstern och Nordafrika, med inriktning på att mildra grundorsakerna till irreguljär migration.⁴⁰⁸ Italiens största biståndsmottagare i Afrika år 2017 var Niger, Libyen, Tunisien, Mocambique, Senegal, Sudan, Etiopien, Somalia, Kenya och Tchad. Under 2017 ökade Italien väsentligt sitt bistånd till Niger och Libyen (se figur 12).⁴⁰⁹ Ökningen av biståndet sammanfaller med planer och lansering av italienska militära insatser i dessa två länder.

⁴⁰³ Bearbetad data från IMF CDIS (2019).

⁴⁰⁴ Venturi, Bernardo (2018), "Africa and Italy's Relations After the Cold War", 179.

⁴⁰⁵ Venturi, Bernardo (2019), *The trouble with Italy's development cooperation* (Commentaries 19/37, Rome: IAI), 1.

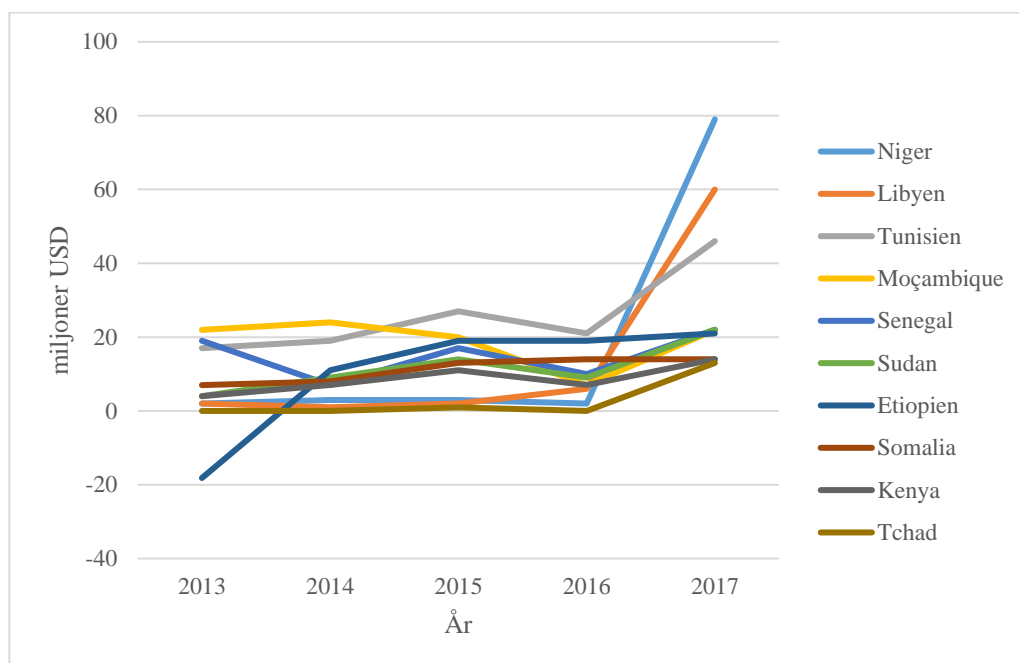
⁴⁰⁶ Donor Tracker (2019), "Italy: Donor profile".

⁴⁰⁷ OECD (2019), "Development Co-operation Profiles 2019: Italy".

⁴⁰⁸ OECD (2019), "Development Co-operation Profiles 2019: Italy"; Donor Tracker (2019) "Italy: Donor profile".

⁴⁰⁹ OECD (2019), "Development Co-operation Profiles 2019: Italy".

Italien etablerade 2016 ett militärt fältsjukhus i Libyen och godkände 2018 en insats i Niger.⁴¹⁰

Figur 12. Italiens tio främsta biståndsmottagare i Afrika 2013-2017. Löpande priser (miljoner USD).⁴¹¹

5.5 Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer

Enligt artikel 11 i den italienska konstitutionen står det att Italien ska förespråka och uppmuntra internationella organisationer som främjar fred och rättvisa mellan nationer.⁴¹² Efter kalla kriget har dock Italiens enda betydande deltagande i internationella insatser i Afrika söder om Sahara varit *Operation Restore Hope*, en FN-insats i Somalia från 1992 fram till 1995.⁴¹³

På senare tid har den bilaterala militära närvaron ökat. Premiärminister Conte framhöll i sitt tal till FN:s generalförsamling i september 2019 en önskan om att inta en ledande roll på bilateral nivå i Afrika. Conte avser även att ytterligare främja ett större engagemang med EU.⁴¹⁴

5.5.1 Militär närvaro

Italiens militära närvaro på den afrikanska kontinenten har de senaste åren alltså ökat, både bilateralt och inom ramen för EU. Inom ramen för FN är dock deltagandet fortsatt lågt.

⁴¹⁰ Gasinska, Karolina (2019), *Italy – Refocusing on Africa to Control Migration Flow*, FOI Memo 6816 (Stockholm: FOI), 2-3.

⁴¹¹ Bearbetad data från OECD DAC (2019), Query Wizard for International Development Statistics (QWIDS).

⁴¹² Senato della Repubblica (1947), *Constitution of the Italian republic: Fundamental Principles*, §11.

⁴¹³ Venturi, Bernardo (2018), "Africa and Italy's Relations After the Cold War", 178.

⁴¹⁴ UN Web TV (2019), "Italy - President Addresses General Debate, 74th Session" [film].

5.5.1.1 Bilateralt

År 2013 etablerade Italien sin första utländska bas sedan andra världskriget i Djibouti. I dag är 92 soldater stationerade på basen för att ge operationell och logistiskt stöd till militära och civila bilaterala och multilaterala insatser.⁴¹⁵

Italien har även 300 soldater inom ramen för bilaterala insatsen MIASIT som består av ett militärt fältsjukhus i Libyen samt stöd till att bygga upp kapaciteten hos libyska kustbevakningen och flottan.⁴¹⁶

MISIN-insatsen i Niger består av 290 soldater som erbjuder träning till främst nigeriska säkerhetsstyrkor för att motverka illegal handel och hantering av säkerhetsshot.⁴¹⁷

Vapenexporten till Afrika söder om Sahara är inte särskilt omfattande. Inte heller är exporten till Nordafrika av någon större omfattning, dock med undantag av den topp som kan märkas för Algeriet år 2014. Den främsta marknaden för italiensk vapenexport har de senaste åren varit Mellanöstern som utgör omkring 45-50 procent av exporten.⁴¹⁸

Under perioden 2000–2011 varierar visserligen den italienska vapenexporten från ett år till ett annat, men exporten kan icke desto mindre sägas visa en sorts ökande trend som når sin högsta nivå just 2011.⁴¹⁹ Länder som utmärker sig under denna period enligt SIPRI:s beräkningar är Sydafrika med 30 helikoptrar och Nigeria med bland annat 15 helikoptrar, 11 självgående artillerisystem och ett transportflyg.⁴²⁰

Sedan 2011 har vapenexporten minskat, mer under åren 2012–2014 än under perioden 2014–18.⁴²¹

5.5.1.2 Multilateralt i EU

Italien är en av de främsta bidragsgivarna till insatser inom ramen för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP). Under 2017 bidrog Italien med 5,7 procent av all sekunderad civil personal, rankad som fjärde bidragsland. Italiens bidrag till insatser har nyligen ökat och i dag består det av 176 personer i *European Union Naval Force* (EUNAVFOR) Somalia och 96 soldater i EUTM Mali.⁴²² Italien bidrar både med 184 personer och med en drönare (Predator) och flyg (P72A) till EUNAVFOR MED Sophia i Medelhavet. Mandatet för insatsen innefattar havsövervakning och stöd till Libyens kustbevakning och sjöstridskrafter för att störa affärsmodellen för migrantsmugglare och människohandlare i södra centrala Medelhavsområdet. Insatsens högkvarter ligger i Rom.⁴²³

Italien bidrar även till Frontex' *European Border Surveillance System* (EUROSUR) och stödjer AU-aktiviteter främst genom EU.⁴²⁴

⁴¹⁵ Senato della Repubblica/Camera dei deputati (2019), *Autorizzazione e proroga missioni internazionali*, DOC. XXV n.2 e DOC XXVI n. 2, 54.

⁴¹⁶ Ministry of Defence, "Missione bilaterale di assistenza e supporto in Libia (MIASIT)"; Ministry of Defence (2019), "Military Operations".

⁴¹⁷ Ministry of Defence, "Missione bilaterale di supporto nella Repubblica del Niger (MISIN)"; Ministry of Defence (2019), "Military Operations".

⁴¹⁸ Bearbetade data från SIPRI Arms trade database.

⁴¹⁹ Ibid.

⁴²⁰ SIPRI Arms trade database, "Transfers of major weapons: Deals with deliveries or orders made for 2000 to 2011".

⁴²¹ Bearbetade data från SIPRI Arms trade database.

⁴²² Venturi, Bernardo (2018), "Africa and Italy's Relations After the Cold War", 178; Ministry of Defence (2019), "Military Operations".

⁴²³ Ministry of Defence (2019), "Military Operations"; EUNAVFOR – Operation Sophia, "Assets, Deployed units, All types – All nations"; Europeiska rådet (2019) "EU-insatsen Eunavfor MED Sophia förlängs till den 30 september 2019".

⁴²⁴ Venturi, Bernardo (2018), "Africa and Italy's Relations After the Cold War", 178"; Ministry of Defence (2019), "Military Operations".

5.5.1.3 Multilateralt i FN

Italien har sedan 1960-talet deltagit i FN-insatser i Afrika.⁴²⁵ Italien är den åttonde största bidragsgivaren till FN:s fredsbevarandebudget och deltar med strax över 1 000 soldater och poliser till pågående FN-insatser. Majoriteten av dessa deltar i *UN Interim Force in Lebanon* (UNFIL) i Libanon medan antalet civil och militär personal i FN-insatser i Afrika är mycket lågt.⁴²⁶

5.6 Extern kulturpolitik

Italienska språket och kultur har varit prioritet för italiensk kulturpolitik.⁴²⁷ *Istituto Italiano di Cultura* stöds av italienska utrikesministeriet och dessa finns på 83 platser runt om i världen. I Afrika finns institutet i Algeriet, Egypten, Etiopien, Kenya, Libyen, Marocko, Senegal, Sydafrika, och Tunisien.⁴²⁸ Fördelningen av instituten tyder på att Afrika söder om Sahara har en låg prioritet medan Nordafrika är i större utsträckning prioriterat.

Kurser i italienska ges av *Dante Alighieri Society*, som globalt finns på över 500 platser varav 12 på den afrikanska kontinenten: Egypten, Republiken Kongo, Zimbabwe, Zambia, Mocambique samt fyra i Sydafrika och tre i Marocko.⁴²⁹

Det är de italienska ambassaderna som koordinerar de olika aktiviteterna och finansieringen för respektive land.⁴³⁰ Enligt en talesperson på utrikesministeriet har intresset för att lära sig italienska ökat i Afrika. Ett problem är att Italien har få och små ambassader på den afrikanska kontinenten, vilket medför att de har svårt att tillgodose efterfrågan på bland annat italienska språkkurser och kulturella aktiviteter. Dessutom minskade budgeten för denna typ av aktiviteter i samband med den finansiella krisen 2008.⁴³¹

5.7 Analys

Till följd av de stora flyktingströmmarna till Italien och Europa under 2015 har Afrika fått hög prioritet i italiensk utrikespolitik efter en lång tid av lågt intresse för kontinenten. De senaste åren har den italienska regeringen gjort försök till att återetablera kontakterna med Afrika, främst Nordafrika och Afrikas horn. De har även etablerat en ny närvaro i Niger som är ett viktigt transitland för migranter.

Jämfört med Frankrike, Tyskland och Spanien har Italien större utmaningar med att stärka relationerna med Afrika, trots sin geografiska närhet. De återkommande hoten om nya regeringskriser och Italiens budgetunderskott försvårar arbetet med långsiktig planering av Italiens utrikespolitik gentemot Afrika. Dessutom har Italiens långa frånvaro på kontinenten medfört ett begränsat diplomatiskt nätverk med få ambassader på plats. De senaste åren har antalet högnivåbesök ökat, men från en låg nivå.

⁴²⁵ Ministero degli affari esteri e della cooperazione internazionale (2018), *II Conference ministerielle Italie-Afrique*.

⁴²⁶ Venturi, Bernardo (2018), "Africa and Italy's Relations After the Cold War", 178; Baserat på bearbetad data från *Providing for Peacekeeping*, "IPI peacekeeping database 1990-2018".

⁴²⁷ Se Sakharov, Andrey (2014), "Italian Soft Power", *International Organisations Research Journal*, 9 (2): 59-71; Ministero degli affari esteri e della cooperazione internazionale, "Promozione della lingua italiana".

⁴²⁸ Ministero degli affari esteri e della cooperazione internazionale, "Istituti di Cultura".

⁴²⁹ La Dante, "Le Nostre sedi".

⁴³⁰ Sakharov, Andrey (2014), "Italian Soft Power".

⁴³¹ Intervju 2, 2019-09-24.

6 Sammanfattning och slutsatser

Vilka är Frankrike, Tyskland, Spanien och Italiens långsiktiga strategier och intressen i Afrika? I vilka avseenden har ländernas Afrikapolitik förändrats? Vad innebär de fyra staternas prioriteringar på sikt för samarbetet inom EU och för Sverige? Detta var de frågor som restes i inledningen och som denna studie har avsett att besvara.

Studiens syfte har varit att ge en översiktsbild över ländernas Afrikapolitik och att fånga in de väsentligaste aspekterna och förändringarna i de fyra ländernas Afrikapolitik. För att identifiera de fyra ländernas strategier och intressen i Afrika har angreppssättet varit brett. Studiens huvudfråga var: ”Vilka är de fyra staternas långsiktiga strategier och intressen i Afrika?” För att besvara den frågan har vi analyserat policy men även undersökt länderna politisk-diplomatiska, ekonomiska, säkerhetsrelaterade och kulturella relationer med Afrika. I studien har ingått analys av policydokument, diplomatisk och militär närvaro, handel, investeringar, bistånd och kulturpolitik. Statistik har inhämtats från en rad källor för att belysa relationerna och deras eventuella förändring över tid. Intervjuer och samtal har genomförts med ett trettiootal personer i Rom, Berlin, Madrid, Paris och Stockholm.

Varje delområde skulle förtjäna en djupare analys, vilket författarna till denna rapport är medvetna om. Samtidigt har det varit av värde att ta ett helhetsgrepp på relationerna eftersom trenden i de studerade länderna går mot att alltmer betona vikten av att integrera olika utrikespolitiska instrument, där aktörerna går i riktning mot att kombinera säkerhetsrelaterade aktiviteter med utvecklingssamarbete, ekonomisk utveckling och diplomati. På internationell nivå har det länge funnits en trend att kombinera säkerhetsinsatser med andra sakområden genom en så kallad allomfattande ansats (*comprehensive approach*⁴³²) som kan definieras som en bred, ofta civil-militär, insats för att hantera komplexa konflikter och kriser. Denna typ av insatser har till exempel genomförts i Afghanistan och FN-insatserna MONUC i Demokratiska Republiken Kongo och UNAMSIL i Sierra Leone.⁴³³ I det franska och tyska fallet förefaller denna diskussion om ökad samordning mellan olika politikområden ha kommit relativt sent i relation till internationell policy och praktik.

En fråga som har berörts i denna studie, men som inte har kunnat fördjupas, är hur EU-stater i olika konstellationer samarbetar med varandra i fält. Inom det säkerhetspolitiska området har Frankrike och Tyskland tagit initiativ till *Partnership for Security and Stability in the Sahel* (P3S) och vi har sett hur Spanien ger flygstöd till Frankrike i Mali och Centralafrikanska republiken. Frankrikes initiativ i november 2019 att skicka specialförband till stöd för de maliska försvarsstyrkorna är ett ytterligare exempel. Då detta skrivs, har Republiken Tjeckien, Estland och Belgien tillkännagivit sina bidrag till insatsen.⁴³⁴

I samtliga delkapitel framgår att migrationsfrågan är central och genomsyrar politikområden som rör utvecklingssamarbete, säkerhetspolitik, ekonomisk utveckling och klimatfrågor. Migrationsfrågan är en av drivkrafterna för de fyra ländernas Afrikapolitik, men varierar mellan länder beroende på bland annat utsatthet av migration, inhemsk opinion, arbetslöshet etc. Även om migration berörs inom flera delområden i denna studie skulle migrationsfrågan förtjäna en separat analys. Analysen försvåras av att frågan är känslig och att den ofta diskuteras i vaga termer och med en stor variation i hur migration beskrivs. Migration är även en av de mest centrala frågorna inom EU, med splittring såväl inom som mellan länder. En intressant fråga vore att studera hur EU förhåller sig till grannländer i det södra och östra medelhavsområdet i denna fråga, exempelvis Algeriet, Marocko, Tunisien och Libyen, men även Turkiet. De fyra EU-länderna har även ett bilateralt samarbete med

⁴³² Sedan 2018 har EU dock gått från att använda sig av konceptet *comprehensive approach* till *integrated approach*.

⁴³³ Marklund, Jenny, Hull-Wiklund, Cecilia (2011), *Ledning i multifunktionella insatser*, FOI-R--3355--SE (Stockholm: FOI).

⁴³⁴ Guibert, Nathalie, ”Premiers accords européens pour une coalition de forces spéciales au Sahel”, *Le Monde*, 2019-11-25.

afrikanska stater, som vi inte närmare har kunnat analysera, inte minst inom säkerhets- och migrationsområdet.

Studiens ambition har varit att ta ett helhetsgrepp på Afrika och att studera de fyra ländernas relationer till Afrika som kontinent. Det finns flera skäl till detta. Ett skäl är att det i de studerade länderna uttrycks en politisk ambition att betrakta Afrika ur ett helhetsperspektiv. Ett annat skäl är att det har blivit alltmer uppenbart att det inte går att isolera utvecklingen i olika subregioner från varandra. Efter Libyens fall 2011, har vapen och våldsamt extremism spridits in i Sahel, och det har blivit allt tydligare att den säkerhetspolitiska utvecklingen i Nordafrika, Sahel och Västafrika är intimt sammankopplade och påverkar varandra.

Denna studie bygger vidare på en tidigare FOI-rapport där ett större antal länders militära närvaro i Afrika har kartlagts, nämligen USA, Storbritannien, Spanien, Frankrike, Tyskland, Italien, Ryssland, Turkiet, Förenade Arabemiraten, Indien, Kina och Japan.⁴³⁵ Denna rapport är en vidareutveckling och kommer att åtföljas av liknande rapporter med fördjupad analys av Kina, Indien, Ryssland och USA och deras Afrikapolitik.

I detta avslutande kapitel sammanfattas resultaten från varje fallstudie. Vi diskuterar även de väsentligaste likheterna och skillnaderna mellan de fyra länderna som ingår i studien: Frankrike, Tyskland, Spanien och Italien. Kapitlet börjar med en presentation av de viktigaste resultaten för varje politikområde: 1) politik och diplomati; 2) handel och bistånd; 3) militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer; och 4) extern kulturpolitik. Kapitlet avslutas med en diskussion om vad de olika ländernas Afrikapolitik och prioriteringar betyder för EU och för Sverige. Kapitlet avslutas kommentar där vi diskuterar möjligheter till ytterligare fördjupningsområden för kommande studier.

6.1 Politik och diplomati

En första slutsats är att Afrika har fått ökad prioritet i samtliga länder. Afrikapolitiken uttrycks i olika typer av dokument: för Frankrike härleds politiken oftast ur presidentens linjetal, i Tyskland identifieras Afrikapolitiken genom initiativ och planer från olika ministerier; Spanien presenterar sin Afrikapolitik i ett samlat strategidokument, medan Italien saknar ett samlande dokument. Frankrike och Tyskland har en betydande diplomatisk representation över hela den afrikanska kontinenten (45 respektive 46 ambassader), medan Spanien och Italiens diplomatiska närvaro är något mer begränsad (28 respektive 23 ambassader). Frankrike har i betydligt högre grad än övriga länder bevarat starka band till sina forna kolonier i Väst- och Centralafrika, vilket även är ett särdrag inte bara i förhållande till Tyskland, Spanien och Italien, vars koloniala historia i Afrika är begränsad, men även i jämförelse med Storbritannien och Portugal.

Frankrikes Afrikapolitik efter maktskiftet 2017 till president Macron kännetecknas av både kontinuitet och förändring. Kontraterror utgör en prioritet, som en följd av ökad instabilitet i Sahel och flera terroråd i Frankrike, men med ökade ambitioner att komplettera säkerhet med andra politikområden (diplomati, utveckling). Ett av Macrons flaggskeppsområden för utvecklingssamarbetet är utbildning, i synnerhet flickors utbildning. Även om de bilaterala banden är starka till det frankofona Väst- och Centralafrika, har Macron uttryckt en ambition att främja multilaterala kontakter.

Tysklands fokus på Afrika har ökat sedan 2014. Den federala regeringen har lanserat ett flertal initiativ, främst med fokus på ekonomiskt samarbete och säkerhet. De nya övergripande policyriktlinjerna för Afrika prioriterar inte något specifikt geografisk område utan varje ministerium har sina egna prioriterade länder. De senaste högnivåbesöken har främst gått till Sahel och Nordafrika. En av de främsta drivkrafterna för samarbetet med olika afrikanska länder är att begränsa migrationen till Europa.

Spanien har ökat sitt fokus på Afrika sedan 2000-talet, där en utlösande faktor till detta var ökad irreguljär migration till Kanarieöarna 2006. Traditionellt har Spanien starka politiska

⁴³⁵ Gasinska, Karolina red. (2019), *Foreign military bases and installations*.

och ekonomiska band med Nordafrika och Latinamerika. I den nya Afrikastrategin uttrycks en politisk ambition att utveckla handel och samhällskontakter med Afrika söder om Sahara. Prioriteringen av Afrika söder om Sahara har fått politiskt stöd av såväl spanska vänster- som högerregeringar och uttrycks av att flera nya ambassader i Afrika har etablerats under 2000-talet, framför allt i Västafrika. I den nya Afrikastrategi som antogs 2019 uttrycks tydliga geografiska prioriteringar i Afrika med tio prioriterade länder, där Etiopien, Nigeria och Sydafrika är nyckelländer. Sahel och Västafrika är prioriterade subregioner.

Italien saknar för närvarande en enhetlig Afrikastrategi. Italiens politiska engagemang i Afrika har sedan andra världskriget fram till 1990-talet varit av sporadisk karaktär och varit lågprioriterad i utrikespolitiken. Till följd av de stora flyktingströmmarna till Italien och Europa under 2015 har Afrika fått hög prioritet i italiensk utrikespolitik. Afrika ligger fortfarande högt på agendan trots en markant minskning av migrationsflöden. Italiens tre prioriterade områden i Afrika är Maghreb, Sahelområdet och Afrikas horn.

6.2 Handel och bistånd

Samtliga länder i studien uttrycker en stark vilja att öka handelskontakterna med Afrika, om än med olika utgångslägen och från olika handelsnivåer. I absoluta tal är handeln med Afrika viktigast för Frankrike. I relativa tal är Afrika, framför allt Nordafrika, viktigast för Spanien, medan handeln med Afrika är av minst vikt för Tyskland (i relation till landets totala export och import). Generellt är samtliga länders handel med Afrika söder om Sahara låg i relation till övriga världsdelar; däremot är handeln med Nordafrika betydande. Handeln är inriktad på Afrikas större ekonomier: exempelvis är handeln med Sydafrika och Nigeria viktig för samtliga av de studerade EU-länderna. Frankrike är den största investeraren i Afrika och utmärker sig både i investeringarnas omfattning och att spridning; investeringar görs i betydligt fler länder i jämförelse med Tyskland, Spanien och Italien. Tyskland är en betydligt större biståndsgivare till Afrika än Frankrike, Spanien och Italien. Även om Europa i dagsläget är Afrikas viktigaste handelspartner är europeiska företag utsatta för ökad konkurrens från framför allt Kina, men även från Indien, Förenade Arabemiraten och Saudiarabien, som sedan 2000-talet etablerat sig bland den afrikanska kontinentens tio främsta handelspartners.

Frankrikes marknadsandelar i Afrika har gått tillbaka inom nästan samtliga sektorer sedan 2001, även i frankofona stater. Nordafrika är en viktigare handelspartner än Afrika söder om Sahara, där handeln med Marocko har ökat under den senaste tioårsperioden. En stark ambition finns att nyttja den afrikanska diasporan i Frankrike, att främja handel genom små- och medelstora företag och att främja innovationer. Den största andelen av franskt bistånd är bilateralt och är riktat till Afrika söder om Sahara, med en stark prioritering av fransktalande länder i den traditionella intressesfären. Inom biståndet är president Macrons flaggskeppsområden utbildning, flickors utbildning och klimatfrågor. Ambitionen är att biståndets andel av BNP ska öka fram till 2022, från 0,43 procent av BNP år 2018 till 0,55 procent av BNP år 2022.

Tysklands totala import och export från och till Afrika har ökat något sedan 2007 men är mycket låg jämfört med andra regioner i världen. Den federala regeringen vill ändra på detta och har initierat en rad initiativ för att främja handel och investeringar på kontinenten. Fokus på ekonomiskt samarbetet är även en del av deras biståndsstrategi, där det har skett ett skifte från utvecklingssamarbete till att bygga upp ekonomiska strukturer och fler arbetstillfällen. Samarbetet gäller främst med partnerskapsländer inom ramen för *Compact with Africa* och *the Marshall Plan for Africa*.

Spaniens handel med Afrika är traditionellt koncentrerad till Nordafrika, framför allt till Marocko. I den nya Afrikastrategin från 2019 uttrycks en stark vilja att vidga handeln med Afrika söder om Sahara, som bedöms ha ekonomisk potential. Investeringsnivån är dock mycket låg och marknaden betraktas av spanska företag som riskfylld. Biståndet har skurits ned rejält efter den ekonomiska krisen (2008–2014) och har ännu inte återhämtat sig till tidigare nivåer. Det är inriktat på multilateralt stöd genom EU och bilateralt stöd kanaliserat

genom enskilda organisationer. Även för biståndet uttrycks en prioritet för Västafrika, Nordafrika och Sahel.

Italiens handel med Afrika är koncentrerad till Nordafrika, där Algeriet är den viktigaste handelspartnern. Handeln med Afrika söder om Sahara är mycket begränsad och har minskat under den senaste tioårsperioden. Italienska regeringen har som mål att öka handel med kontinenten och vill därför utveckla synergier med investeringspartners såsom Kina, Turkiet och Indien i Afrika. Italien har även arrangerat två italiensk-afrikanska konferenser på ministernivå (2016 och 2018). Delsyftena med konferenserna har varit att öka investeringar på kontinenten samt att minska migrationen i Europa. Att mildra grundorsakerna till migration är även den främsta inriktningen för det italienska biståndet till Afrika.

6.3 Militär närvaro och övriga säkerhetsrelaterade relationer

Ländernas militära närvaro varierar mellan olika delar av Afrika, men ett markant ökat engagemang i Sahel är tydligt och gemensamt för de studerade länderna. Frankrike har den mest omfattande militära närvaron i Afrika, medan Tyskland främst är engagerat i krisförebyggande och multinationella fredsbevarande insatser. En arbetsdelning råder mellan de två länderna där Frankrike är involverad i kontraterror, medan Tyskland fokuserar på spaning, utbildning och sjukvård. Spanien har bilaterala säkerhetsrelaterade avtal, deltar i EU:s samtliga insatser, och samarbetar med Frankrike. Italien är engagerad bilateralt och i EU:s militära insatser. Säkerhetspolitiskt är Frankrike, Tyskland, Spanien och Italien orienterade mot Nordafrika, Sahel och Västafrika på grund av det försämrade säkerhetsläget. Även Afrikas horn är prioriterat. De fyra ländernas vapenexport till Afrika är begränsad. För Frankrike är exporten till Nordafrika av viss betydelse, med Marocko och Egypten som viktigaste mottagare.

Frankrike har en kontinuitet i Västafrika genom permanenta militärbaser i Senegal och Elfenbenskusten, i Centralafrika genom sin militärbas i Gabon samt på Afrikas horn genom militärbasen i Djibouti. Geografiskt är Frankrike fortsatt inriktad på Sahel där de genomför Operation Barkhane, som består av 4 500 soldater. Frankrike har bilaterala avtal med afrikanska stater, som förnyades under president Nicolas Sarkozy (2007–2012). Mot bakgrund av hårt ansträngda franska styrkor och ett försämrat säkerhetspolitiskt läge är Frankrike i dag angeläget om att mobilisera stöd från övriga EU-stater. En ny aspekt i Macrons politik är att kombinera militära insatser med bistånd och diplomati. Frankrike prioriterar kontraterror i Sahel och Frankrikeledda insatser och har ett begränsat deltagande i FN-insatser.

Tyskland har i över två decennier haft bilaterala militära träningsprogram med afrikanska länder. Tidigare har Tyskland dock varit mycket ovilligt att ingripa i afrikanska konflikter. De senaste åren har man dock ökat sitt bidrag till krisförebyggande och multinationella fredsbevarande insatser på kontinenten. Det ökade engagemanget kan delvis förklaras av att förbundskansler Merkels tredje koalitionsregering var villig att ta mer internationellt ansvar. Fokus för det säkerhetspolitiska engagemanget har främst varit på Sahelregionen. De främsta orsakerna till detta är att bekämpa terrorism, förhindra irreguljär migration samt att stötta sin samarbetspartner Frankrike. Tysklands militära bidrag begränsas av ett ökat fokus på nationellt försvar och brister på materiel och personal i den tyska försvarsmakten.

Spanien har genom sin territoriella närvaro i Afrika militärbaser på Kanarieöarna (flyg, marin, armé) samt i de spanska autonoma städerna Ceuta och Melilla vid Marockos medelhavskust. Spanien har genomgått stora förändringar av spansk försvars- och säkerhetspolitik under de senaste 30 åren, som en följd av medlemskap i Nato och EU. Sedan 1989 har spanska försvarsmaktens deltagande i internationella insatser/operationer ökat markant. Spanien ger logistiskt flygstöd till Frankrike till insatserna i Mali och Centralafrikanska republiken. Spanien deltar i samtliga EU:s insatser på kontinenten. Genom det EU-finansierade GAR-SI Sahel-programmet ger Spanien stöd till polisstyrkor (gendarmerier) i

G5 Sahel-länderna. Syftet är att bekämpa terrorism, organiserad brottslighet och stärkta gränskontroller.

Italiens militära närvaro på den afrikanska kontinenten har ökat de senaste åren, speciellt inom ramen för bilaterala samarbetsavtal. Bland annat har Italien etablerat en bas i Djibouti, installerat ett militärt fältsjukhus i Libyen och tränat nigeriska säkerhetsstyrkor. Strategiska intressen för den ökade närvaron är nationell säkerhet, att säkra olja och gas och att begränsa irreguljära migrationsflöden. Italien deltar även i EU:s militära insatser i Mali och Somalia men har endast ett begränsat antal personer i FN-insatser i Afrika.

6.4 Extern kulturpolitik

Frankrike, Tyskland och Spanien bedriver en aktiv kulturdiplomati i Afrika. I jämförelse med dessa länder är Italiens externa kulturpolitik begränsad på den afrikanska kontinenten. Frankrike utmärker sig genom sin långa tradition inom detta område. Tyskland har också en lång tradition av kulturdiplomati, medan Spanien är en ny aktör inom området. Italien har begränsade budgetära och institutionella resurser för implementering. Intresset för kulturdiplomati eller mjuka maktresurser generellt har fått förnyad aktualitet i internationell politik, inte bara i Afrika. Ryssland, Kina och andra stater använder sig av såväl media som kulturinstitutioner för att sprida sina ”narrativ” om världen.

Frankrike har en lång tradition av kulturdiplomati, som stöd till landets politiska och ekonomiska relationer. Frankrikes kulturdiplomati består av ett omfattande nätverk av franska språk- och kulturinstitutioner, totalt 320 institut. I Afrika och Indiska oceanen är Frankrike närvarande i 35 länder med totalt 115 institut inom nätverket *Alliance française*, med 83 000 studenter. Under Macron fortsätter prioriteringen av mjuka maktresurser (språk, kultur) och den internationella frankofona gemenskapen, *Organisation internationale de la francophonie* (OIF), där Afrika med sina 28 medlemsstater av totalt 54 är central.

Tysklands kultur- och utbildningspolitik (*Auswärtigen kultur- und bildungspolitik*, AKBP) är en viktig del i den tyska utrikespolitiken och anses vara den tredje pelaren efter politiska och ekonomiska relationer. Det tas årligen fram prioriteringar och projekt för AKBP och Tyskland har ett antal välfinansierade partnerorganisationer såsom Goethe-Institutet och Tyska akademiska utbyteservice för att implementera dessa. Att stödja kreativa branscher och digitala initiativ, särskilt i Afrika, var en av prioriteringarna för 2018.

För Spanien är kulturdiplomati ett nytt område som betraktas som ett komplement till övriga politikområden. Under 2000-talet har Spanien satsat på marknadsföring av Spanien genom *Marca España*. År 2006 bildades *Casa África*, som är en del av regeringens utrikespolitik och används för såväl politiska, som ekonomiska och kulturella aktiviteter. Spanien vill öka kontakter med Afrika genom universitet och det civila samhället. Spanien vill öka sin andel av Erasmus+ och planerar utbyte på tjänstemannanivå med ECOWAS och AU. Även det spanska språket betraktas som en viktig del i spansk kulturpolitik. *Instituto Cervantes* öppnade sitt första institut i Afrika söder om Sahara i april 2018, i Dakar, Senegal.

I Italiens kulturpolitik är spridning av det italienska språket och kulturen prioriterad. Genom *Dante Alighieri Society* erbjuds kurser i italienska, med en närvaro i sju afrikanska länder; *Istituto Italiano di Cultura* finns i sex afrikanska länder. De italienska ambassaderna koordinerar de olika aktiviteterna och finansieringen för respektive land. Italien har dock relativt få ambassader jämfört med andra stora europeiska länder och har därmed svårt att tillgodose efterfrågan på språkkurser och kulturella aktiviteter. Dessutom minskade budgeten för denna typ av aktiviteter i samband med den finansiella krisen 2008.

6.5 Slutsatser

Vad innebär de fyra staternas prioriteringar på sikt för samarbetet inom EU och för Sverige? I denna avslutande del diskuteras vad de fyra staternas Afrikapolitik kan få för effekter på EU-nivå och i förlängningen för Sverige. I detta avsnitt identifierar vi några punkter där ländernas prioriteringar troligen kommer att få genomslag på EU-nivå.

6.5.1 Vad betyder detta för EU?

- **Fortsatt prioritering av Nordafrika, Sahel, Västafrika och Afrikas horn**

Samtliga länder är starkt engagerade i Nordafrika, Sahel och Västafrika. Den säkerhetspolitiska situationen i Sahel har kraftigt försämrats sedan 2018, med en spridning av konflikten i Mali till grannländerna i subregionen, framför allt Burkina Faso. Ett fortsatt engagemang inom det säkerhetspolitiska området kan förväntas i dessa regioner. Även på Afrikas horn är de fyra studerade staterna militärt engagerade. Regionen kommer att vara fortsatt prioriterad mot bakgrund av det viktiga geostrategiska läget och en ökad militär närvaro av utländska stater.

- **Ökat EU-samarbete inom säkerhet där Frankrike och Tyskland är pådrivande i utvecklingen**

En ökad strävan till EU-samarbete finns inom säkerhetssektorn, såsom den uttrycks i nya initiativ som P3S och den så kallade *Takuba*-insatsen – ett franskt initiativ som syftar till att under 2020 skicka europeiska specialtrupper till stöd för den maliska armén. Frankrike och Tyskland har varit pådrivande i dessa initiativ som har drivits fram mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget i Sahelregionen. Olika EU-länder kommer sannolikt att bidra till initiativen utifrån olika förutsättningar och beroende på ländernas intressen.

Samtidigt med strävan mot ökat samarbete finns en vilja att utveckla bilaterala säkerhets-samarbeten med afrikanska länder. Inom ramen för E2I har Tyskland etablerat samarbeten med Tunisien, Mali, Nigeria, Burkina Faso, Niger, Somalia och Gambia. Spanien har samarbeten inom säkerhetssektorn med exempelvis Mauretanien, Marocko och Senegal; Italien har aktiviteter med Libyen, Niger och Somalia. Frankrike har dessutom en tradition av bilateralt försvarssamarbete med flera afrikanska stater.

- **Ökad betoning på samordning mellan säkerhetsrelaterade insatser och utvecklingssamarbete**

Flera stater som ingår i denna studie uttrycker en stark vilja att integrera olika policy-instrument. Särskilt Frankrike har en tydlig målsättning att närmare integrera diplomati, bistånd och försvar. Konkret manifesterar det sig i samarbete mellan franska biståndsorganet och franska arméns högkvarter. Tyskland och Frankrike har olika inriktning för sitt engagemang i Sahel, men samarbetar och har en arbetsfördelning där Frankrike tar mer ansvar för militära operationer medan Tyskland är engagerad i bland annat utbildning och träning av soldater. De båda länderna är tillsammans med EU även grundarna till Sahel-alliansen som syftar till att närmare länka säkerhet och utvecklingssamarbete. Sambandet mellan säkerhet och utveckling (*the security-development nexus*) har betonats alltmer i EU:s policy-dokument och beslut.⁴³⁶ En central tankegång är att säkerhet och utveckling är ömsesidigt påverkande: säkerhet är inte bara en förutsättning för utveckling, utveckling är också en förutsättning för säkerhet.

Samtidigt kan det finnas olika uppfattningar mellan EU:s medlemsstater men också mellan och inom EU:s olika institutioner om balansen mellan olika policyinstrument i denna fråga.

- **Ökat fokus på EU:s handels- och investeringsfrämjande program**

⁴³⁶ European Council (2018), "Council conclusions on the integrated approach to external conflicts and crises", 2018-01-22.

EU är fortfarande en viktig handelspartner till Afrika men utmanas alltmer av Kina och nya ekonomier som Indien. Inom handelsområdet har alla länder en politisk vilja att främja handeln med Afrika, både genom att ta del av EU:s handelsfrämjande program, exempelvis *EU External Investment Plan* (EIP), eller genom bilaterala initiativ. Handelsfrämjande frågor förväntas bli fortsatt prioriterade för EU eller till och med att öka. Samtliga länder som studeras i denna rapport vill öka handeln med Afrika och främja nya arbetstillfällen på kontinenten. Särskilt Tyskland och Italien, men även Frankrike, ser det som en möjlighet att i förlängningen minska migrationen till Europa. Denna prioritering är inte lika tydlig för Spanien, som har en tradition av säsongrelaterad och reglerad arbetskraftsinvandring.

- **Fortsatt stöd för EU-program som främjar språkligt och kulturellt utbyte mellan Europa och Afrika**

Med tanke på att samtliga länder prioriterar kulturdiplomati kan stödet till program som främjar kultur- och studentutbyte, exempelvis ERASMUS+, sannolikt att få fortsatt starkt stöd. Stödet till olika program som främjar utbyte av kontakter kan ses i ett större perspektiv där det handlar om att stärka EU-staters attraktionskraft.

- **Utbyte av bilaterala lärdomar inom EU-kretsen?**

De olika ländernas bilaterala strategier kan innebära ett utbyte av erfarenheter och lärdomar mellan EU-medlemmar, t.ex. inom områden som rör säkerhetsrelaterat samarbete, repatriering av migranter, dialog med afrikanska stater, handelsfrämjande eller kulturpolitik, för att nämna några exempel.

6.5.2 Vad betyder detta för Sverige?

Afrika kommer fortsatt att vara av hög prioritet inom EU. Som visats i denna studie är flera stora EU-stater, däribland Tyskland och Frankrike, starkt engagerade på den afrikanska kontinenten. Detta innebär att det sannolikt kommer att lanseras initiativ från engagerade EU-medlemmar som omfattar såväl politiska initiativ, som militära insatser som bistånd. Sverige kommer troligtvis att få förfrågningar om deltagande, bidrag till finansiering och andra former av stöd för dessa insatser. Sverige har gått med i det europeiska försvarssamarbetet *European Intervention Initiative* (EI2), som är ett mellanstatligt samarbete mellan försvarsmakter och försvarsdepartement i tio EU-länder. Samarbetet syftar till att utveckla en gemensam strategisk kultur mellan de deltagande länderna i syfte att stärka den europeiska förmågan att agera militärt i händelser av en kris eller konflikt.⁴³⁷ Sveriges deltagande i samarbetet kan leda till ökade förväntningar på Sverige att delta i olika Afrikarelaterade initiativ. Under 2019 har flera initiativ lanserats av Tyskland och/eller Frankrike för Västafrika (P3S och *Takuba*) som för närvarande diskuteras med länder i EU-kretsen.

EU:s insatser i Afrika kommer sannolikt att riktas mot Sahel mot bakgrund av den försämrade säkerhetssituationen. Om situationen i Nordafrika även skulle försämrats, kommer dessa fyra stater (med viss reservation för Tyskland) att direkt påverkas genom de starka politiska och ekonomiska relationerna till regionen.

Sverige kommer att behöva ta ställning till balansen mellan olika policyområden som säkerhet och bistånd. Detta är ett nytt område för Sverige, som traditionellt gör en åtskillnad mellan militära insatser och utvecklingssamarbete. Samarbete mellan de två sektorerna förekommer dock redan i dag, till exempel i Mali.

Sveriges traditionella relationer med Afrika sammanfaller inte nödvändigtvis med de prioriteringar som görs av de fyra länder som ingår i denna studie. Sveriges bistånd och diplomatiska närvaro är traditionellt orienterat mot östra och södra Afrika. Samtidigt har Sveriges militära engagemang i Västafrika ökat; Sverige deltar i MINUSMA, EUTM Mali, EUCAP Sahel Mali och EUCAP Sahel Niger och har utvecklingssamarbete i regionen. Sverige är även med och finansierar EU:s olika program som riktas mot Afrika. Som

⁴³⁷ Försvarsdepartementet, "Sverige deltar i försvarssamarbetet European Intervention Initiative", 2019-09-20.

medlem i EU har Sverige intresse av att samarbeta med andra EU-stater, men också att påverka EU:s inriktning och aktiviteter i Afrika.

På ett mer övergripande plan finns en insikt i flera EU-stater om att den afrikanska kontinenten är en viktig allierad till EU. Genom historiska, politiska, ekonomiska, säkerhetsrelaterade och kulturella band är många av EU:s medlemsstater nära länkade till Afrika. Den geografiska närheten och internationaliseringen gör att Europa, i betydligt högre grad än tidigare påverkas av utvecklingen i Afrika, Europas södra närområde.

I dag utmanas Europas inflytande alltmer av nya globala aktörer som etablerar sig på den afrikanska kontinenten som handelspartners, finansiärer, investerare och biståndsaktörer, och som inte nödvändigtvis delar de liberaldemokratiska värderingar som genomsyrar etablerade multilaterala institutioner och västerländska utvecklingsmodeller.

Den förändrade maktbalansen i världen och tyngdpunktsförskjutningen till Asien, kan även leda till att afrikanska staters ställningstaganden påverkas i olika internationella fora. Om Afrika knyts närmare till EU, såväl politiskt, ekonomiskt och värderingsmässigt, ökar det EU:s möjligheter att få gehör för sina frågor i till exempel i FN:s generalförsamling, där Afrika är den största regionala gruppen. Afrikas politiska utveckling är en fråga som även påverkar Sveriges möjligheter att få gehör för sina prioriterade sakfrågor, till exempel jämställdhet, mänskliga rättigheter och demokrati i olika internationella sammanhang. Hur afrikanska stater och Afrikanska unionen kommer att förhålla sig till traditionella samarbetspartners i Europa och till det ökade intresset från nya globala aktörer är en fråga som definitivt förtjänar ytterligare studier.

Referenser

- Abellán, Lucía, "Spain working on new Africa policy that looks beyond immigration", *El País*, 2018-12-17, https://elpais.com/elpais/2018/12/17/inenglish/1545043084_808821.html hämtad 2019-12-04.
- AFP, "How much power does the Italian president actually have?", *The Local*, 2018-05-28, <https://www.thelocal.it/20180528/italian-president-power> hämtad 2020-02-14.
- Africa News, "Over twenty African presidents in Japan as 7th TICAD opens", 2019-08-28, <https://www.africanews.com/2019/08/28/african-leaders-in-japan-for-7th-ticad-summit/> hämtad 2019-12-03.
- African Courier (The), "German Chancellor Merkel launches new investment fund for Africa", 2018-10-31, <https://www.theafricancourier.de/business/german-chancellor-merkel-launches-new-investment-fund-for-africa/> hämtad 2019-12-04.
- Alaçon de, François, "À l'ONU, Emmanuel Macron pour un multilatéralisme fort et responsable", *La Croix*, 2017-09-19, <https://www.la-croix.com/Monde/A-IONU-Emmanuel-Macron-multilateralisme-fort-responsable-2017-09-19-1200878145> hämtad 2019-12-03.
- Aljazeera, "Tears, anger as Germany returns human remains seized from Namibia", 2018-08-29, <https://www.aljazeera.com/news/2018/08/tears-anger-germany-returns-human-remains-seized-namibia-180829141921679.html> hämtad 2019-10-16.
- Alliance française, "Afrique", <https://www.fondation-alliancefr.org/?p=200> hämtad 2019-10-07.
- Amante, Angelo, "Italy presents plan to accelerate expulsion of migrants", *Reuters*, 2019-10-04, <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-italy-expulsion/italy-presents-plan-to-accelerate-expulsion-of-migrants-idUSKBN1WJ1YH> hämtad 2019-12-04.
- Ambassade de France au Mali, "27ème Sommet Afrique-France - Sommet de Bamako pour le Partenariat, la Paix et l'Émergence (13-14 janvier 2017)", <https://ml.ambafrance.org/27eme-Sommet-Afrique-France-Sommet-de-Bamako-pour-le-Partenariat-la-Paix-et-l> hämtad 2019-12-18.
- Amdetsion Fasil, "Italy's History in Africa is a Messy Affair", *Fair Observer*, 2016-09-16, <https://www.fairobserver.com/region/africa/italy-postcolonial-relations-in-africa-99543/> hämtad 2019-10-16.
- ANSA, "Africa not a threat but an opportunity, says Italy premier", 2016-05-19, http://www.ansamed.info/ansamed/en/news/sections/politics/2016/05/18/africa-not-a-threat-but-an-opportunity-says-italy-premier_92edef79-2bcc-45dd-995c-36a599acf6ce.html hämtad 2019-10-16.
- Associated Press, "Germany's Merkel urges more investment in African nations", *The New York Times*, 2019-11-19, <https://www.nytimes.com/aponline/2019/11/19/world/europe/ap-eu-germany-compact-with-africa.html> hämtad 2019-11-20.
- Bat, Jean-Pierre (2012), *Le syndrome Foccart. La politique française en Afrique, de 1959 à nos jours* (Paris: Gallimard).
- BBC News, "Italy joins China's New Silk Road project", 2019-03-23, <https://www.bbc.com/news/world-europe-47679760> hämtad 2019-10-16.
- BBC News, "Macron : il n'y a plus de politique africaine de la France", 2017-11-28, <https://www.bbc.com/afrique/42153592> hämtad 2019-11-20.
- Bechhaus-Gerst, Marianne (2012), "German Colonial Rule", *Oxford Bibliographies*, <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199846733/obo-9780199846733-0020.xml> hämtad 2019-09-03.
- Ben-Ghiat, Ruth, Fuller, Mia (eds.) (2005), *Italian Colonialism*, (New York, United States: Palgrave MacMillan)
- Bensimon, Cyril, "La fin du franc CFA annoncée par Emmanuel Macron et Alassane Ouattara", *Le Monde*, 2019-12-21.

- Bergmann, Julian (2017), *A Bridge over Troubled Water? The Instrument Contributing to Stability and Peace (IcSP) and the Security-Development Nexus in EU External Policy*, Discussion Paper 6/2018 (Bonn: German Development Institute).
- Bergstrand, Anna, Engelbrekt, Kjell (2016), "To Deploy or Not to Deploy a Parliamentary Army? German Strategic Culture and International Military Operations" i Britz, Marlene (red.), *European Participation in international operations* (New York: Palgrave Macmillan).
- Berthemet, Tanguay, "Les sommets France-Afrique servent-ils encore à quelque chose?", *Le Figaro*, 2017-01-13, <https://www.lefigaro.fr/international/2017/01/13/01003-20170113ARTFIG00055-les-sommets-france-afrique-servent-ils-encore-a-quelque-chose.php> hämtad 2019-12-03.
- Bither, Jessica, Ziebarth, Astrid (2019), *How to upgrade Germany's policy towards African countries on migration*, Policy brief, Migration Strategy Group on International Cooperation and Development, 1-19.
- Bleiker, Carla, Pearson, Alexander, "Ministers under Merkel: Germany's new government", *DW*, 2018-03-04, <https://www.dw.com/en/ministers-under-merkel-germanys-new-government/g-42674273> hämtad 2019-11-20.
- Bremberg, Niklas (2012), *Exploring the Dynamics of Security Community-Building in the Post-Cold War Era: Spain, Morocco and the European Union* (Stockholm University: Stockholm Studies in Politics).
- Bromley, Mark, Holtom, Paul, Perlo-Freeman, Sam, Wezeman, Pieter D., (2009), *Recent trends in the arms trade*, Background paper (Stockholm: SIPRI).
- Brüne, Stefan, Betz, Joachim, Kühne, Winrich red. (1994), *Africa and Europe: Relations of Two Continents in Transition* (Hamburg, Münster: Lit).
- Bundesministerium der Verteidigung (2019), "Engagement in Afrika", <https://www.bmvg.de/de/themen/friedenssicherung/einsaetze-und-engagement-der-bundeswehr/afrika> hämtad 2019-10-18.
- Bundesministerium der Verteidigung (2019), "Ertüchtigungsinitiative der Regierung: Deutschland geht voran", <https://www.bmvg.de/de/aktuelles/ertuechtigungsinitiative-bundesregierung-deutschland-geht-voran-131938> hämtad 2019-10-18.
- Bundeswehr (2019), *Aktuelle Lage in den Einsatzgebieten der Bundeswehr*, Unterrichtung der Öffentlichkeit, 45/19).
- Bundeswehr (2019), "Die Bundeswehr am Horn von Afrika – EUNAVFOR Somalia Atalanta", <https://www.bundeswehr.de/de/einsaetze-bundeswehr/bundeswehr-am-horn-von-afrika> hämtad 2019-12-04.
- Business France, "Ambition Africa 2018", Pressmeddelande, 2018-09-11 <https://www.businessfrance.fr> hämtad 2019-12-12.
- Business France, "Ambition Africa 2018: Le désir d'entreprendre se traduit par une nouvelle dynamique des investissements d'entreprises africaines en France". <https://www.businessfrance.fr> hämtad 2019-12-12.
- Business France, "Présence de Business France en Afrique", https://www.businessfrance.fr/Media/Default/PROCOM/Articles%20-%20News/Carte_Afrique_Implantations_Zones_sept%202018.pdf hämtad 2019-12-12.
- Calchi Novati, Giampaolo (2008), "Italy and Africa – how to forget colonialism", *Journal of Modern Italian Studies*, 13 (1): 41-57.
- Casa África (2018), *Plan Estratégico de Casa África 2018-2021*, <http://www.casafrika.es/casafrika/documentos/Plan-Estrategico-Casa-Africa-20190326.pdf> hämtad 2019-12-04.
- Central Intelligence Agency, *The World Factbook*, "Equatorial Guinea", <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ek.html> hämtad 2019-12-034.
- Cessac, Majorie (2019), "Italie – Forza Africa!", *Jeune Afrique*, 3071, 2019-11-20.
- Châtelot, Christophe, "Changement de ton de la France à l'égard de l'Afrique", *Le Monde*, 2019-09-03.

- Châtelot, Christophe, Smolar, Piotr, Bensimon, Cyril, "Jean-Yves Le Drian: au Sahel, il faut lever les malentendus et se remobiliser", *Le Monde*, 19-12-11.
- Chikhi Lamine, "UPDATE 1-Italy's Eni plans investments in Algeria worth billions in next three years – CEO", *Reuters*, 2018-04-17, <https://www.reuters.com/article/algeria-energy-eni/update-1-italys-eni-plans-investments-in-algeria-worth-billions-in-next-three-years-ceo-idUSL8N1RU28V>
- Chrétien, Jean-Pierre red. (2008), *L'Afrique de Sarkozy: Un déni d'histoire* (Paris: Karthala).
- Claude, Gérard (2007), "Chirac l'Africain: Dix ans de politique africaine de la France, 1996-2006" (Paris: Institut français des relations internationales), 905-918.
- Coface (2018), *Race for market share in Africa: the European pack is catching up with the French breakaway* (Bois-Colombes: Coface), <https://www.cofacecentraleurope.com/News-Publications/Publications/Race-for-market-share-in-Africa-the-European-pack-is-catching-up-with-the-French-breakaway> hämtad 2019-12-04.
- Comité Interministériel de la Coopération Internationale et du Développement, CICID (2018) "Statement of conclusions", <https://www.tresor.economie.gouv.fr/Articles/2018/02/08/une-nouvelle-ambition-pour-la-politique-de-developpement-reunion-du-cicid-du-8-fevrier-2018> hämtad 2019-12-04.
- Conseil français des investisseurs en Afrique (2018), *Rapport 2019 : Les entreprises internationales en Afrique* (Paris: Le MOCI).
- Consejo de Ministros/Cooperación Española (2018), *V Plan director de la cooperación española 2018–2021*, <https://www.cooperacionespanola.es/es/v-plan-director-2018-2021> hämtad 2019-12-04.
- Corallouzzo, Valter (2008), "Italy and the Mediterranean: Relations with the Maghreb countries", *Modern Italy*, 12 (2): 115-133.
- Del Giudice, Fredrico (2013), *Costituzione esplicita. Spiegata articolo per articolo* (Napoli: Edizioni Giuridiche Simone).
- De Zan, Tommaso, Tessari, Paola, Venturi, Bernardo (2016), "Procedures, Personnel and Technologies for Conflict Prevention and Peacebuilding: An Assessment of EU Member States' Capabilities", *EU-CIVCAP Report*, DL2.1 (Rom: Istituto degli Affari Internazionali).
- Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, "Police Programme Africa", <https://www.giz.de/en/worldwide/15637.html> hämtad 2019-10-11.
- Deutscher Bundestag (2018), "Kurzinformation – Pro! Africa", <https://www.bundestag.de/resource/blob/547490/f382d28b8dfdbc15c4a1bbf832484487/WD-5-025-18-pdf-data.pdf> hämtad 2019-10-18.
- Deutscher Bundestag (1949), *Transfer of sovereign powers* (Basic law of the Federal Republic of Germany, Deutscher Bundestag), §24:2.
- Deutschland.de (2017), "The German-African economic relations", <https://www.deutschland.de/en/topic/business/globalization-world-trade/the-german-african-economic-relations> hämtad 2019-11-29.
- Díaz-Andreu, Margarita (2015), "The Archaeology of the Spanish Protectorate of Morocco: a Short History", *African Archaeological Review* 32 (1): 49-69.
- Diffalah, Sarah, "Comment Macron veut renouveler la politique de la France en Afrique", *Le Nouvel Observateur*, 2017-11-28.
- Diplomat [The], "Instituto Cervantes begins expansion in Africa with its Dakar center", 2018-04-21, <https://thediplomatinspain.com/en/2018/04/instituto-cervantes-begins-expansion-in-africa-with-its-dakar-center/> hämtad 2019-12-04.
- Dissegna, Timothy, "Italy Returns to the Horn of Africa", *Geopolitical Monitor*, 2019-02-26, <https://www.geopoliticalmonitor.com/italy-returns-to-the-horn-of-arica/> hämtad 2019-10-18.
- Donor Tracker (2019), "France: Donor profile", <https://donortracker.org/country/france> hämtad 2019-12-04.

- Donor Tracker (2019), "Germany: Donor profile", <https://donortracker.org/country/germany> hämtad 2019-11-22.
- Donor Tracker (2019), "How does Germany spend its ODA?", <https://donortracker.org/node/284> hämtad 2019-11-22.
- Donor Tracker (2019), "Italy: Donor profile", <https://donortracker.org/country/italy> hämtad 2019-11-22.
- Donor Tracker (2019), "Spain: Donor Profile", <https://donortracker.org/country/spain> hämtad 2019-12-04.
- Douce, Sophie, "Au Burkina Faso, un sentiment anti-français diffus", *Le Monde*, 2019-11-04.
- Dulait, André, Hue, Robert, Pozzo di Borgo, Yves, Boulaud, Didier (2006), *La France et la gestion des crises africaines: quels changements possibles?* Le Sénat, Rapport d'information, <https://www.senat.fr/notice-rapport/2005/r05-450-notice.html> hämtad 2019-12-04.
- DW, "Boost Africa investment, Germany's Merkel tells 'Compact with Africa' summit", 2019-11-19, <https://www.dw.com/en/boost-africa-investment-germanys-merkel-tells-compact-with-africa-summit/a-51309862> hämtad 2019-11-20.
- DW, "German military cooperation with African countries yields mixed results", 2010-03-21, <https://www.dw.com/en/german-military-cooperation-with-african-countries-yields-mixed-results/a-5361804> hämtad 2019-10-11.
- DW, "Germany ponders bigger troop mandate in Africa's Sahel", 2019-12-29, https://www.dw.com/en/germany-ponders-bigger-troop-mandate-in-africas-sahel/a-51828723?utm_source=Media+Review+for+December+30%2C+2019&utm_campaign=Media+Review+for+December+30%2C+2019&utm_medium=email hämtad 2020-01-07.
- DW, "Germany's arms export approvals headed for record high", 2019-10-07, <https://www.dw.com/en/germanys-arms-export-approvals-headed-for-record-high/a-50730209> hämtad 2019-11-11.
- DW, "Germany's new Africa policy", 28 mars 2019, <https://www.dw.com/en/germanys-new-africa-policy/a-48104866> hämtad 2019-09-03.
- DW, "Germany's political parties CDU, CSU, SPD, AfD, FDP, Left party, Greens - what you need to know", 2019-06-07, <https://www.dw.com/en/germanys-political-parties-cdu-csu-spd-afd-fdp-left-party-greens-what-you-need-to-know/a-38085900> hämtad 2019-11-11.
- DW, "Il n'y a plus de politique africaine de la France, Emmanuel Macron", 2017-11-28, <https://www.dw.com/fr/il-ny-a-plus-de-politique-africaine-de-la-france-emmanuel-macron/a-41569205> hämtad 2019-09-03.
- DW, "New Italian government formed, allying M5S and the center-left", 2019-09-04, <https://www.dw.com/en/new-italian-government-formed-allying-m5s-and-the-center-left/a-50287864> hämtad 2019-10-10.
- Eellend, Johan (2014), *En stillastående förändring – Tysk säkerhetspolitik och dess betydelse för Östersjöområdet*, FOI-R--3912--SE (Stockholm: FOI).
- Egypt Today, "Italian investments in Egypt reach \$4B", 2019-06-03, <https://www.egypttoday.com/Article/3/71181/Italian-investments-in-Egypt-reach-4B> hämtad 2019-10-10.
- Elysée, "Le discours de Ouagadougou d'Emmanuel Macron", 2017-11-29, <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2017/11/28/discours-demmanuel-macron-a-luniversite-de-ouagadougou> hämtad 2019-12-03.
- Elysée, "Discours du Président de la République à la conférence des ambassadeurs", 2018-08-27, <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2018/08/27/discours-du-president-de-la-republique-a-la-conference-des-ambassadeurs> hämtad 2019-12-03.
- Elysée (2019), "Signature d'un nouveau traité de coopération et d'intégration franco-allemand", <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2019/01/08/signature-nouveau-traite-franco-allemand-aix-la-chapelle> hämtad 2019-11-18.

- Encyclopedia.com, "Africa: Italian Colonies", <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/africa-italian-colonies> hämtad 2019-11-18.
- ENI, "Eni's activities in Libya", https://www.eni.com/enipedia/en_IT/international-presence/africa/enis-activities-in-libya.page hämtad 2019-10-16.
- ENI, "Global presence", <https://www.eni.com/en-IT/global-presence.html> hämtad 2020-02-12.
- Escritt, Thomas, "Merkel says Africa to be priority for German G20 presidency", *Reuters*, 2016-10-11, <https://www.reuters.com/article/us-ethiopia-protests-merkel-africanunion-idUSKCN12B15Y> hämtad 2019-10-15.
- EU External Action, "EU NAVFOR OHQ starts its activities in Rota", 2019-03-29, <https://eunavfor.eu/eu-navfor-ohq-starts-its-activities-in-rota/> hämtad 2019-10-16.
- EUNAVFOR – Operation Sophia, "Assets, Deployed units, All types – All nations", https://www.operationsophia.eu/media_category/assets/ hämtad 2019-10-16.
- European Commission (2019), "EU Trust Fund for Africa: €70 million to support local communities and protect migrants and refugees in the Sahel", https://ec.europa.eu/trustfundforafrica/all-news-and-stories/eu-trust-fund-africa-eu70-million-support-local-communities-and-protect_en hämtad 2019-12-15.
- European Council (2015), "Council conclusions on the Sahel Regional Action Plan 2015-2020".
- European Council (2018), "Council conclusions on the integrated approach to external conflicts and crises", 5413/18, 2018-01-22.
- European Parliament (2019), "Hearing with high-representative vice president designate Josep Borrell", Pressmeddelande, 2019-10-07, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190926IPR62260/hearing-with-high-representative-vice-president-designate-josep-borrell> hämtad 2019-12-04.
- Europeiska rådet (2019), "EU-insatsen Eunavfor MED Sophia förlängs till den 30 september 2019", <https://www.consilium.europa.eu/sv/press-press-releases/2019/03/29/eunavfor-med-operation-sophia-mandate-extended-until-30-september-2019/> hämtad 2019-09-16.
- Federal Chancellor (2019), "Angela Merkel – Foreign trips: Africa", <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-en/angela-merkel/foreign-trips/> hämtad 2019-11-18.
- Federal Foreign Office (2019), "Africa Policy Guidelines", <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/regionaleschwerpunkte/afrika/afrika-leitlinien-node> hämtad 2019-09-03.
- Federal Foreign Office, "Bilateral relations and German missions", <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen> hämtad 2019-09-03.
- Federal Foreign Office (2017), "Promoting and networking: Afrika kommer!", <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/regionaleschwerpunkte/afrika/-/257252> hämtad 2019-10-17.
- Federal Government (2018), "International High Level Conference on the Sahel – Significantly more assistance for the Sahel region", <https://archiv.bundesregierung.de/archiv-de/meta/startseite/significantly-more-assistance-for-the-sahel-region-600306> hämtad 2019-10-17.
- Federal Foreign Office (2019), "Cultural relations and education policy: A basis for strong international relations", <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/themen/kulturdialog/cultural-relations-and-education-policy/229306?openAccordionId=item-2232858-0-panel> hämtad 2019-10-18.
- Federal Foreign Office (2019), "Foreign Minister Maas on the increase in emergency aid for refugees and migrants in Libya", <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/maas-emergency-aid-libya/2234598> hämtad 2019-11-20.

- Federal Foreign Office (2019), "Germany and Morocco": Bilateral Relations", <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/morocco-node/morocco/235776> hämtad 2019-11-20.
- Federal Foreign Office (2019), "Security, the rule of law and dealing with the past as foundations of stabilisation in crisis regions", <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/themen/krisenpraevention/-/2248202> hämtad 2019-09-03.
- Federal Government (2014), *Policy Guidelines for Africa of the German Federal Government*.
- Federal Government (2016), *White Book on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr* (Berlin: Federal Ministry of Defence).
- Federal Government (2017), *Federal Government of Germany Guidelines on Preventing Crises, Resolving Conflicts, Building Peace* (Berlin: Federal Foreign Office).
- Federal Government (2019), 22. *Bericht der Bundesregierung zur Auswärtigen Kultur- und Bildungspolitik für das Jahr 2018*, <https://www.auswaertiges-amt.de/blueprint/servlet/blob/2232572/8976f6ea5c1c60e8ef6fcea19e0060a1/akbp-bericht2018-data.pdf> hämtad 2019-10-18.
- Federal Government (2019), *An enhanced partnership with Africa – Continuation and further development of the Federal Government's Africa Policy Guidelines*.
- Federal Government (2019), "Migration and integration - what is the German government doing?", <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/migration-und-integration-1659206> hämtad 2019-09-03.
- Federal Ministry of Defence/Federal Foreign Office (2019), *Die Ertüchtigungsinitiative der Bundesregierung*, (Berlin: Federal Ministry of Defence).
- Federal Ministry for Economic Affairs and Energy (2017), "Economic Affairs Minister Zyorries presents her Pro! Africa concept for Africa at the World Economic Forum on Africa in Durban", *Pressmeddelande* 2017-05-04, <https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Pressemitteilungen/2017/20170504-bundeswirtschaftsministerin-zypries-praesentiert-ihre-afrikakonzept-pro-afrika-auf-dem-world-economic-forum-africa-durban.html> hämtad 2019-10-18.
- Federal Ministry for Economic Affairs and Energy (2019), *Soziale Marktwirtschaft – 2019 Annual Economic Report*, Federal Ministry for Economic Affairs and Energy Public Relations Department.
- Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (2017), *Africa and Europe – A new partnership for development, peace and a better future: Cornerstones of a Marshall Plan with Africa* (Berlin: Division for public relations).
- Federal Ministry for Economic Affairs and Energy (2017), "Economic Affairs Minister Zyorries presents her Pro! Africa concept for Africa at the World Economic Forum on Africa in Durban", <https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Pressemitteilungen/2017/20170504-bundeswirtschaftsministerin-zypries-praesentiert-ihre-afrikakonzept-pro-afrika-auf-dem-world-economic-forum-africa-durban.html> hämtad 2019-09-23.
- Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (2019), "World Bank Group and Germany announce enhanced collaboration on Africa development projects", https://www.bmz.de/en/press/aktuelleMeldungen/2019/januar/190130_pm_World-Bank-Group-and-Germany-Announce-Enhanced-Collaboration-on-Africa-Development-Projects/index.html hämtad 2019-10-05.
- Federal Ministry of Finance (2019), "Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung", <https://www.bundeshaushalt.de/#/2019/soll/ausgaben/einzelplan/23.html> hämtad 2019-11-05.
- Federal Ministry of Finance (2019), "Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung, Europäische Entwicklungszusammenarbeit, Beiträge an die Vereinten Nationen sowie andere internationale Einrichtungen", <https://www.bundeshaushalt.de/#/2019/soll/ausgaben/einzelplan/2303.html> hämtad 2019-09-23.

- Ferrari, Max, "Italian government determined to build bridges with Africa", *Arab News*, 2018-10-11, <https://www.arabnews.com/node/1386156> hämtad 2019-10-04.
- Freedom House (2019), "Freedom in the World 2019: Equatorial-Guinea", <https://www.ecoi.net/de/dokument/2015964.html> hämtad 2019-12-04.
- Försvarsdepartementet, "Sverige deltar i försvarssamarbetet European Intervention Initiative", 2019-09-20, <https://www.regeringen.se/artiklar/2019/09/sverige-deltar-i-forsvarssamarbetet-european-intervention-initiative/> hämtad 2019-12-03.
- G20 Compact with Africa, "About the Compact with Africa", <https://www.compactwithafrica.org/content/compactwithafrica/home/about.html> hämtad 2019-09-03.
- G20 Compact with Africa (2019), *Compact monitoring report (full version)*, <https://www.compactwithafrica.org/content/dam/Compact%20with%20Africa/reports/G20-CWA-%20Final%20April%202019%20Report.pdf> hämtad 2019-09-03.
- García, Jesús, Serón, Luengos y Gema (2014), "ECOWAS regional integration processes and international cooperation" (Madrid: Universidad Autónoma), tillgänglig på: <http://www.aacid.es>
- Gasinska, Karolina red. (2019), *Foreign military bases and installations in Africa*, FOI-R--4658--SE (Stockholm: FOI).
- Gasinska, Karolina (2019), *Italy – Refocusing on Africa to Control Migration Flow*, FOI Memo 6816 (Stockholm: FOI).
- Gaulme, François (2019), "Emmanuel Macron et l'Afrique: La vision et l'héritage" (Paris: Institut des relations internationales).
- Gebauer, Matthias, von Hammerstein, Konstantin, "Rechtsbruch in "Camp Wüstenblume", *Speigel Online*, 2019-05-07, <https://www.spiegel.de/politik/ausland/bundeswehr-in-niger-rechtsbruch-in-camp-wuestenblume-a-1266228.html> hämtad 2019-10-03.
- Gegout, Catherine (2017), *Why Europe Intervenes in Africa – Security, prestige and the legacy of colonialism* (London: C. Hurst & Co.).
- Germany Africa Business Forum, "Germany-Africa Relations Warm Up", <https://germanyafrika.com/2017/01/11/germany-africa-relations/> hämtad 2019-09-03.
- German Missions in Nigeria (2018), "Development Cooperation".
- Gobierno de Canarias, "Islas Canarias, hub europeo de negocios en África", https://www.gobiernodecanarias.org/ece/dgaea/temas/european_business_hub/ hämtad 2019-12-04.
- Goethe-Institut (2019), "Standorte", <https://www.goethe.de/de/wwt.html> hämtad 2019-12-03.
- Gómes-Rivas, Camilo (2018), "Interactions between North Africa and Spain: Medieval and Early Modern", *Oxford Research Encyclopedia of African History*, (oxfordre.com/africanhistory), DOI: 10.1093/acrefore/9780190277734.013.103.
- González Enríquez, Carmen, Lisa, Patrícia, Selin Okyay, Asli, Palm, Anja (2018), *Italian and Spanish approaches to external migration management in the Sahel: venues for cooperation and coherence*, Working Paper 13/2018-20/6/2018 (Madrid: Elcano Royal Institute).
- Gostoli, Ylenia, "Anti-migration deal between Italy and Libya renewed", *Aljazeera*, 2019-11-02, <https://www.aljazeera.com/news/2019/11/deal-curb-migrant-arrivals-italy-libya-renewed-191102122821537.html> hämtad 2019-11-15.
- Grebe, Jan, Schuldes, Martin (2018), *Quo Vadis APSA? The Future of the African Peace and Security Architecture*, Security Policy Working Paper 25/2018 (Berlin: Federal Academy for Security Policy).
- Guibert, Nathalie, "Premiers accords européens pour une coalition de forces spéciales au Sahel", *Le Monde*, 2019-11-25.
- Guibert, Nathalie, Pietralunga, Cédric "Après la mort de treize soldats au Mali, Macron face au défi de la présence française au Sahel", *Le Monde*, 19-11-27.

- Gulevich, Vladislav, "Italy making its way back to Africa", *Modern Diplomacy*, 2019-02-08, <https://moderndiplomacy.eu/2019/02/08/italy-making-its-way-back-to-africa/> hämtad 2019-10-03.
- Gunnarson, Carina (1997), *Den förförande makten : Frankrikes Afrikapolitik under Mitterrand* (Uppsala: Acta universitatis upsaliensis).
- Gunnarson, Carina (2019), "Spain: Defending overseas territories and interests" i Gasinska, Karolina red. (2019), *Foreign military bases and installations*, 18-21.
- Göteborgs-Posten, "Italien och Libyen återupptar migrationsavtal", 2018-07-07, <https://www.gp.se/nyheter/v%C3%A4rlden/italien-och-libyen-%C3%A5terupptar-migrationsavtal-1.6985232> hämtad 2019-09-03.
- Hagström Frisell, Eva, Sundberg, Anna (2018), *Pesco – den fortsatta utvecklingen och dess betydelse för Sverige*, FOI Memo 6397 (Stockholm: FOI).
- Hagström Frisell, Eva (2019), *Germany – Linking Military Developments in Africa to National Security*, FOI Memo 6819 (Stockholm: FOI).
- Hofmeier, Rolf (1994), "German-African Relations: Present and Future" i Brüne, Stefan, Betz, Joachim, Kuhne, Winrich, *Africa and Europe: Relations of Two Continents in Transition* (Hamburg, Münster: Lit).
- Hooper, Kate (2019), *Spain's Labour Migration Policies in the Aftermath of Economic Crisis* (Brussels: Migration Policy Institute Europe).
- IMF Coordinated Direct Investment Survey (CDIS), <http://data.imf.org/?sk=40313609-F037-48C1-84B1-E1F1CE54D6D5> hämtad 2019-09-03.
- Institut Français, "La culture française dans le monde", <https://www.institutfrancais.com/fr/carte-lieux-evenements-culturels> hämtad 2019-10-07.
- International Finance, "Italy for tie-ups with UAE sovereign wealth funds to invest in Africa, Asia", 2019-05-14, <https://internationalfinance.com/italy-seeks-tie-ups-uae-sovereign-wealth-funds-invest-africa-asia/> hämtad 2019-12-06.
- International Organisation for Migration (2019), *Mixed migration flows in the Mediterranean – Compilation of Available Data and Information January 2019*, https://www.iom.int/sites/default/files/dtm/mediterranean_dtm_20190305.pdf hämtad 2019-10-07.
- Iso-Markku, Tuomas, Müller-Brandeck-Bocquet, Gisela (2019), "Towards a German leadership? Germany's Evolving Role and the EU's Common Security and Defence Policy", *German Politics*, 1-20.
- Jacquemet, Pierre (2011), "Cinquante ans de coopération française avec l'Afrique subsaharienne", *Afrique contemporaine*, 2 (238): 43-57.
- Jeune Afrique, "Espagne-Afrique: Économie", 3034, 2019-03-03.
- Journal officiel de la République française, "Décret n. 2014-1571 du 22 décembre relatif à l'agence Business France", <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/decret/2014/12/22/2014-1571/jo/texte> hämtad 2019-12-17.
- Kadiri, Ghalia, "Hausse des frais universitaires : 'un rêve qui se brise' pour les étudiants africains", *Le Monde*, 2018-11-22.
- Kappel, Robert, Reisen, Helmut (2019), *G20 Compact with Africa – The Audacity of Hope* (Berlin: Friedrich Ebert-stiftung).
- Jeune Afrique, "Espagne-Afrique: Économie", 3034, 2019-03-03, 89-104.
- Keohane, Daniel (2017), "Defense choices for the next French president", 206 (Zürich: Center for Security Studies).
- Kerviel, Sylvie, "La restitution des œuvres d'art à l'Afrique en débat au Monde festival", *Le Monde*, 2019-10-05.
- Koenig, Nicole, Walter-Franke, Marie (2017), *France and Germany: spearheading a European security*, Policy paper 202 (Berlin: Jacques Delors Institut).
- Lebovich, Andrew (2018), *Halting Ambition: EU Migration and Security Policy in the Sahel*, Policy Brief, European Council on Foreign Relations.
- La Dante, "Le Nostre sedi", <https://ladante.it/le-nostre-sedi.html> hämtad 2019-10-08.

- Le Monde, "Emmanuel Macron : il n'y a plus de politique africaine de la France", 2017-11-29.
- Le Monde, "La vraie-fausse disparition du franc CFA", 2019-12-26.
- Liga, Aldo (2018), *Playing with molecules: The Italian Approach to Libya*, (Paris: Institut français des relations internationales).
- Local/AFP [The], "Here are the main things Italy's Prime Minister says his Government will do", 2019-09-09. <https://www.thelocal.it/20190909/here-are-the-main-things-italy-prime-minister-says-his-government-will-do> hämtad 2019-12-03.
- Lozano, Mikaël, "Bordeaux accueillera le Sommet Afrique-France 2020 consacré à la ville durable", *La Tribune*, 2019-07-03, <https://objectifaquitaine.latribune.fr/business/2019-07-03/bordeaux-accueillera-le-sommet-afrique-france-2020-consacre-a-la-ville-durable-822434.html> hämtad 2019-12-03.
- MacDonald, Alistair (2018), *Soft power superpowers: Global trends in cultural engagement and influence* (London: British Council).
- MacGregor, Marion, "A plan to stop immigration: Germany's AfD party", *Infomigrants.net*, 2019-07-11, <https://www.infomigrants.net/en/post/17960/a-plan-to-stop-immigration-germany-s-afd-party> hämtad 2019-11-03.
- Maillard, Matteo, Kouagheu, Josiane, Douce, Sophie, "Sémi-révolution ou arnaque politique, la fin du franc CFA vue par des économistes africains", *Le Monde*, 2019-12-24.
- Marklund, Jenny, Hull-Wiklund, Cecilia (2011), *Ledning i multifunktionella insatser*, FOI-R--3355--SE (Stockholm: FOI).
- Merket, Hans (2012), "The European External Action Service and the Nexus between CFSP/CSDP and Development Cooperation", *European Foreign Affairs Review*, 17 (4): 625-652.
- Ministère de la Défense (2015), *50 ans d'OPEX en Afrique 1964-2014* (Ministère de la Défense: CDEF, DREX).
- Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, "Ambassades et consulats français à l'étranger", <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/annuaires-du-ministere-de-l-europe-et-des-affaires-etrangeres/ambassades-et-consulats-francais-a-l-etranger/> hämtad 2019-12-03.
- Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, "Diplomatie culturelle", <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-culturelle/> Hämtad 2019-12-04.
- Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, "Franc Zone", <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/africa/franc-zone/> hämtad 2019-12-03.
- Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, "Les enjeux de la diplomatie française en Afrique", <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/afrique/les-enjeux-de-la-diplomatie-francaise-en-afrique/> hämtad 2019-12-03.
- Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères (2017), *Rapport du gouvernement sur la situation des Français établis hors de France 2017*.
- Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, "Relations économiques entre la France et l'Afrique", <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/afrique/relations-economiques-entre-la-france-et-l-afrique/> hämtad 2019-10-08.
- Ministère des Armées, "Afrique subsaharienne", <https://www.defense.gouv.fr/dgris/action-internationale/enjeux-regionaux/afrique-subsaharienne> hämtad 1/10 2019-10-01.
- Ministère des Armées, "Communiqué de Florence Parly, ministre des Armées", <https://www.defense.gouv.fr/salle-de-presse/communiques/communiques-de-florence-parly/communiquede-florence-parly-ministre-des-armees> hämtad 2020-02-07.
- Ministère des Armées, "Déploiements opérationnels des forces armées françaises", https://www.defense.gouv.fr/operations/rubriques_complementaires/carte-des-operations-et-missions-militaires hämtad 2019-11-14.

- Ministere des Armées, "Réseau diplomatique de défense",
<https://www.defense.gouv.fr/dgris/action-internationale/le-reseau-diplomatique-de-defense/le-reseau-diplomatique-de-defense> hämtad 2019-10-08.
- Ministère des Armées (2019) *Dossier de Presse: Opération Barkhane* (Ministère des Armées: Bureau relations médias de l'État-major des armées),
<https://www.defense.gouv.fr/operations/barkhane/dossier-de-reference/operation-barkhane> hämtad 2019-12-04.
- Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea y cooperación (2014) *Strategy for External Action: Executive Summary*.
- Ministerio de asuntos exteriores, Unión Europea y cooperación (2019) *III Plan Africa*,
http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/Multimedia/Publicaciones/Documentos/2019_PLAN%20AFRICA%20ENG.pdf hämtad 2019-12-04.
- Ministerio de defensa, (2019) "Operaciones en curso: septiembre de 2019",
<https://www.defensa.gob.es/Galerias/gabinete/red/2019/10/Infografiamisionesexteriores.pdf> hämtad 2019-10-16.
- Ministerio de economía, industria y competitividad (2017), *Estrategia de internacionalización de la economía española 2017-2027*.
- Ministerio de industria, comercio y turismo (2019), *Plan de acción para la internacionalización de la economía española 2019-2020*.
- Ministero degli Affari Esteri (2014), *Linee operative della Cooperazione Italiana allo sviluppo in Africa Orientalae*, Direzione Generale per la cooperazione allo sviluppo ufficio IV.
- Ministero degli affari esteri e della cooperazione internazionale, "Istituti di Cultura",
https://www.esteri.it/mae/it/ministero/laretediplomatica/istituti_cultura/default.html hämtad 2019-10-08.
- Ministero degli affari esteri e della cooperazione internazionale, "Promozione della lingua italiana",
https://www.esteri.it/mae/it/politica_estera/cultura/promozionelinguaitaliana/scuoleitalianeestero.html hämtad 2019-10-08.
- Ministry for Europe and Foreign Affairs (2019), "Franco-German Defence and Security Council - Agreed conclusions (16 October 2019)",
<https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/germany/events/article/franco-german-defence-and-security-council-agreed-conclusions-16-oct-19> hämtad 2019-10-18.
- Ministry of Defence, "Missione bilaterale di assistenza e supporto in Libia (MIASIT)",
https://www.difesa.it/OperazioniMilitari/op_intern_corso/Libia_Missione_bilaterale_di_supporto_e_assistenza/Pagine/default.aspx 2019-10-08.
- Ministry of Defence, "Missione bilaterale di supporto nella Repubblica del Niger (MISIN)",
https://www.difesa.it/OperazioniMilitari/op_intern_corso/Niger_missione_bilaterale_e_supporto/Pagine/default.aspx hämtad 2019-10-08.
- Ministry of Defence (2015), *White paper for international security and defence*, Press Office of the Cabinet of the Minister.
- Ministry of Defence (2019), "Military Operations".
<http://www.difesa.it/EN/Operations/Pagine/MilitaryOperations.aspx> hämtad 2020-02-11.
- Ministry of Economic Development (2019), "Italia - Cina, l'intervento del Ministro al Business Forum" <https://www.mise.gov.it/index.php/it/198-notizie-stampa/2039472-italia-cina-l-intervento-del-ministro-al-business-forum> hämtad 2019-11-14.
- Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, "Italy-Africa initiative",
https://www.esteri.it/mae/en/politica_estera/aree_geografiche/africa/iniziativa-italia-africa hämtad 2019-11-04.

- Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, "Rete diplomatica", <https://www.esteri.it/mae/en/ministero/laretediplomatica/rete-diplomatica-mappa.html?pagina=3&tipoL%5B%5D=0&cont%5B%5D=Africa&p=&c=&cm=&ricerca=Viewtheresults> hämtad 2019-11-14.
- Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation (2017), *The Italian strategy in the Mediterranean – Stabilising the crises and building a positive agenda for the region*.
- Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation (2018), *II conference ministerielle Italie – Afrique: Documentation de reference*, (Rom: Africa-Italia).
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "The 2018 Beijing Summit of the Forum on China-Africa Cooperation, <https://focacsummit.mfa.gov.cn/eng/> hämtad 2019-12-03.
- Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation (2014), "Cooperation: Pistelli, with reform cooperation becomes 'key part' of foreign policy", https://www.esteri.it/mae/en/sala_stampa/archivionotizie/comunicati/2014/08/2014_0801_cooppistqual.html hämtad 2019-11-04.
- Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation (2017), "Italy-Tunisia: Alfano initiates collaboration with Tunisia on strategic sectors", https://www.esteri.it/mae/en/sala_stampa/archivionotizie/comunicati/2017/02/italia-tunisia-alfano-stringe-collaborazione.html hämtad 2019-12-04.
- Mumbere, Daniel, "Italy PM urges investment in 'peaceful' Ethiopia, Horn of Africa", *Africanews*, 2018-10-12. <https://www.africanews.com/2018/10/12/italy-pm-urges-investment-in-peaceful-ethiopia-horn-of-africa/> hämtad 2019-12-03.
- Nationalencyklopedin, "Maghreb", <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/maghreb> hämtad 2019-12-03.
- Nubukpo, Kabo, "La zone Franc e le Franc CFA méritent un sérieux dépoussiérage", *Le Monde*, 2019-01-26.
- Nye, Joseph S. (1990), "Soft Power", *Foreign Policy*, 80, 153-171.
- Observatory of Economic Complexity (OEC), "France", <https://oec.world/en/profile/country/fra/> hämtad 2019-12-04.
- Observatory of Economic Complexity, "Spain", <https://oec.world/en/profile/country/esp/> hämtad 2019-12-04.
- Observatory of Economic Complexity, "What does Algeria export to Italy? (2017)" https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/dza/ita/show/2017/ hämtad 2019-12-04.
- Observatory of Economic Complexity, "What does Algeria import from Italy? (2017)", https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/dza/ita/show/2017/ hämtad 2019-12-04.
- Observatory of Economic Complexity, "What does Egypt import from Italy? (2017)", https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/egy/ita/show/2017/ hämtad 2019-12-04.
- Observatory of Economic Complexity, "What does Tunisia import from Italy? (2017)", https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/tun/ita/show/2017/ hämtad 2019-12-04.
- Observatory of Economic Complexity, "What does South Africa import from Italy? (2017)", https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/zaf/ita/show/2017/ hämtad 2019-12-04.
- OECD-DAC, "France", https://public.tableau.com/views/AidAtAGlance/DACmembers?:embed=y&:display_count=no?&:showVizHome=no#1 hämtad 2019-10-08.
- OECD DAC Query Wizard for International Development Statistics (QWIDS), <https://stats.oecd.org/qwids> hämtad 2019-08-30
- OECD iLibrary (2019), "Development Co-operation Profiles 2019: Italy", <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/37f92091-en/index.html?itemId=/content/component/37f92091-en> hämtad 2019-10-09.

- OECD iLibrary (2019), "Development Co-operation Profiles: Spain", <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/26d68de7-en/index.html?itemId=/content/component/26d68de7-en> hämtad 2019-12-04.
- OECD.Stat, "Aid (ODA) disbursements to countries and regions" <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TABLE2A> hämtad 2019-10-09.
- Organisation Internationale de la Francophonie, "Qui parle français dans le monde?", www.francophonie.org hämtad 2019-10-07.
- Organisation internationale de la francophonie, "Qui sommes nous?", www.francophonie.org hämtad 2019-12-04.
- Pambou, Lucien, "Quelle signification politique donner au voyage d'Emmanuel Macron à Gao, au Mali ?", *Jeune Afrique*, 2017-05-24.
- Péan, Pierre (1983), *Affaires africaines* (Paris: Fayard).
- Pearson, Alexander, "Germany's major political parties — What you need to know", *DW*, 2018-05-17, <https://www.dw.com/en/germanys-major-political-parties-what-you-need-to-know/g-43820148> hämtad 2019-09-23
- Pelz, Daniel, "Compact with Africa: Enthusiasm wanes for the 'Merkel Plan'", *DW*, 2019-11-17, <https://www.dw.com/en/compact-with-africa-enthusiasm-wanes-for-the-merkel-plan/a-51269718> hämtad 2019-11-20.
- Pelz, Daniel, "Germany's new Africa policy", *DW*, 2019-03-28, <https://www.dw.com/en/germanys-new-africa-policy/a-48104866> hämtad 2019-11-20.
- Pelz, Daniel, "Genocide: Namibia still waiting for a German apology", *DW*, 2019-09-16, <https://www.dw.com/en/genocide-namibia-still-waiting-for-a-german-apology/a-50445209> hämtad 2019-11-19.
- Pietralunga, Cédric, Lemarié, Alexandre, Faye, Olivier, "L'offensive de Macron sur l'immigration", *Le Monde*, 2019-09-17.
- Pirozzi, Nicoletta (2013), *The EU's Comprehensive Approach to Crisis Management*, EU Crisis Management Papers Series (Bryssel: DCAF).
- Politique Africaine (2007), "France-Afrique: Sortir du pacte colonial", 105 (Paris: Karthala).Présidence de la République (2018), "Briefing : Un an après le discours de Ouagadougou".
- Presidencia del Gobierno (2014), Strategy for External Action.
- Presidencia del Gobierno (2017), National Security Strategy 2017.
- President of Russia, "Sochi will host Russia-Africa Summit on October 24", 2019-10-24, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/60592> hämtad 2019-12-03
- Providing for Peacekeeping, "IPI peacekeeping database 1990-2018", <http://www.providingforpeacekeeping.org/contributions/> hämtad 2019-11-19.
- Puglierin, Jana (2016), "Germany's Enable & Enhance Initiative – What is it about?", *Bundesakademie für Sicherheitspolitik*, Security Policy Working Paper 1/2016.
- Radio France Internationale Afrique, "Forum sur la paix et la sécurité à Dakar : les contours du P3S se précisent", 2019-11-19, <http://www.rfi.fr/afrique/20191119-forum-paix-securite-dakar-contours-p3s-precisent-sahel> hämtad 2019-11-20.
- Radio France Internationale Afrique, "La France est ouverte à une réforme ambitieuse du franc CFA", 2019-10-12, <http://www.rfi.fr/afrique/20191012-france-reforme-franc-cfa-eco-monnaie> hämtad 2019-12-03.
- Radio France Internationale Afrique, "Le président du Bénin fait un pas de plus vers la disparition du franc CFA", 2019-11-08, <http://www.rfi.fr/afrique/20191108-le-president-benin-fait-pas-plus-vers-disparitionfranc-cfa> hämtad 2019-12-03.
- Radio France Internationale Afrique, "Les 24 sommets France-Afrique (1992-2007)", <http://www.rfi.fr/afrique/20100528-24-sommets-france-afrique-1992-2007> hämtad 2019-12-03.
- Radio France Internationale Afrique, "Mali: quelle envergure pour l'opération Tacouba annoncée par la France", 2019-11-06, <http://www.rfi.fr/afrique/20191106-mali-quelle-envergure-operation-tacouba-annoncee-france> hämtad 2019-11-15.
- Radio France Internationale Afrique, "Sommet Afrique-France: les chefs d'Etat répondent présent au rendez-vous", 2017-01-14.

- République française, "Ambassades de France en Afrique", <https://lannuaire.service-public.fr/ambassades/afrique> hämtad 2019-12-03.
- Reuters, "Merkel says Africa to be priority for German G20 presidency", 2016-10-11, <https://www.reuters.com/article/us-ethiopia-protests-merkel-africanunion-idUSKCN12B15Y> hämtad 2019-09-18.
- Reuters, "Terrorist presence on migrants boats from Libya now a certainty: Italy's Salvini", 2019-04-17, <https://www.reuters.com/article/us-libya-security-italy/terrorist-presence-on-migrants-boats-from-libya-now-a-certainty-italys-salvini-idUSKCN1RT0G5> hämtad 2019-12-04.
- Revista Española de Defensa (2019) "30 años de misiones internacionales: Tres décadas defendiendo la paz en el mundo", http://www.portalcultura.mde.es/Galerias/noticias/Slide/2019/Octubre/fichero/2019_ArticuloRED365_MisionesInternacionales.pdf hämtad 2019-12-04.
- Rinke, Andreas, "German firms promised 'Marshall Plan' tax breaks for African projects", *Reuters* 2018-07-08, <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-africa/german-firms-promised-marshall-plan-tax-breaks-for-african-projects-idUSKBN1JY0SE> hämtad 2019-11-27.
- Riuz-Ulldemolins, Joaquim, Zamorano, Mariano Martín (2015), "Spain's nation branding project *Marca España* and its cultural policy: the economic and political instrumentalization of a homogeneous and simplified cultural image", *International Journal of Cultural Policy*, 21 (1): 20-40.
- Roger, Benjamin, "France-Afrique : Wilfried Lauriano do Rego nouveau coordinateur du CPA d'Emmanuel Macron", *Jeune Afrique*, 2019-07-11.
- Sahel Alliance [The] (2019), "The Sahel Alliance", <https://www.alliance-sahel.org/en/sahel-alliance/>, hämtad 2019-11-11.
- Sahel Alliance [The] (2019), "Biarritz G7 Summit: Strengthening commitments in the Sahel", <https://www.alliance-sahel.org/en/press/press-releases/biarritz-g7-summit-strengthening-commitments-in-the-sahel/> hämtad 2019-12-03.
- Sakharov, Andrey (2014), "Italian Soft Power", *International Organisations Research Journal*, 9 (2): 59-71.
- Sanguini, Armando (2016), "Italy and Algeria, a stable partnership in a troubled region", *ISPI*, <https://www.ispionline.it/it/publicazione/italy-and-algeria-stable-partnership-troubled-region-15152> hämtad 2019-11-11.
- Schieder, Siegfried, Folz, Rachel, Musekamp, Simon (2011), "The social construction of European solidarity: German and France in the EU policy towards the states of Africa, the Caribbean, and the Pacific (ACP) and Central and Eastern European Countries (CEEC)", *Journal of International Relations and Development*, 14 (4): 469-505.
- Senato della Repubblica (1947), *Constitution of the Italian Republic: Fundamental Principles*.
- Senato della Repubblica/Camera dei deputati (2019), *Autorizzazione e proroga missioni internazionali*, DOC. XXV n.2 e DOC XXVI n. 2.
- Simcox, Robin, "Is Italy Immune From Terrorism?", *Foreign Policy*, 2019-07-18, <https://foreignpolicy.com/2019/07/18/is-italy-immune-from-terrorism/> hämtad 2019-11-05.
- SIPRI Arms trade database, "Transfers of major weapons: Deals with deliveries or orders made for 2005 to 2008", http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/trade_register.php hämtad 2019-12-12
- SIPRI (2019), *Sipri Yearbook: Armaments, Disarmament and International Security* (Stockholm: SIPRI).
- Shelton, Jon, "German parliament extends army's Africa missions" *DW*, 2019-05-09, <https://www.dw.com/en/end-of-a-secret-german-military-mission-in-cameroon/a-49610889> hämtad 2019-11-11.

- Spiegel Online, ”Verbrechen, die heute als Völkermord bezeichnet würden“, 2018-08-29, <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/massaker-an-herero-und-nama-verbrechen-die-heute-als-voelkermord-bezeichnet-wuerden-a-1225547.html> hämtad 2019-09-11.
- Squires, Nick, ”Libya: Italian oil giant suspends supply from Libya”, *The Telegraph*, 2011-02-22. <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/libya/8341220/Libya-Italian-oil-giant-suspends-supply-from-Libya.html> hämtad 2019-11-11.
- Stratfor, ”Italy’s Interests in Libya”, *Forbes*, 2011-03-31, <https://www.forbes.com/sites/energysource/2011/03/31/italys-interests-in-libya/#4149642072a4> hämtad 2019-09-05.
- Ständige Vertretung der Bundesrepublik Deutschland bei den Vereinten Nationen (2018), ”Speech on the occasion of the Open Debate of the United Nations Security Council on Peace and Security in Africa: Strengthening Peacekeeping Operations in Africa - November 20, 2018”, <https://new-york-un.diplo.de/un-de/181120-peacekeeping-africa/2162592> 2019-11-11.
- Sundberg, Anna (2018), ”Frankrikes säkerhetspolitik och militära förmåga”, FOI Memo 6605 (Stockholm: FOI).
- Sundberg, Anna (2019), ”France: a continuing military presence” i Gasinska, Karolina red. (2019), *Foreign military bases and installations in Africa*, FOI--R-4658—SE (Stockholm: FOI).
- Tardy, Thierry (2016), ”Peacekeeping Contributor Profile: France”, Providing for Peacekeeping, <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-france/> hämtad 14/11 2019-11-14.
- Torelli, Stefano M. (2016), ”Tunisia: do not take it for granted”, ISPI, <https://www.ispionline.it/it/pubblicazione/tunisia-do-not-take-it-granted-15196> hämtad 2019-09-11.
- TT-AFP, ”Namibier stämmer Tyskland om folk mord”, *DN*, 2017-03-17, <https://www.dn.se/nyheter/varlden/namibier-stammer-tyskland-om-folk-mord/?forceScript=1&variantType=large> hämtad 2019-10-05.
- UNCTAD (2019), *World Investment Report 2019* (New York: United Nations Publications).
- United Nations (1950), Resolutions adopted on reports of the Fourth Committee, 316th plenary meeting, A/RES442.
- UN Web TV (2019), ”Italy - President Addresses General Debate, 74th Session” [film], <http://webtv.un.org/watch/italy-president-addresses-general-debate-74th-session/6089210959001/> 2019-11-05.
- Utrikespolitiska institutet (2019), ”Italien – Aktuell politik”, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/italien/aktuell-politik/> hämtad 2019-12-03.
- Utrikespolitiska institutet (2019), ”Italien – Politiskt system”, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/italien/politiskt-system/> hämtad 2019-12-03
- Utrikespolitiska institutet (2019), ”Utrikespolitik och försvar”, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/italien/utrikespolitik-och-forsvar/> hämtad 2019-12-03
- Venturi, Bernardo (2018), ”Africa and Italy’s Relations After the Cold War” i Nagar, Dawn, Mutasa, Charles (red.), *Africa and the World: Bilateral and Multilateral International Diplomacy* (Cham, Schweiz: Palgrave Macmillan).
- Venturi, Bernardo (2019), *The trouble with Italy’s development cooperation* (Commentaries 19/37, Rome: IAI).
- Villacèque, Marie, ”Stratégie: Josep Borrell, Ministre espagnol des Affaires étrangères : Nous comptons agir en Afrique comme nous avons su le faire en Amérique Latine”, *Jeune Afrique*, 3034, 2019-03-03.

- Waruru, Maina, "Red tape stalls regional German applied sciences university", *University World News*,
<https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20190218094516651>
hämtad 2019-11-21.
- Wiegold, Thomas (2019), "Dokumentation: Grundsatzrede der Verteidigungsministerin (m. Audio)", <https://augengeradeaus.net/2019/11/dokumentation-grundsatzrede-der-verteidigungsministerin/> hämtad 2019-11-21.
- World Integrated Trade Solution, "France exports, imports and trade balance by region 2017",
<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ESP/Year/2017/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-region> hämtad 2019-08-30
- World Integrated Trade Solution, "Germany exports, imports and trade balance by region 2007",
<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/DEU/Year/2007/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-region> hämtad 2019-08-30.
- World Integrated Trade Solution, "Germany exports, imports and trade balance by region 2017",
<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/DEU/Year/2017/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-region> hämtad 2019-08-30.
- World Integrated Trade Solution, "Spain exports, imports and trade balance by region 2017".
<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ESP/Year/2017/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-region> hämtad 2019-10-09.
- World Integrated Trade Solution, "Italy exports, imports and trade balance by region 2017",
<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ITA/Year/2017/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-region> hämtad 2019-08-30.

Intervjulist

Kod	Institutionell tillhörighet	Plats för intervju	Datum
	Italien/Tyskland		
1.	Forskare vid Libera Università Internazionale degli Studi Sociali Guido Carli (LUISS)	Rom	2019-09-23
2.	Diplomat vid italienska utrikesministeriet och internationellt samarbete	Rom	2019-09-24
3.	Senior analytiker vid italienska tankesmedjan Centro Studi Internazionali (CSI)	Rom	2019-09-24
4.	Diplomat för medlemsstat i EU	Rom	2019-09-25
5.	Forskare för italienska tankesmedjan Istituto Affari Internazionali (IAI)	Rom	2019-09-25
6.	Representant för tyska ministeriet för ekonomiskt samarbete och utveckling	Berlin	2019-09-26
7.	Två forskare vid tyska tankesmedjan Die Bundesakademie für Sicherheitspolitik (BAKS)	Berlin	2019-09-26
8.	Forskare vid tyska tankesmedjan Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik (DGAP)	Berlin	2019-09-26
9.	Diplomater vid tyska utrikesministeriet	Berlin	2019-09-27
10.	Diplomater för medlemsstat i EU	Berlin	2019-09-27
	Spanien/Frankrike		
11.	Forskare/expert vid European Council of Foreign Relations (ECFR)	Madrid	2019-10-21
12.	Diplomat vid spanska utrikesministeriet (MAEC)	Madrid	2019-10-21
13.	Diplomat vid spanska utrikesministeriet (MAEC)	Madrid	2019-10-21
14.	Diplomat vid spanska utrikesministeriet (MAEC)	Madrid	2019-10-21
15.	Forskare/expert vid tankesmedjan Elcano	Madrid	2019-10-22
16.	Representant för spanska biståndsmyndigheten AECID	Madrid	2019-10-22
17.	Forskare/expert vid tankesmedjan Elcano	Madrid	2019-10-23
18.	Befattningshavare inom spanska försvarsmakten	Madrid/Paris	Oktober 2019
19.	Diplomat för medlemsstat i EU	Paris	2019-10-24
20.	Analytiker, European Union Institute for Security Studies (EUISS)	Paris	2019-10-24
21.	Expert, Institut français de relations internationales (IFRI)	Paris	2019-10-24
22.	Diplomater för medlemsstat i EU	Paris	2019-10-25

FOI är en huvudsakligen uppdragsfinansierad myndighet under Försvarsdepartementet. Kärnverksamheten är forskning, metod- och teknikutveckling till nytta för försvar och säkerhet. Organisationen har cirka 1000 anställda varav ungefär 800 är forskare. Detta gör organisationen till Sveriges största forskningsinstitut. FOI ger kunderna tillgång till ledande expertis inom ett stort antal tillämpningsområden såsom säkerhetspolitiska studier och analyser inom försvar och säkerhet, bedömning av olika typer av hot, system för ledning och hantering av kriser, skydd mot och hantering av farliga ämnen, IT-säkerhet och nya sensorers möjligheter.

FOI
Totalförsvarets forskningsinstitut
164 90 Stockholm

Tel: 08-55 50 30 00
Fax: 08-55 50 31 00

www.foi.se